

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียน
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์
สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2552

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียน
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์
สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียน
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์
สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง

บทคัดย่อ
ของ
จิราพร สุขเอ็มโอษฐ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2552

จิราพร สุขेमโอบุ. (2552). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง. ปริญญาโท กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง, รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคม กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลเชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อวิเคราะห์ขนาดของผลกระทบรวม ผลกระทบทางตรง และผลกระทบทางอ้อมของตัวแปรสาเหตุภายในโมเดลที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง จำนวน 576 คน ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การสนับสนุนทางสังคม และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89, 0.82, 0.92, 0.92 และ 0.88 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าอัตราส่วนระหว่างค่าสถิติไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระ (χ^2 / df)=1.25, GFI=0.98, AGFI=0.97, RMSEA=0.02, SRMR=0.03 และค่า CN=685.66 โดยความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.45) รองลงมา คือ การมองโลกในแง่ดี (0.31) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.21) และการสนับสนุนทางสังคม (0.15) ตามลำดับ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุด คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.45) รองลงมา คือ การมองโลกในแง่ดี (0.19) และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.14) ตามลำดับ และตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุด คือ การสนับสนุนทางสังคม (0.15) การมองโลกในแง่ดี (0.12) และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.08) ตามลำดับ โดยตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 4 ตัวแปรร่วมอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้ ร้อยละ 37

CAUSAL FACTORS INFLUENCING ADVERSITY QUOTIENT OF STUDENTS
OF VOCATIONAL CERTIFICATE LEVEL FROM COLLEGE OF FINE ARTS
AND COLLEGE OF DRAMATIC ARTS IN CENTRAL CAMPUSES
UNDER BANDITPATANASILPA INSTITUTE

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University

May 2009

Chiraphon Suk-em-od. (2008). *Causal Factors Influencing Adversity Quotient of students of Vocational Certificate Level from College of Fine Arts and College of Dramatic Arts in Central Campuses under Bunditpatanasilpa Institute*. Master thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Sakesan Tongkhambanchong, Assist Assoc.Prof. Chusri Wongrattana

The purposes of this research were to study relationships between adversity quotient and variables of self-efficacy, optimism, democratic instruction and social support, to examine consistency of hypothetical causal model with empirical data and to analyze total effect, direct effect and indirect effect of causal variables influencing adversity quotient. The samples selected by multi-stage random sampling were 576 students of Vocational Certificate level from College of Fine Arts and College of Dramatic Arts in central campuses under the supervision of Banditpatanasilpa Institute. The research instruments were 5 questionnaires including self-efficacy, optimism, social support, democratic instruction and adversity quotient with their reliabilities of 0.89, 0.82, 0.92, 0.92 and 0.88 respectively. The data were analyzed by Structural Equation Modeling (SEM).

The results of study revealed that all of the variables and adversity quotient had positive relationships, statistically significant at 0.5 level. The causal model influencing adversity quotient was consistent with empirical data by having $\chi^2/df = 1.25$, GFI = 0.98, AGFI = 0.97, RMSEA = 0.02, SRMR = 0.03 and CN = 685.66. The highest total effect on the adversity quotient was self-efficacy (0.45) followed by optimism (0.31), democratic instruction (0.21) and social support (0.15) respectively. The highest direct effect variable was self-efficacy (0.45) followed by optimism (0.19) and democratic instruction (0.14) respectively. The highest indirect effect variable was social support (0.15) followed by optimism (0.12) and democratic instruction (0.08) respectively. All causal variables could co-explain variance of adversity quotient at 37%.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียน
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์
สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง

ของ
จิราพร สุขेमโอบุ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตน์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุพร เข้มแข็ง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ชูศรี วงศ์รัตนะ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ส.วาสนา ประवालพฤษ์ และอาจารย์ ดร.สุพร เข้มเฮง ซึ่งเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา วีระวิทยเลิศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ อาจารย์มณฑิรา จารุเพ็ง และอาจารย์พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ ที่กรุณาช่วยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สมบัติ กุลางกูร ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ วิชาการแทนผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ อาจารย์รัชดา ชำครุฑ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ตลอดจนผู้บริหาร คณะครูอาจารย์วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่ให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบใจนักเรียนวิทยาลัยช่างศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ ๆ วิทยาลัยช่างศิลป์ และเพื่อน ๆ นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา พี่ปรีชาติ เบ็ญจวรรณ น้องวิภาวี วงศ์อนันต์นนท์ ที่มีส่วนช่วยในการให้คำปรึกษา คอยให้ความช่วยเหลือ และคอยเป็นกำลังใจให้ด้วยดีมาตลอด

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสมโชค สุขेमโอษฐ คุณแม่ประทุม สุขेमโอษฐ และครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ รวมทั้งความรักความห่วงใย จนลูกประสบความสำเร็จในการศึกษา

คุณค่าทั้งหมดที่เกิดจากปริญญานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยน้อมรำลึกและบูชาพระคุณแก่บุพการีของผู้วิจัย และบูรพาจารย์ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

จิราพร สุขेमโอษฐ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
	ความสำคัญของการวิจัย	4
	ขอบเขตของการวิจัย	4
	ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	4
	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	5
	ตัวแปรที่ศึกษา	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
	กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
	สมมติฐานของการวิจัย	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค	13
	ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค	13
	แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค	13
	องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค	17
	ลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค	22
	บทบาทและความสำคัญของความสามารถในการเผชิญฟันฝ่าอุปสรรค	24
	ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค	26
	การวัดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค	34
	การรับรู้ความสามารถของตนเอง	36
	ความหมายของการรับรู้ความสามารถของตนเอง	36
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง	37
	การวัดระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง	42
	การมองโลกในแง่ดี	44
	ความหมายของการมองโลกในแง่ดี	44
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี	44
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี	47
	ประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี	48
	การวัดการมองโลกในแง่ดี	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	50
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู.....	50
รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู.....	51
ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย	54
การวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย.....	55
การสนับสนุนทางสังคม	56
ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม	56
ชนิดของการสนับสนุนทางสังคม.....	57
ความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม.....	59
การวัดการสนับสนุนทางสังคม.....	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค	61
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	67
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	67
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	72
การเก็บรวบรวมข้อมูล	83
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	84
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น	94
1.1 ผลการตรวจสอบข้อมูลขาดหาย	94
1.2 ผลการตรวจสอบข้อมูลสุดโต่ง	94
1.3 ผลการตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล	94
ตอนที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย.....	97
2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้.....	97
2.2 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้าง	100
2.3 ผลการประเมินความสอดคล้องของโมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้าง	104
2.4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม	106

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	110
สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า.....	110
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	111
อภิปรายผล.....	112
ข้อเสนอแนะ.....	116
บรรณานุกรม	119
ภาคผนวก	128
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	129
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์ข้อความถามรายข้อ.....	131
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	142
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการตรวจสอบข้อมูลสุดโต่ง	157
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	159

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงการเปรียบเทียบบุคคลตามทฤษฎีของสตอลท์ซ ตามลักษณะต่างๆ.....	15
2	ประชากรนักเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ในสถานศึกษา สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง จำแนกตามประเภทวิทยาลัย และระดับชั้น	68
3	ห้องเรียนและนักเรียนในวิทยาลัยต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	69
4	ห้องเรียนที่สุ่มเก็บข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้	69
5	กลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย.....	70
6	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ ความโด่ง และค่าสถิติไค-สแควร์ทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร	95
7	เมทริกซ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค.....	99
8	ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม.....	101
9	การประเมินความสอดคล้องของโมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้าง ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค.....	104
10	อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม.....	107

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการเผชิญและ ฟื้นฟูปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ	9
2 ต้นไม้ของความสำเร็จ	17
3 แผนภาพแสดงคุณสมบัติด้านการนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์.....	19
4 ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ 3 สาขาที่เป็นทฤษฎีพื้นฐานของ ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูปสรรค.....	27
5 องค์ประกอบที่สำคัญ สาเหตุของพฤติกรรมตามทฤษฎีไฮเดอร์	28
6 หลัก 3 ประการของทฤษฎีของไวเนอร์	29
7 ภาวะความหมดอาลัยตายอยาก และการมีอำนาจในการควบคุม	30
8 รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมจากแนวคิดของแมกนัสสันและเอ็นเดลอร์	33
9 โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม ปัญญาและองค์ประกอบ ส่วนบุคคล และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม.....	37
10 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของการรับรู้ความสามารถของตนกับพฤติกรรม	40
11 ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในความสามารถของตนเองและ ความคาดหวังในผลของการกระทำ	41
12 ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในความสามารถของตนและ ความคาดหวังในผลที่จะเกิดขึ้น.....	41
13 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม.....	73
14 พารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลสมมติฐาน.....	100
15 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูปสรรค ก่อนปรับโมเดล.....	102
16 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูปสรรค หลังปรับโมเดลแล้วประมาณค่าพารามิเตอร์.....	103

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาอย่างรวดเร็วในหลายด้าน ทั้งในด้านความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ รวมทั้งสภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจของไทยที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ สังคมปัจจุบันจึงเป็นยุคที่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด เป็นสังคมที่มีการแข่งขันกันสูงในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเรียนและการทำงาน การที่บุคคลจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีความสามารถด้านความรู้และทักษะชีวิตด้านต่าง ๆ รวมไปถึงต้องส่งเสริมความสามารถบางอย่างในตัวให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มพูนศักยภาพของตนเองให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ความสามารถด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานได้

มีแนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จของมนุษย์หลายแนวความคิด เช่นเชื่อว่าความสำเร็จของมนุษย์ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเชาวน์อารมณ์และเชาว์ปัญญา ซึ่งจะเห็นว่าที่ผ่านมาเครื่องมือวัดความสามารถของบุคคล ซึ่งรู้จักกันแพร่หลาย 2 อย่างคือ ไอคิว หรือความฉลาดทางสติปัญญา (Intelligence Quotient) ซึ่งได้รับการบัญญัติขึ้นมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 แต่ต่อมาพบว่าคนที่ไอคิวสูงไม่ได้หมายความว่าประสบความสำเร็จในชีวิตเสมอไป เพราะเคยมีงานวิจัยพบว่าไอคิวมีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิตเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ จึงมีผู้คิดค้นปัจจัยแห่งความสำเร็จขึ้นอีกอย่างหนึ่ง ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 คืออีคิว หรือความฉลาดทางอารมณ์ (Emotion Quotient) ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตัวเองไว้ได้อย่างหนักแน่น และคงเส้นคงวารวมทั้งรับรู้อารมณ์คนอื่นและอารมณ์ตัวเอง ที่จะก่อให้เกิดความกระตือรือร้นและมีแรงจูงใจสู่ความสำเร็จ แต่ในเวลาต่อมาก็มีการค้นพบอีกว่า คนที่มีอีคิวสูงไม่一定会ประสบความสำเร็จในชีวิตเสมอไป นั่นเพราะว่าบางคนอาจมีความสามารถ มีพรสวรรค์ และมีศักยภาพซ่อนอยู่มากมาย แต่เมื่อเผชิญกับอุปสรรคหรือความยากลำบากก็ถอยหนี เลิกรา หรือล้มเลิกความตั้งใจและยุติการกระทำไปในที่สุด ไม่ทันที่จะได้พัฒนาหรือปลดปล่อยศักยภาพที่มีอยู่เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ เช่นบางคนที่ชอบเอนทรานซ์ไม่ติดก็ยอมพ่ายแพ้ต่อชีวิต ทั้ง ๆ ที่มีสติปัญญา ทรัพย์สินหรือโอกาสเท่าเทียมกับคนที่สอบได้ เมื่อศึกษาถึงภูมิหลังของเด็กเหล่านี้จะพบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จกับผู้ประสบความสำเร็จล้มเหลวไม่มีสิ่งใดที่แตกต่างกันมากนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความรู้ความสามารถ อายุ หรือความเฉลียวฉลาด แต่สิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันคือการมีจิตใจที่เข้มแข็งเด็ดเดี่ยว และมีความคิดที่จะต่อสู้กับชีวิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะข้อหนึ่งของคนที่มีความสามารถด้านเอคิว (มัทธรา ธรรมบุศย์. 2544: 13)

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient) หรือ AQ ถูกพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของ ดร.พอล จี สตอลท์ซ ซึ่งเขียนหนังสือชื่อ “Adversity Quotient: turning Obstacles into Opportunities” ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูง จะมีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ แม้จะพ่ายแพ้หรือล้มเหลวก็สามารถต่อสู้เอาชนะความล้มเหลวได้ ส่วนผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำเวลาเผชิญกับความผิดหวังหรือความทุกข์ยากก็จะยอมแพ้ บางคนอาจทิ้งงานไปกลางคันหรือบางคนอาจถึงท้อแท้ต่อชีวิต (มณฑรา ธรรมบุศย์. 2544: 14)

การที่บุคคลสามารถเผชิญและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เนื่องจากปัญหานั้นเป็นสิ่งที่บุคคลต้องประสบทุกช่วงชีวิต โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีความคิดและอารมณ์แปรปรวนมากที่สุด เรามักได้ยินข่าวอยู่เสมอทางสื่อต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาของเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่ทำอะไรไร้ความขาดสติ ไม่สำนึก บางคนเมื่อพบปัญหาอุปสรรคมักจะท้อแท้ สิ้นหวัง ไม่อดทน มองโลกในแง่ร้าย ไม่ใช้ความพยายาม บางครั้งควบคุมสถานการณ์ไม่ดีทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย บางคนใช้วิธีแก้ปัญหาโดยการหนีโรงเรียน เสพสิ่งเสพติดของมีนเมา และที่ร้ายที่สุดคือการฆ่าตัวตาย ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะวัยรุ่นดังกล่าว ไม่สามารถนำสติปัญญามาใช้จัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำตามมา (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2545: 329)

สตอลท์ซ(Stoltz. 1997: 6-7) ได้กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคคือรูปแบบปฏิบัติการตอบสนองหรือพฤติกรรมของคนคนนั้นต่อปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิตเป็นกลไกของสมอง เกิดจากใยประสาทต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้น ผักผ่อนขึ้น รูปแบบที่เกิดขึ้นเป็นการจัดการกับปัญหา การตอบสนองนี้บางครั้งก็เป็นอัตโนมัติ เป็นการตอบสนองที่มาจากส่วนลึกมากของสมอง งานวิจัยของสตอลท์ซได้ทำการวิเคราะห์บุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพต่าง ๆ โดยใช้แบบทดสอบสติปัญญามาตรฐาน ผลการวิจัยไม่พบว่าผู้ที่ได้ผลคะแนนสูงจากการทำแบบทดสอบ คือผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ แต่สิ่งที่ทำให้บุคคล ๆ นั้นประสบความสำเร็จ คือความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สตอลท์ซ(Stoltz. 1997: 29-34) ได้ทำการวิจัยตอบพบว่าหากบุคคลได้รับการฝึกฝนเพื่อมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ก็จะทำให้บุคคล ๆ นั้น มีพัฒนาการของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเพิ่มขึ้นได้เป็นอย่างดี ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้ไม่จำกัดอายุ ไม่ว่าจะเริ่มต้นที่อายุเท่าไรก็สามารถจะฝึกฝนได้

เมื่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่สามารถสร้างเสริมฝึกฝนและพัฒนาได้ ผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการศึกษาว่ามีตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู

ผู้ปกครองได้เข้าใจ อันจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาการ ส่งเสริมศักยภาพด้านความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคให้กับนักเรียน จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค พบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษารูปแบบของการวิจัยเชิงทดลอง และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือการทำนายตัวแปร ซึ่งยังมีงานวิจัยที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หรืองานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรหลาย ๆ ด้านกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคค่อนข้างน้อย

อนึ่ง ในการแสวงหาข้อสรุปเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่น่าเชื่อถือที่สุดและดีที่สุดคือการวิจัยเชิงทดลอง เพราะเป็นกระบวนการค้นหาความจริงที่มีการจัดกระทำตัวแปรต้น มีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนเพื่อให้ผลที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของตัวแปรต้นเท่านั้น ขจัดตัวแปรที่ไม่ต้องการศึกษาออกไป รวมทั้งขจัดความคลาดเคลื่อนของผลการทดลอง และการออกแบบการวิจัยจะเน้นความตรงภายในและความตรงภายนอกเป็นหลัก เพื่อนำไปสู่ผลการวิจัยที่ตรงตามความเป็นจริง (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2541: 45-47) แต่ในการวิจัยทางการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การวิจัยเชิงทดลองค่อนข้างจะมีข้อจำกัดในเรื่องการจัดให้เป็นการทดลองอย่างแท้จริงและหลักการสุ่มตัวอย่างสมบูรณ์ ต่อมาได้พัฒนารูปแบบการหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยทางการศึกษา พฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยเน้นการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีแล้วสร้างเป็นโมเดลที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของโมเดลที่สร้างขึ้นได้โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาตรวจสอบระบบโครงสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรนั้น (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2541: 45-47) การตรวจสอบว่าโมเดลการวิจัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามทฤษฎีที่ศึกษาสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ วิธีวิทยาการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดีและเหมาะสมที่สุดในขณะนี้คือ การวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้น (Structural Equation Modeling: SEM) (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2545) โมเดลลิสเรลมีลักษณะเด่นที่ทำให้ผลการวิจัยมีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือ สามารถใช้ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้ทั้งการวิจัยที่เป็นการวิจัยเชิงทดลองและการวิจัยที่ไม่ใช่การวิจัยเชิงทดลอง เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลลิสเรลครอบคลุมเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขั้นสูงเกือบทุกประเภท อีกทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบทฤษฎีที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาทั้งในด้านการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและการตรวจสอบความตรงของโมเดลได้อีกด้วย

จากแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องข้างต้นแสดงให้เห็นความสำคัญของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค กับกลุ่มนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของวิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ในเขตภาคกลาง เนื่องจากอายุของวัยรุ่นในช่วงนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีของสตอลท์ซ เกี่ยวกับธรรมชาติของการพัฒนาสมรรถนะความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค โดยเชื่อว่าความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคนั้นเริ่มพัฒนาจากวัยประสาธน์ในสมอง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุ 12 ปี และเพิ่มมากขึ้นในอายุ 16 ถึง 23 ปี (ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์. 2545: 116) โดยศึกษาความสัมพันธ์เชิง

สาเหตุของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคในลักษณะของการวิเคราะห์เส้นทาง เพื่อเป็นการบ่งชี้ว่ามีตัวแปรใดบ้าง ที่มีความสำคัญมากน้อยประการใดต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ผลการศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะได้ผลสรุปที่น่าสนใจ ทำให้ได้สารสนเทศที่มากกว่าการศึกษาที่ผ่านมา เป็นประโยชน์กับนักเรียน ครูผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและสนับสนุนความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค อีกทั้งยังสามารถนำไปปรับใช้กับช่วงชั้นอื่น ๆ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัย ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคม ที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคม กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อวิเคราะห์ขนาดของผลกระทบรวม ผลกระทบทางตรง และผลกระทบทางอ้อมของตัวแปรสาเหตุภายในโมเดลที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษานี้จะทำให้ได้รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู ผู้ปกครอง ได้เข้าใจ อันจะนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพด้านความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคให้กับนักเรียนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง ซึ่งมีสถานศึกษาทั้งหมด 7 วิทยาลัย และมีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 2,358 คน จำแนกเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 917 คน นักเรียนระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 จำนวน 772 คน และนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 669 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง จำนวน 576 คน จำแนกเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 218 คน นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 จำนวน 193 คน และนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 165 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ เป็นตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ดังนี้
 - 1.1 การรับรู้ความสามารถของตนเอง
 - 1.2 การมองโลกในแง่ดี ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่
 - 1.2.1 มิติแหล่งกำเนิดสาเหตุ
 - 1.2.2 มิติความคงทนถาวร
 - 1.2.3 มิติความครอบคลุม
 - 1.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่
 - 1.3.1 การปฏิบัติต่อเด็กด้วยเหตุผลและความยุติธรรม
 - 1.3.2 การส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในความคิดและการกระทำ
 - 1.3.3 การให้ความรักและความเอาใจใส่
 - 1.4 การสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่
 - 1.4.1 การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์
 - 1.4.2 การสนับสนุนทางสังคมด้านสติปัญญา
 - 1.4.3 การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร
2. ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่
 - 2.1 การควบคุมสถานการณ์
 - 2.2 การรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา
 - 2.3 การรับรู้ผลกระทบของปัญหา
 - 2.4 การอดทนต่อปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยาก ให้สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนาไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดของสโตลท์ซ (Stoltz) ซึ่งวัดจากความสามารถในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้

1.1 การควบคุมสถานการณ์ (Control: C) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับรู้หรือเข้าใจได้ว่าตนเองสามารถจัดการ หรือตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เลวร้ายได้ มีความเชื่อว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีหนทางที่แก้ไขได้ มีความมุ่งมั่นในการตัดสินใจ ยืนกราน ไม่ลดละความตั้งใจในการเผชิญปัญหา

1.2 การรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา (Origin: O_r and Ownership: O_w) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่กล่าวโทษตัวเองจนเกินไป ไม่คิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเพราะความผิดพลาด ความล้มเหลว หรือความบกพร่องของตนเองแต่เพียงผู้เดียว ดำเนินตนเองอย่างสร้างสรรค์ และนำตนเองเข้าไปร่วมรับผิดชอบ หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่ผลักภาระความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่น

1.3 การรับรู้ผลกระทบของปัญหา (Reach: R) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการกล้าเผชิญกับปัญหาที่เข้ามาในชีวิต คิดว่าเราสามารถกำหนดขอบเขตของปัญหาได้ ไม่คิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะเลวร้ายกว่าที่เป็นอยู่ ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง เข้าใจถึงปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นว่าความขัดแย้งดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าความรวมไปถึงความสูญเสียสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และมองปัญหาว่าเป็นสิ่งท้าทาย

1.4 การอดทนต่อปัญหา (Endurance: E) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการรับรู้หรือเข้าใจได้ว่า ปัญหาและต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งชั่วคราว ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อย ๆ หรือตลอดเวลา และสามารถรับมือและอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหาต่าง ๆ ได้

2. การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อความสามารถของตนเองว่า ตนเองมีความสามารถพอที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้มากน้อยเพียงใด เป็นความมั่นใจที่บุคคลคิดว่าตนเองสามารถทำงานได้ในระดับที่ความยากต่าง ๆ มั่นใจว่าตนเองสามารถทำงานให้สำเร็จได้แม้จะต้องพบกับปัญหา ถ้าบุคคลรับรู้หรือมั่นใจในความสามารถของตนเองน้อยจะทำให้ความสามารถของตนเองลดลง แต่ถ้าบุคคลรับรู้หรือมั่นใจในความสามารถของตนเองมาก ถึงแม้ว่างานนั้นจะยากแต่บุคคลนั้นจะมีแรงจูงใจ มีความพยายาม มุมานะบากบั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ

3. การมองโลกในแง่ดี (Optimism) หมายถึง การคิดหรือมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทางบวก เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้ายและมีทางแก้ไข สามารถปรับตัวตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการต่อสู้อุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ

หรือเลียงหนีและมองว่าอุปสรรคเป็นเหมือนโอกาสหรือบทเรียนที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชีวิต โดยคนที่มองโลกในแง่ดีจะมีรูปแบบการอธิบายให้เหตุผลตนเองเป็น 3 มิติ คือ

3.1 มิติแหล่งกำเนิดสาเหตุ (Personalization) หมายถึง ลักษณะการมองสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมาจากตนเองหรือเกิดมาจากสาเหตุภายนอก คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าตนเองเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ดี และสาเหตุที่เกิดสิ่งไม่ดีกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดจากบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่น ทำให้บุคคลนั้นไม่สูญเสียการนับถือตนเอง แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าเหตุการณ์ที่ดีเกิดจากบุคคลอื่นหรือสถานการณ์อื่น และเชื่อว่าสาเหตุที่เกิดสิ่งไม่ดีกับตนเองนั้นเป็นสิ่งที่เกิดเพราะตัวเอง

3.2 มิติความคงทนถาวร (Permanence) หมายถึง ลักษณะการมองสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นชั่วคราวหรือคงทน คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองมาจากสาเหตุที่คงทนถาวร และสาเหตุที่เกิดสิ่งไม่ดีกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะยอมแพ้ต่ออุปสรรคได้อย่างง่ายดายเพราะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราวและสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นจะเกิดขึ้นถาวรตลอดไป

3.3 มิติความครอบคลุม (Pervasiveness) หมายถึง ลักษณะการมองสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุที่เป็นสากลทั่วไป เกิดขึ้นในทุกโอกาส หรือเกิดขึ้นเฉพาะกรณี คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณีหรือในโอกาสใดโอกาสหนึ่งเท่านั้น และเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองจะเกิดขึ้นได้บ่อยครั้ง แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองเกิดขึ้นเฉพาะโอกาสใดโอกาสหนึ่งเท่านั้น และเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสาเหตุที่เป็นสากลทั่วไปเกิดขึ้นได้ทุกโอกาสและมีผลต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต

4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิดนักเรียนปฏิบัติต่อนักเรียนทั้งด้านคำพูด การกระทำ ความรู้สึก ที่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น ได้รับการสนับสนุน และการอธิบายด้วยเหตุผล ได้รับการยอมรับในความสามารถและความคิดเห็น ได้รับการส่งเสริมให้มีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และได้รับความร่วมมือในการทำสิ่งต่าง ๆ ในโอกาสที่เหมาะสม

5. การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่คนเราได้รับการตอบสนองทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร โดยอยู่ในรูปแบบของการยอมรับ การเอาใจใส่ การยกย่อง การเห็นคุณค่า และการให้ความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้ชิด ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่

5.1 การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ (Emotional Support) หมายถึง การที่คนเราได้รับการยกย่อง ยอมรับ เห็นใจ เป็นที่เคารพนับถือ ได้รับความรัก ความเอาใจใส่ ให้อภัย ให้

ความมั่นใจและเห็นคุณค่าจากบุคคลใกล้ชิด รวมถึงการเปิดโอกาสให้ระบายความรู้สึกคับข้องใจ ความกลัว หรือความวิตกกังวลต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น สบายใจ

5.2 การสนับสนุนทางสังคมด้านสติปัญญา (Cognitive Support) หมายถึง การที่คนเราได้รับข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง คำแนะนำที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ จนสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ และสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้

5.3 การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร (Resource Support) หมายถึง การที่คนเราได้รับความช่วยเหลือด้านเวลา แรงงาน การเงิน สิ่งของและบริการต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและดำรงบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบได้

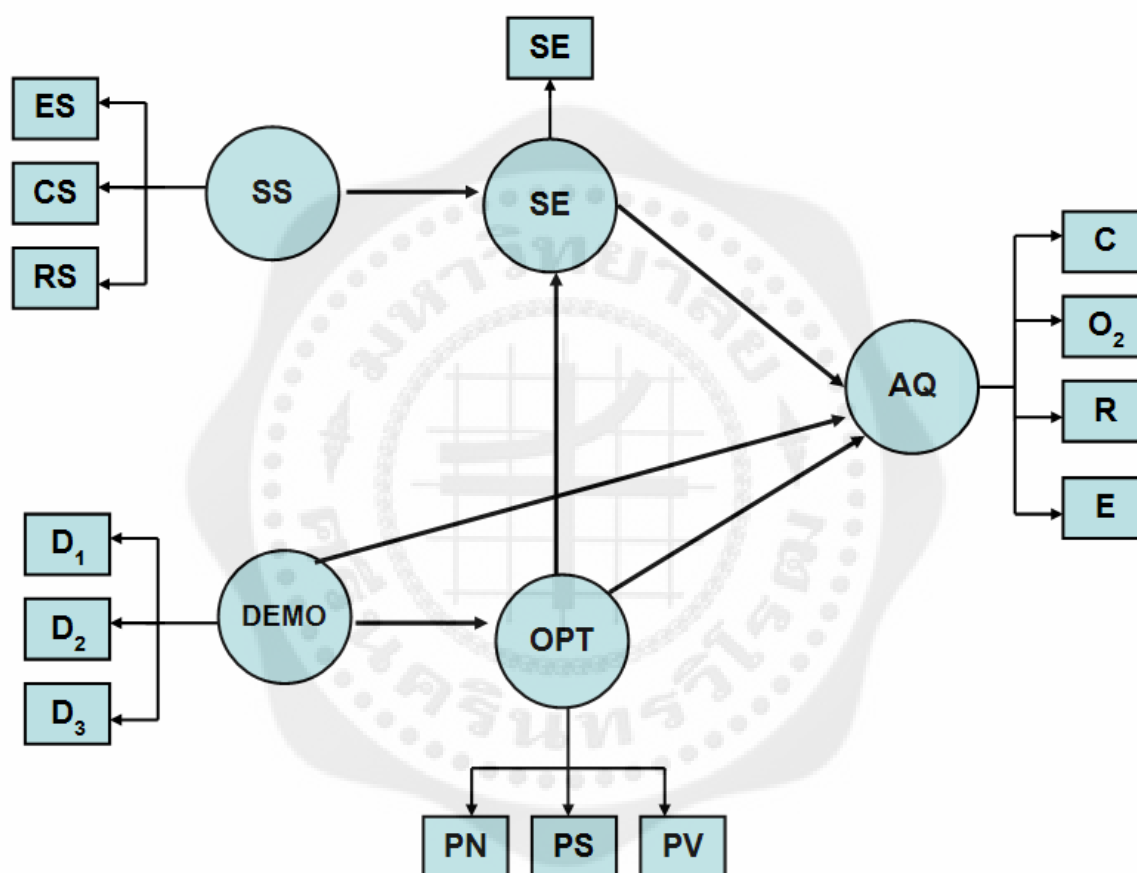
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์พบว่า พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคล มีสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ หลายประการทั้งจากภายในตัวบุคคลและปัจจัยจากสภาพแวดล้อม ตามที่แมกนุสสันและเอ็นเดเลอร์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2541: 105-108; อ้างอิงจาก Magnusson and Endler. 1977: 4) นักจิตวิทยาสังคมได้เสนอรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (interactionism model) ซึ่งสรุปได้ว่าการวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมในคนที่สำคัญมี 2 ประการ คือ 1) สาเหตุภายในตัวมนุษย์ และ 2) สาเหตุจากสภาพแวดล้อมภายนอก และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี การรับรู้ความสามารถของตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคม

โดยในการวิจัยครั้งนี้ การพิจารณาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคใช้กรอบแนวคิดของสตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 106–125) ซึ่งกล่าวว่าผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคจะประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การควบคุมสถานการณ์ (Control) การรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา (Origin and Ownership) การรับรู้ผลกระทบของปัญหา (Reach) และการอดทนต่อปัญหา (Endurance) การมองโลกในแง่ดีใช้แนวคิดของเซลิกันแมน (อร์พินทร์ ชูชม. 2544: 43-45; อ้างอิงจาก Seligman. 1998) ซึ่งได้เสนอรูปแบบการอธิบายตนเองของบุคคลที่มองโลกในแง่ดีด้วยมิติที่สำคัญ 3 มิติ คือ มิติแหล่งกำเนิดสาเหตุ (Personalization) มิติความคงทนถาวร (Permanence) และมิติความครอบคลุม (Pervasiveness) การรับรู้ความสามารถของตนเองใช้ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองของแบนดูรา (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2539: 59; อ้างอิงจาก Bandura. 1977) การสนับสนุนทางสังคมผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของจาคอปสัน (นฤมล เรืองรุ่งขจรเดช. 2550: 22; อ้างอิงจาก Jacobson. 1986: 252) ซึ่งสามารถประเมินการสนับสนุนทางสังคมทั้ง 3 ด้าน คือ 1) การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนทางสังคมด้านสติปัญญา และ 3) การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร ซึ่งการที่แต่ละ

บุคคลได้รับการสนับสนุนจากสังคม โดยได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การยกย่อง การเห็นคุณค่า และได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

โดยปัจจัย การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ตามกรอบแนวคิด ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในภาพประกอบ 1 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

- แทน ตัวแปรแฝง (Latent Variables)
- แทน ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variables)
- แทน ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Path)

อักษรย่อภายในภาพประกอบ 1 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

- AQ แทน ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient)
- C แทน การควบคุมสถานการณ์ (Control)
- O₂ แทน การรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา (Origin and Ownership)
- R แทน การรับรู้ผลกระทบของปัญหา (Reach)
- E แทน การอดทนต่อปัญหา (Endurance)
- SE แทน การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy)
- OPT แทน การมองโลกในแง่ดี (Optimism)
- PS แทน มิติแห่งแหล่งกำเนิดสาเหตุ (Personalization)
- PN แทน มิติแห่งความคงทนถาวร (Permanence)
- PV แทน มิติแห่งความครอบคลุม (Pervasiveness)
- DEMO แทน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy)
- D₁ แทน การปฏิบัติต่อเด็กด้วยเหตุผลและความยุติธรรม
- D₂ แทน การส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในความคิดและการกระทำ
- D₃ แทน การให้ความรักและความเอาใจใส่
- SS แทน การสนับสนุนทางสังคม (Social Support)
- ES แทน การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional Support)
- CS แทน การสนับสนุนด้านสติปัญญา (Cognitive Support)
- RS แทน การสนับสนุนด้านทรัพยากร (Resource Support)

สมมติฐานของการวิจัย

จากกรอบแนวคิดพื้นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปตั้งเป็นสมมติฐาน ได้ดังนี้

1. การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การสนับสนุนทางสังคม และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค มีความสัมพันธ์กัน
2. แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. ตัวแปรเชิงสาเหตุ ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี การรับรู้ความสามารถของตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ดังนี้
 - 3.1 การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค
 - 3.2 การมองโลกในแง่ดีมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่า

อุปสรรค และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านทางการรับรู้ความสามารถของตนเอง

3.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านทางการมองโลกในแง่ดี

3.4 การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคโดยผ่านทางการรับรู้ความสามารถของตนเอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอเป็นหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
 - 1.1 ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
 - 1.3 องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
 - 1.4 ลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
 - 1.5 บทบาทและความสำคัญของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
 - 1.6 ทฤษฎีและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
 - 1.7 การวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
2. การรับรู้ความสามารถของตนเอง
 - 2.1 ความหมายของการรับรู้ความสามารถของตนเอง
 - 2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง
 - 2.3 การประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเอง
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมองโลกในแง่ดี
 - 3.1 ความหมายของการมองโลกในแง่ดี
 - 3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี
 - 3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี
 - 3.4 ประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี
 - 3.5 การวัดการมองโลกในแง่ดี
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 4.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.2 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู
 - 4.3 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 4.4 ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
 - 4.5 การวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
5. การสนับสนุนทางสังคม
 - 5.1 ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม
 - 5.2 ชนิดของการสนับสนุนทางสังคม
 - 5.3 ความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม

5.4 การวัดการสนับสนุนทางสังคม

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

1. ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

1.1 ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค หรือ เอคิว (Adversity Quotient or AQ) เป็นแนวคิดและทฤษฎีที่พัฒนาขึ้นโดย ดร.พอล จี สตอลท์ซ (Dr. Paul G. Stoltz) ในปี ค.ศ.1997 ซึ่งนักวิชาการทดลองจนนักจิตวิทยาต่างให้ความสนใจและให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคไว้ ดังนี้

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 6) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2544: 103) กล่าวว่าไว้ว่าความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคเป็นรูปแบบปฏิกิริยาตอบสนองหรือพฤติกรรมของคน ๆ นั้นต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น หรือเป็นรูปแบบพฤติกรรมการตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ซึ่งเป็นกลไกของสมองเกิดจากใยประสาทต่าง ๆ ถูกสร้างขึ้นและได้รับการฝึกฝนมา

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 19) ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคว่าเป็นความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่เป็นตัวขัดขวางทำให้คนเราไม่สามารถก้าวขึ้นไปสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนาไว้ได้

วิทยา นาควัชร (2544: 91) ได้ให้ความหมายของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคว่า เป็นความสามารถในการเอาชนะอุปสรรคของบุคคล มีความอดทนเมื่อมีอุปสรรคและสามารถฝ่าฟันอุปสรรคได้อย่างคนที่มีกำลังใจ และมีความมุ่งมั่นหวังอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค หมายถึงความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยาก ให้สามารถก้าวไปสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนาไว้

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 10-15) ได้เสนอแนวความคิดว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคที่ดีนั้น จะต้องมีความคิดและทัศนคติต่ออุปสรรคดังนี้ คือ

ต้องคิดว่า อุปสรรค เป็นความท้าทาย และความท้าทายทำให้เกิดโอกาส เมื่อมีโอกาสก็จะ เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ ฉะนั้น เมื่อมีอุปสรรคมากเท่าใด ก็จะทำให้คนมีโอกาสประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นวิธีคิดแบบมองโลกในแง่ดี คิดแบบผู้ชนะ คิดแบบผู้มีแรงจูงใจ และคิดแบบผู้ที่ใฝ่สัมฤทธิ์อยู่เสมอ

เพื่อให้เข้าใจรูปแบบของบุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่างกันมากขึ้น สตอลท์ซจึงได้อธิบายลักษณะของบุคคลโดยเปรียบผู้ที่กำลังเผชิญปัญหากับผู้ที่กำลังปีนเขา ภูเขาสูงเปรียบได้กับเป้าหมายหรือความสำเร็จที่บุคคลตั้งไว้ ซึ่งสามารถแบ่งคนเป็น 3 กลุ่ม และในแต่ละกลุ่มคนเหล่านี้ ความคิดและความสำเร็จของแต่ละคนในการปีนเขาก็คงแตกต่างกัน ซึ่งลักษณะแตกต่างกันนี้พบเห็นได้ทั่วไปในทุกสาขาอาชีพทุกหมู่ ทุกเหล่า ทุกสถานที่ทำงาน ได้แก่

1. กลุ่มผู้ถอนตัว (The Quitter) เป็นกลุ่มที่ปฏิเสธและหลีกเลี่ยงการปีนเขา ขาดวิสัยทัศน์ต่ออนาคต ไม่กล้าเสี่ยง ไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ ใช้ชีวิตให้ผ่านไปแต่ละวันโดยไม่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต

2. กลุ่มผู้พักแรม (The Camper) เป็นกลุ่มที่จำกัดการปีนเขาและพยายามแสวงหาทางเรียบ ๆ ที่สะดวกสบายกว่า กลุ่มนี้ต่างจากกลุ่มแรกในส่วนที่ได้ลงมือกระทำไปแล้วแต่พอทำไปได้จนถึงจุด ๆ หนึ่งก็จะบอกกับตัวเองว่าสามารถทำได้แค่นี้ ซึ่งเปรียบเสมือนการประสบความสำเร็จในวงจำกัด คนกลุ่มนี้จะขาดความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายหรืออุปสรรคใหม่ เป็นคนที่ไม่เลือกที่จะหยุดอยู่กลางทางและใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างเรียบง่าย

3. กลุ่มนักปีนเขา (The Climber) เป็นกลุ่มที่เพียรพยายามจะปีนเขาไปให้ถึงโดยไม่ย่อท้อแม้ว่าจะต้องเผชิญกับอุปสรรคใด ๆ ก็ตาม คนกลุ่มนี้มีความอดทน มุ่งหน้าหาทางสู่อย่างไม่ลดละ มีความศรัทธาและความเชื่อมั่นในชีวิตอนาคต มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีแนวโน้มเป็นผู้นำที่ดี และเป็นกลุ่มคนที่ไม่ล่าถอยหรือล้มเลิกแม้จะตกอยู่ในสภาพการณ์ที่เลวร้ายเพียงใด เป็นคนที่แสวงหาการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ทั้งเพื่อตนเอง กลุ่ม และองค์กร

ประทีป ลิขิตเลอสรอง (2543: 8) ได้แบ่งบุคคลตามทฤษฎีของสตอลท์ซ ตามลักษณะต่าง ๆ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบบุคคลตามทฤษฎีของสตอลท์ซ ตามลักษณะต่าง ๆ

	Quitter	Camper	Climber
1. วิธีชีวิต	ไม่ชวนขวาย ชีวิตเรียบง่าย น่าเบื่อหน่าย	กระตือรือร้นบ้าง ชีวิตขึ้นลงบ้าง แต่ขอ อยู่นิ่ง ๆ ในที่สุด	กระตือรือร้นอย่างมาก ชีวิตท้าทาย มีรสชาติ พบความสำเร็จ
2. การงาน	ไม่ทะเยอทะยาน ไม่กระตือรือร้น ขี้เกียจ	มีความคิดสร้างสรรค์ พลังใจ ผลงานอยู่ใน ระดับปานกลาง นานวันก็ฝ่อลง	เต็มไปด้วยพลัง มี วิสัยทัศน์เป็นผู้นำ เรียนรู้และพัฒนา ตนเองตลอดเวลา
3. มนุษยสัมพันธ์	โดดเดี่ยว เดียวดาย	กลัว ๆ กล้า ๆ	ดีมีด้ากับ ความสัมพันธ์
4. ปฏิบัติการต่อการ เปลี่ยนแปลง	ลังเล และรอคอย จืด ๆ จ้อง ๆ	มีข้อจำกัดในการ เปลี่ยนแปลงใหญ่ ๆ	ท้าทายกับการ เปลี่ยนแปลง ปรับตัว ได้ดีทุกสถานการณ์
5. ภาษาสนทนา	มักปฏิเสธปิดกั้นตนเอง	ประนีประนอมไม่ชี้ชัด	มีความเป็นไปได้อยู่ เสมอ
6. การฝ่าฟัน อุปสรรค	พ่ายแพ้อย่างง่ายดาย	มีข้อจำกัด	ชนะและประสบ ความสำเร็จ
7. ความมุ่งมั่นใน ชีวิต	ปัจจัย 4 (Physiological need)	ความมั่นคงปลอดภัย และการยอมรับ (Physiological need)	เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ และประชาคมโลก (Self-Actualization)

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 30-32) กล่าวเปรียบเทียบบทบาทของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต กับต้นไม้แห่งความสำเร็จ (The Tree of Success) โดยบุคคลที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคในระดับต่ำและขาดความพยายามในการต้านทานความยากลำบาก บุคคลนั้นจะหยุดความมีศักยภาพในตนเองเปรียบได้กับต้นไม้ที่แคระแกร็น ในทางกลับกันผู้ที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคระดับสูงก็จะมีศักยภาพและความสามารถสูงเหมือนกับต้นไม้ที่สามารถเติบโตบนภูเขาสูงได้ หากแยกความสำเร็จเปรียบเทียบกับส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ จะมีลักษณะดังนี้

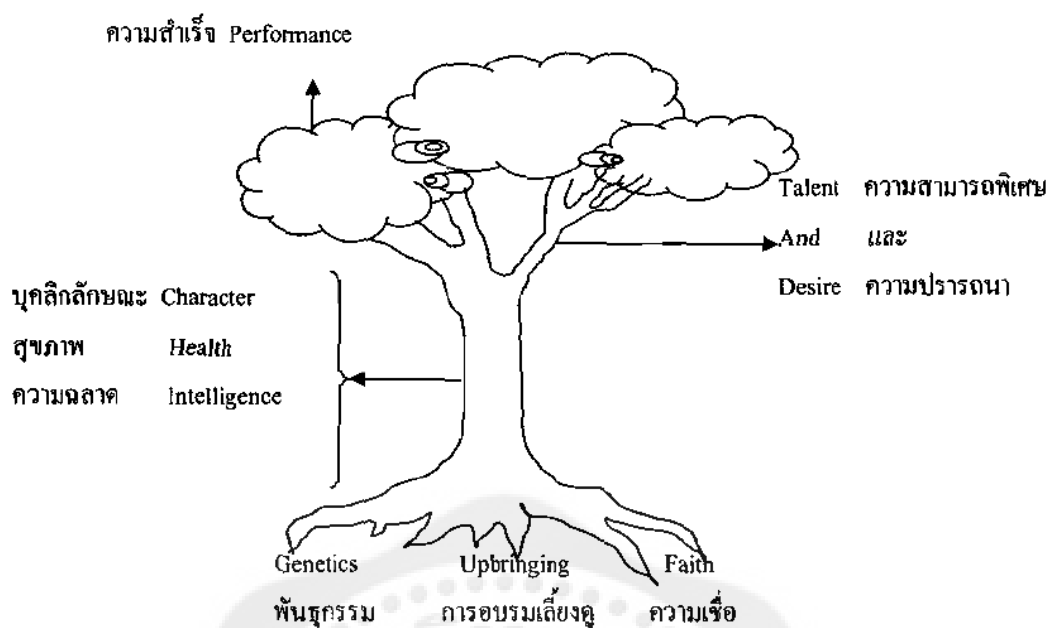
1. ส่วนใบ (Leaves) คือส่วนของผลการปฏิบัติงาน (Performance) ซึ่งเปรียบได้กับบางส่วนในตัวเราที่คนอื่นมองเห็นได้มากที่สุด และเราก็สามารถมองผลการปฏิบัติงานของคนอื่น

ได้ง่าย และเนื่องจากเป็นส่วนที่เห็นชัดที่สุด จึงเป็นส่วนที่ถูกประเมินบ่อยมาก ซึ่งมีผลต่อการเลื่อนตำแหน่ง การทำงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ และการร่วมงานกับผู้อื่น

2. กิ่งก้าน (Branches) คือส่วนของความสามารถพิเศษและความปรารถนา (Talent and Desire) ส่วนนี้จะเกี่ยวข้องกับทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์ ความรู้ของตนเอง ว่าตนเองรู้อะไร และสามารถที่จะกระทำได้ ซึ่งถ้าเรารวมความรู้และความสามารถเข้าด้วยกัน ก็จะเป็นความสามารถพิเศษ ในส่วนของความปรารถนาจะเกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ ความกระตือรือร้น ความทะเยอทะยาน และความมีไฟในการทำงาน ซึ่งคนเราจำเป็นต้องมีความสามารถพิเศษและความปรารถนาควบคู่กันไปเพื่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จ

3. ลำต้น (Trunk) คือส่วนของเชาว์ปัญญา (Intelligence) สุขภาพ (Health) และลักษณะนิสัยของบุคคล (Character) หลายคนอาจพิจารณาส่วนนี้จากความสามารถทางสติปัญญา หรือ IQ คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) แต่ในส่วนของเชาว์ปัญญานี้ ไชวาร์ต การ์ดเนอร์ ศาตราจารย์คณะจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด แสดงการวัดความฉลาดของคนเราไว้ 8 ด้าน คือ ภาษา ตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ มิติสัมพันธ์ ร่างกายและการเคลื่อนไหว ดนตรี มนุษยสัมพันธ์ การเข้าใจตนเอง และด้านธรรมชาติ ซึ่งเรียกว่า ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences: MI) โดยความฉลาดของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามระดับ บางคนอาจจะเด่นด้านใดด้านหนึ่ง และความฉลาดที่เด่นชัดของบุคคลจะมีผลต่ออาชีพที่เหมาะสมและเป็นตัวจำแนกอาชีพได้ อารมณ์และสุขภาพจะมีผลต่อความสำเร็จของบุคคล กล่าวคือถ้ามีความวิตกกังวล หรือได้รับบาดเจ็บอาจทำให้บุคคลนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ ส่วนลักษณะเฉพาะนิสัยของบุคคลที่มีความเจริญต้องมีความยุติธรรม มีเหตุผล ซื่อสัตย์ สุขภาพ สุขุม รอบคอบ กล้าหาญ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ

4. ราก (Root) คือส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากพันธุกรรม (Genetics) การอบรมเลี้ยงดู (Upbringing) และความศรัทธา (Faith) โดยพันธุกรรมจะเป็นตัวที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ และระดับความวิตกกังวล ซึ่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคล การเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อความฉลาด การพัฒนาบุคลิกลักษณะมีอิทธิพลต่อทักษะ ความปรารถนาและการแสดงออก ส่วนความศรัทธาเป็นการแสดงออกทางจริยธรรม การกระทำของบุคคลและการคิดค้นหาวิธีการในการพิสูจน์ความจริง ต้นไม้แห่งความสำเร็จแสดงดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ต้นไม้ของความสำเร็จ

1.3 องค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997: 13-15) กล่าวว่า ผลของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเกิดจากความสัมพันธ์ 4 อย่าง ได้แก่ การควบคุมสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรค สาเหตุและความรับผิดชอบ ผลกระทบต่อชีวิตที่เกิดจากวิธีการคิดแก้ไขอุปสรรค และความอดทนหรือทนทานต่ออุปสรรค โดยทั่วไปเมื่อบุคคลเชื่อว่าถ้าพวกเขาบรรลุผลจุดมุ่งหมายได้อย่างแน่นอนแล้วพวกเขาย่อมมีสิ่งدلใจหรือแรงบันดาลใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ การควบคุมความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ระดับความพยายาม ความทนทานต่อความยืดเยื้อของอุปสรรค ความล้มเหลวหรือความลำบาก และรูปแบบความคิดของพวกเขา การช่วยเหลือด้วยตนเองมีผลต่อความตึงเครียด และความกดดันตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ขณะที่พวกเขาต่อสู้ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมและระดับความสำเร็จที่พวกเขาตระหนัก การควบคุมความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคส่งผลต่อสิ่งที่ปฏิบัติ และสร้างแรงจูงใจให้บุคคลริเริ่มการปฏิบัติที่เพิ่มขึ้น ทฤษฎีแนะนำว่า เมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์ที่ทำทนายและยุ่งยากใจแล้วจะเชื่อว่าความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคลดลง และเมื่อเกิดการรวมกลุ่มจะทำให้ความเชื่อเพิ่มขึ้นและประสบความสำเร็จได้ เมื่อบุคคลมีความพยายามในการต่อสู้กับความล้มเหลวที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ หรือเป็นระยะเวลานาน บุคคลนั้นจะมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่เข้มแข็งขึ้นและอยากทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ในทางตรงข้ามกับบุคคลที่มีความลังเล เมื่อเจออุปสรรคก็จะเลิกทำอย่างรวดเร็ว

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 106-125) กล่าวถึงองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคจะประกอบด้วย 4 มิติ ใช้คำย่อว่า CO2RE ได้แก่

การควบคุมอุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้น (Control-C) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคหรือปัญหา ซึ่งความสามารถนี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าท่านสามารถรับมือต่อสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคต่อตัวท่านได้ดีเพียงไรหรือเล็งเห็นว่ารับมือต่อสถานการณ์นั้นได้มากน้อยเพียงใด จากแนวคิดนี้ทฤษฎีการมองโลกในแง่ดีของ Seligman ได้สนับสนุนว่า การมองโลกในแง่ดีเป็นกุญแจสำคัญในการเพิ่มศักยภาพในการควบคุมสถานการณ์ และผลกระทบจากการควบคุมสถานการณ์นี้จะส่งผลต่อ CO₂ RE ทุกมิติ

ผู้ที่ได้คะแนน C สูง คือคนที่สามารถเข้าใจปัญหา และหาวิธีแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้น และรู้จักพลิกแพลง สามารถควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ การควบคุมสถานการณ์มี 2 รูปแบบ

รูปแบบที่ 1 เป็นการควบคุมสถานการณ์หลังจากที่ได้ตั้งสติแล้ว เช่นถ้าเกิดปัญหาขึ้นการโต้ตอบอาจจะเป็นการพูดจาหรือการกระทำที่ทำให้เสียใจในภายหลัง เช่นในกรณีที่เกิดการโต้แย้งและवादใส่อารมณ์กับบุคคลอื่น เมื่อคิดและตั้งสติได้แล้วอาจรู้สึกอยากกลับไปขอโทษ เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 เป็นการควบคุมสถานการณ์ทันทีโดยที่เมื่อมีเหตุการณ์ สถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น บางครั้งความรู้สึกภายในรู้สึกโกรธ รู้สึกผิดหวัง รู้สึกหมดหวัง แต่ความรู้สึกเหล่านั้นจะถูกปลดด้วยความคิดในทางบวกและมีปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาในทางบวกทันที เช่นในกรณีครูให้คำแนะนำในการทำงาน มีความคิดทางบวกไม่มองว่าเป็นการตำหนิแต่มองว่าเป็นความหวังดีเพื่อให้งานมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการควบคุมสถานการณ์ที่ต้องการโดยอาศัยการฝึกฝน

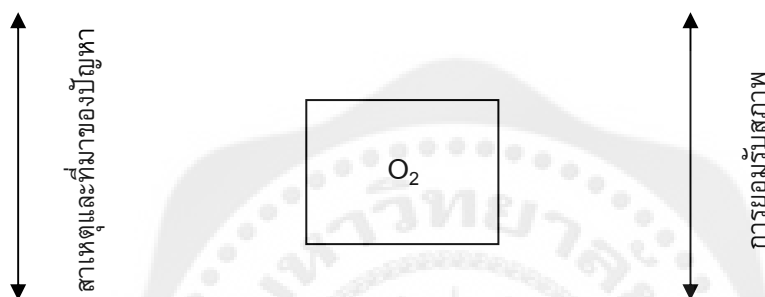
2. สาเหตุและความรับผิดชอบ (Origin-O_r และ Ownership-O_w = O₂) หมายถึง ความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์โดยถือว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาขององค์กรหรือของตนเอง

2.1 สาเหตุ – ผู้ที่ได้รับคะแนน O_r สูง คือคนที่สามารถวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยอื่นที่เป็นองค์ประกอบของปัญหาว่าเกิดจากอะไร ใครควรจะรับผิดชอบรู้ถึงหน้าที่บทบาทและตำแหน่งของตนเองอย่างเด่นชัดเมื่อประสบกับปัญหาอย่างเดิมอีกก็สามารถแก้ไขได้รวดเร็วขึ้นมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.2 ความรับผิดชอบ – ผู้ที่ได้รับคะแนน O_w สูง คือคนที่ยินดีรับผิดชอบต่อผลของการกระทำของตนเองไม่ผลักความรับผิดชอบให้ผู้อื่น คนที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่เป็นผู้ที่กล้ารับผิดชอบ บุคคลที่มีความสามารถในการนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์สูงจากผลที่เกิดขึ้นมีแนวโน้ม ดังนี้

- สามารถคาดเดาเหตุการณ์และรับมือได้
- ลงมือปฏิบัติ
- มีการพัฒนาต่อไปในเรื่องของเหตุการณ์ที่ได้ประสบ
- มีความรับผิดชอบสูง
- มีความพยายามอยู่อย่างต่อเนื่อง
- มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นสูง
- กล่าวโทษตนเองในระดับที่เหมาะสม

บุคคลที่มีความสามารถนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์สูง

ภาพประกอบ 3 แผนภาพแสดงคุณสมบัติด้านการนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์

การตำหนิตำหนิตนเองมากเกินไปมักมีแนวโน้ม

- ขวัญหนีดีฝ่อ
- มีความรู้สึกว่าเป็นที่น่าสงสาร
- ประสบความล้มเหลว
- โกรธจนเจียวต่อผู้อื่น
- คิดแต่ไม่ทำ

การไม่ยอมรับปัญหาของตนเอง

- ท้อแท้ใจล้มเลิกไม่ลงมือปฏิบัติ
- เกิดความเครียด
- หยุดทำงาน

บุคคลที่มีความสามารถนำตนเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์ต่ำ

บุคคลที่ตำหนิตนเองอยู่เสมอจะมีคะแนน O_r อยู่ในระดับต่ำมาก และบุคคลที่ไม่ยอมรับความผิดใด ๆ ของตนเองเลยจะมีคะแนน O_w อยู่ในระดับต่ำมากเช่นกัน O_2 คือมิติที่ 2 ของ CO_2RE ในส่วนของ AQ ตัว O_2 ก็จะใช้วัด AQ วัดตัว Origin (สาเหตุของปัญหาเกิดจากสิ่งใดหรือใคร) และ Ownership (การยอมรับซึ่งผลของการกระทำ) ถ้าคะแนนของ O_w อยู่ในระดับสูงจะแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นขาดความใส่ใจว่าสาเหตุของตัวปัญหานั้นเกิดจากสิ่งใด แต่ถ้าคะแนน O_w ยิ่งต่ำมากเท่าไรแสดงว่าบุคคลนั้นไม่ยอมรับต่อผลการกระทำของตนเองและไม่ให้ความสำคัญในการหาสาเหตุว่าปัญหามีสาเหตุมาจากที่ใด สิ่งใด หรือใคร

3. ผลกระทบ (Reach - R) หมายถึง วิธีในการคิดว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่มีจุดจบและสิ้นสุดได้ เป็นการวัดผลกระทบของปัญหาและความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลว่ามีมากน้อยเพียงใด บุคคลที่มีคะแนน R สูง คือบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบและควบคุมผลกระทบและความเสียหายต่อการดำเนินชีวิตเมื่อมีปัญหาหรือความยุ่งยากเกิดขึ้นว่าปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นกับชีวิตสามารถเข้ามาครอบงำชีวิตได้เพียงใด ผู้ที่มี AQ ในระดับต่ำมักจะยอมให้ปัญหาเข้ามารุกรานในชีวิตอย่างง่ายดาย ยิ่งได้คะแนน R ต่ำมากเท่าไรยิ่งมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นยอมให้ปัญหาเข้ามารุกรานในชีวิตอย่างง่ายดายมากขึ้น ทำลายความสุข สุขภาพจิตและส่งผลให้เหตุการณ์เลวร้ายกว่าที่เป็นอยู่

4. ความทนทาน (Endurance - E) ในที่นี้มีความหมาย 2 อย่าง คือ

4.1 ความสามารถในการทนทานต่อปัญหาหรืออุปสรรคได้มากหรือน้อย

4.2 ความสามารถในการรับมือกับความยืดเยื้อของปัญหา

ผู้ที่มีคะแนน E สูงจะมองเห็นว่าปัญหาหรืออุปสรรคเป็นสิ่งชั่วคราว สามารถแก้ไขได้ มีกำลังใจเข้มแข็งในการเอาชนะอุปสรรค อดทนและทนทานต่อปัญหาต่าง ๆ มองโลกในแง่ดี และมีความเชื่อว่าหลังจากผ่านพ้นอุปสรรคไปแล้วจะพบกับความราบรื่น ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีคะแนน E ต่ำ เมื่อพบกับอุปสรรคจะหยุดและหนีปัญหาทันที มิติ E เป็นมิติสุดท้ายของ AQ ที่อธิบายว่าอุปสรรคนี้จะสิ้นสุดเมื่อใดและมีระยะเวลานานเท่าใด สาเหตุของปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ จึงจะหมดไป หากบุคคลมีคะแนน E ต่ำ นั้นแสดงว่าบุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะเจอปัญหาเช่นนี้ไปอีกนาน เป็นคนยอมแพ้อะไรง่าย ๆ ซึ่งความคิดความรู้สึกเช่นนี้ไม่ช่วยให้สิ่งต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

คันสนีย์ จัตรคุปต์ (2545: 110 - 114) กล่าวว่า วัฏจักรสำคัญ ๆ ของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีอยู่ 4 ประการ ใช้คำย่อว่า CORE ซึ่งมาจาก C คือ Control หมายความว่า เรามีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ถ้าหากมีปัญหาก็คจะพยายามเข้าไปมีอิทธิพล และจะใช้ความพยายามแก้ไขปัญหานั้น O คือ Ownership หมายความว่า เมื่อมีปัญหาพยายามที่จะควบคุมสถานการณ์และนำตัวเองเข้าไปแก้ไขสถานการณ์ เหมือนว่าตัวเองเป็นเจ้าของปัญหาที่จะต้องเข้าไปแก้ไขปัญหาในสถานการณ์นั้น R คือ Reach หมายความว่า วิธีคิดว่าปัญหานั้น เป็นปัญหาเล็ก ๆ ปัญหานั้นมีจุดจบ ปัญหานั้นสิ้นสุดได้ และ E คือ Endurance หมายความว่า ปัญหานั้นมีจุดจบและปัญหานั้นก็จะหายไป ทุกปัญหามีทางออก ไม่ต้องกังวล ซึ่ง 4 ปัจจัยเหล่านี้ คือ หลักการที่จะทำให้บุคคลมีความสามารถที่จะมีความอดทน ทนทานต่อปัญหาต่าง ๆ ได้ ซึ่งสามารถขยายความได้ดังนี้

หลักการที่ 1 คือ Control หมายถึง การควบคุมสถานการณ์ ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูง สามารถที่จะควบคุมสถานการณ์ได้ยกตัวอย่างเช่น ท่านตั้งใจทำงานเต็มที่แต่ถูกตำหนิจากผู้บังคับบัญชาปฏิกิริยาที่ี้อาจจะต้องคิดถึงทางเลือกอื่นอย่างรวดเร็วอันนี้ก็คือการพยายามควบคุมสถานการณ์ การควบคุมกระทำได้โดยควบคุมสถานการณ์ทันที และควบคุมสถานการณ์หลังจากที่ได้สติแล้ว

รูปแบบที่ 1 คือการควบคุมสถานการณ์ทันทีโดยที่เมื่อมีเหตุการณ์ สถานการณ์ หรือปัญหาเกิดขึ้นบางครั้งความรู้สึกภายในใจรู้สึกโกรธ รู้สึกผิดหวัง รู้สึกหมดหวังแต่ความรู้สึกเหล่านั้นจะถูกกลบด้วยความคิดในทางบวกและมีปฏิกิริยาโต้ตอบที่ออกมาในทางบวกทันที เช่น ขอบคุนที่เจ้านายช่วยวิจารณ์ ได้ใช้เวลาทำงานจะนำไปปรับปรุงเพื่อที่จะให้ดีขึ้น มีความคิดทางบวกว่าเจ้านายหวังดี อยากให้งานดีจึงตำหนิ

รูปแบบที่ 2 เป็นการควบคุมสถานการณ์ที่พบกันได้น้อยมากก็คือ การควบคุมสถานการณ์หลังจากที่ได้สติแล้ว ยกตัวอย่างเช่นถ้าเกิดปัญหาขึ้นการโต้ตอบก็อาจจะเป็นการพูดจาที่อาจจะทำให้เสียใจภายหลัง หรือทำการกระทำที่ทำให้เสียใจภายหลัง เช่นอาจจะโต้เถียง ตวาดเสียงดังใช้อารมณ์กับผู้บังคับบัญชาแต่หลังจากที่คิดแล้วตั้งสติก็จะกลับไปโต้ตอบอีกรูปแบบหนึ่งโดยอาจจะกลับไปขอโทษ ซึ่งจะพบได้ทั่ว ๆ ไป

หลักการที่ 2 คือ Ownership หมายถึง การถือว่าปัญหาขององค์กรเป็นปัญหาของเรา แล้วก็พยายามช่วยกันแก้ไขปัญหานั้นเป็นทีม ไม่ใช่พยายามโทษคนอื่น ทุก ๆ คนในทีมจะต้องคิดว่า สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของเขาเอง พยายามที่จะช่วยคิดแก้ปัญหาเหมือนกับเป็นปัญหาของตนเอง ซึ่งสิ่งนี้จะได้อีกส่วนที่ทำให้คน ๆ นั้นเป็นคนที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูง

หลักการที่ 3 คือ Reach หมายถึง การคิดว่าปัญหานั้นถึงจุดแล้วต้องมีที่สิ้นสุด คือ อย่าคิดปัญหาเล็กให้เป็นปัญหาใหญ่ อย่าคิดว่าเป็นปัญหานั้น คือ จุดจบของชีวิตไม่มีทางออกแล้ว

หลักการที่ 4 คือ Endurance หมายถึง ความทนทาน ความอดทนต่อปัญหาต่าง ๆ ซึ่งถ้าหากว่าเป็นคนมองโลกในแง่ดี เป็นคนมองโลกในทางบวก พยายามมองปัญหาให้เป็นปัญหาเล็กก็จะทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปได้ในที่สุด

หลักการทั้ง 4 ข้อ ของความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กันและทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคสูงจะเป็นคนที่มองเห็นโอกาสในทุก ๆ ครั้งที่มปัญหา และรู้จักใช้โอกาสนั้นอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคจะประกอบด้วย 4 มิติ ใช้คำย่อว่า CO₂ RE ได้แก่

1. การควบคุมสถานการณ์ (Control: C) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมและอยู่เหนือสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต ผู้ที่ได้คะแนน C สูง คือคนที่สามารถเข้าใจปัญหาและหาวิธีแก้ปัญหาย่างกระตือรือร้น รู้จักพลิกแพลง และจะสร้างภูมิคุ้มกันจากความรู้สึกต้องการความช่วยเหลือ

2. การวิเคราะห์ต้นตอของอุปสรรคและการยอมรับผลการกระทำของตนเอง (Origin and Ownership: O₂) ในมิตินี้จะถูกแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

- 2.1 การวิเคราะห์ต้นตอของอุปสรรค (Origin: O_r) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของปัญหาว่าเกิดจากอะไร ใครควรจะเป็นคนรับผิดชอบ และรู้หน้าที่ บทบาท และตำแหน่งของตนเองอย่างชัดเจน เมื่อประสบกับปัญหา

แบบเดิมอีกก็สามารถแก้ไขได้เร็วขึ้น มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น ผู้ที่ได้คะแนน O_r สูง คือคนที่สามารถจะวิเคราะห์ได้ว่าใครเป็นสาเหตุหรือปัจจัยของปัญหาที่เกิดขึ้น มีความสำคัญผิดในระดับที่เหมาะสม ส่วนผู้ที่ได้คะแนน O_r ต่ำ จะรวมความผิดพลาดทั้งหมดไว้ที่ตนเอง ซึ่งบางทีก็ไม่ใช่ว่าเกิดจากตัวเองทั้งหมด

2.2 การยอมรับผลการกระทำของตนเอง (O_w) หมายถึง การรับผิดชอบต่อผลการกระทำของตนเอง ไม่ปิดความรับผิดชอบ และใช้ความสามารถในการให้เหตุผลของตนเองสำหรับแก้ไขสถานการณ์ ผู้ที่ได้คะแนน O_w สูง คือคนที่มีความสามารถในการให้เหตุผลสูง ยินดีที่จะรับผิดชอบกับการกระทำของตนเอง ส่วนผู้ที่ได้คะแนน O_w ต่ำ คือคนที่ปิดความรับผิดชอบทั้งหมดให้กับผู้อื่น ไม่ว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นจะเกิดจากปัจจัยใดก็ตาม

3. การรับรู้ผลกระทบของอุปสรรค (Reach: R) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ผลกระทบของปัญหาหรือความยุ่งยากที่มีต่อการดำเนินชีวิตของแต่ละคนว่ามีมากน้อยแค่ไหน ผู้ที่มีคะแนน R สูง คือคนที่สามารถควบคุมอารมณ์ด้านลบ และควบคุมผลกระทบและความเสียหายต่อการดำเนินชีวิตเมื่อมีปัญหาความยุ่งยากเกิดขึ้น ส่วนผู้ที่มีคะแนน R ต่ำ คือคนที่ยอมให้อุปสรรคนั้นเข้าไปมีบทบาทกับชีวิตในส่วนต่าง ๆ ทำให้เกิดความสิ้นหวัง ท้อแท้ ไม่สามารถทำสิ่งอื่น ๆ ได้อีก

4. ความอดทนต่อความยากลำบาก (Endurance: E) หมายถึง ความสามารถในการรับมือและอดทนกับความยืดเยื้อของปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิต มองเห็นว่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่ชั่วคราว คนที่มีคะแนน E สูง คือคนที่มีความอดทนต่ออุปสรรคต่าง ๆ ได้ดีจะรู้สึกที่ “สิ่งนี้จะผ่านพ้นไปในที่สุด” ส่วนคนที่มีคะแนน E ต่ำ คือคนที่มองอุปสรรคว่าไม่มีทางจบสิ้นและจะดำเนินต่อไปอย่างไม่มีการกำหนด

1.4 ลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz. 2000: 67-70) ให้แนวคิดที่ ความสามารถในการเผชิญอุปสรรคเป็นความสามารถในการยืนหยัดเอาชนะอุปสรรค ความยากลำบากของบุคคลเพื่อให้บุคคลก้าวไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จ โดยบุคคลนั้นต้องประกอบด้วยความสามารถในการยอมรับการเปลี่ยนแปลง (Embracing Change) ความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง (Resilience) ความสามารถในการเพียรพยายาม (Persistence) ความสามารถในการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ (Learning) ความสามารถในการปรับปรุงตนเองอยู่ตลอดเวลา (Improvement) ความสามารถในการด้านการแข่งขัน (Competitiveness) ความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creativity) ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้กับตนเอง (Motivation) ความสามารถในการกล้าเสี่ยงและกล้าทดลอง (Risk Taking) และความสามารถในการสร้างผลผลิตของงานให้เกิดขึ้น (Productivity)

เพ็ทเลอร์ เบอร์โกเน่ และบอยเดล (Pedler, Burgoyne & Baydell. 2001: 22-34) ให้แนวคิดว่าคุณสมบัติที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคนั้นต้องประกอบด้วยความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ความสามารถในการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงความสามารถในการเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาอุปสรรค ความสามารถในการควบคุมและเลือกวิธีตอบสนองต่อเหตุการณ์อย่างเหมาะสม ความสามารถในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ความสามารถในการอดทนต่ออุปสรรคและเพียรพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรค ความสามารถในการควบคุมตนเองและความสามารถในการมองโลกในแง่ดี

เนลา ประเสริฐสังข์ (2548: ออนไลน์) กล่าวว่า คนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูง จะเป็นนักสู้ตัวจริง ชอบงานที่ยาก ๆ ล้มเหลวก็ไม่บ่น ลูกขึ้นมาสู้ใหม่ อดทนต่ออุปสรรค เรียนรู้ที่จะเอาชนะหรือมุ่งความสำเร็จจากความล้มเหลวของตน ทำงานอย่างจริงจังและทำจริงจนกว่าจะสำเร็จ ส่วนคนที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคต่ำ จะเป็นคนไม่สู้งาน จีบเจด ไม่อดทน ฟุ้งฟ้อใจต่องานที่ง่าย ๆ เจออุปสรรคหรือปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ยอมแพ้ หรือบางคนยอมแพ้เสียตั้งแต่ยังไม่ลงมือทำ คนประเภทนี้ทำอะไรก็มักไม่สำเร็จ

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 14-15) ได้สรุปคำกล่าวของ สโตลท์ซเกี่ยวกับลักษณะของผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงไว้ ดังนี้

1. มีการตั้งเป้าหมาย หรือตั้งความปรารถนาอย่างแรงกล้าในสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้า (Aim) แล้วพยายามมุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้นั้นให้ได้
2. มีหัวใจเด็ดเดี่ยวเข้มแข็ง (Strong - Minded) คือไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตรายและไม่คิดว่าตนเกิดมาโชคร้าย คนที่มีลักษณะเช่นนี้จะมีลักษณะอ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ ทำการเด็ดขาด เคารพบนอบแก่ผู้ที่เป็นใหญ่กว่า มีเมตตากรุณาต่อผู้น้อย ไม่ฉุนเฉียวโกรธง่าย มีอารมณ์มั่นคง และสามารถสร้างตนให้ดีขึ้นได้อย่างรวดเร็ว
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง (Self – Confidence) คือเชื่อว่าตนเองจะสามารถกระทำในสิ่งที่มุ่งหวังได้สำเร็จ ไม่กลัวจะทำอะไรผิดพลาดแต่จะถือเอาบทเรียนที่ผิดพลาดมาสอนตนเองให้ทำสิ่งที่ถูกต้องต่อไป
4. มีพลังอำนาจของความคิดและพลังจิตที่แรงกล้า (Will – Power) คือเป็นเครื่องนำให้บรรลุผลที่ต้องการ คนที่จะก้าวขึ้นสู่อำนาจที่ใหญ่หลวงนั้น จะต้องเป็นคนที่มีกระแสแห่งดวงจิตที่แรงพอที่จะข่มหัวใจคนอื่นลงได้

มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 14-15) ได้กล่าวถึง สโตลท์ซ ที่ได้พบข้อแตกต่างระหว่างคนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกับคนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ กล่าวคือ คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะมีลักษณะดังนี้

1. มีโอกาสได้รับการคัดเลือกและได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้นำมาสูงกว่า
2. เป็นนักกีฬาที่มีความสามารถสูงกว่า
3. มีอัตราการละทิ้งงานหรือออกจากงานกลางคันน้อยกว่าคนที่มีความ AQ ต่ำกว่าถึง 3 เท่า
4. เป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานสูง
5. เรียนรู้งานได้รวดเร็วกว่าและประยุกต์สิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในการทำงานได้อย่างชำนาญ
6. เป็นนักแก้ไขปัญหาที่มีความสามารถสูง
7. เป็นที่พึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานที่มีความ AQ สูงเหมือนกัน

1.5 บทบาทและความสำคัญของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 67-70) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นปัจจัยหนึ่งที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จ ซึ่งกำหนดโดยความรู้สึก และวิธีการตอบสนองต่ออุปสรรคหรือวิกฤติของบุคคล โดยมีบทบาทครอบคลุมถึงด้านต่าง ๆ ในชีวิต ดังนี้

1. การแข่งขัน (Competitiveness) โดยปกติแล้วการแข่งขันเป็นเรื่องของความหวัง ความกระฉับกระเฉง และความสามารถในการฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิม หรือความยืดหยุ่นซึ่งจะประเมินด้วยวิธีที่บุคคลจัดการกับความพ่ายแพ้ และความท้าทายในชีวิต คนที่ตอบสนองต่ออุปสรรคอย่างสร้างสรรค์ มีแนวโน้มที่จะเข้มแข็งมากกว่า และตั้งมั่นยืนหยัดได้นานกว่า ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการประสบความสำเร็จ

2. ความสามารถในการผลิต (Productivity) จากผลการศึกษาในองค์กรต่าง ๆ พบว่า คนที่ตอบสนองต่ออุปสรรคในทางที่ไม่สร้างสรรค์ จะถูกประเมินว่ามีความสามารถในการผลิตที่ต่ำกว่าคนที่ตอบสนองในทางสร้างสรรค์

3. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ความคิดสร้างสรรค์ไม่สามารถเกิดขึ้นจากความสิ้นหวังได้ ดังนั้นต้องมีความสามารถที่จะฟันฝ่าอุปสรรคของความไม่แน่นอน เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

4. แรงจูงใจ (Motivation) คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะมีแรงจูงใจในการทำงานมากที่สุดทั้งในเวลางานปกติ และการทำงานล่วงเวลา

5. ความกล้าเสี่ยง (Risk Taking) การเสี่ยงเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งสำหรับการประสบความสำเร็จ คนที่ไม่กล้าเสี่ยงเกิดขึ้นเนื่องจากการขาดการรับรู้อำนาจการควบคุม การเชื่อว่าสิ่งที่เราทำไม่มีความหมายนั้นจะเผาผลาญพลังงานอย่างมากในการประสบความสำเร็จ ดังนั้นคนที่มีความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค จึงเป็นบุคคลที่กล้าเสี่ยงมากกว่า

6. ผลการปรับปรุง (Improvement) เราอยู่ในยุคของการพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะมีชีวิตอยู่รอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องธุรกิจหรือชีวิตส่วนตัว ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงจากการเป็นคนล้าสมัย คนที่มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะเป็นผู้ที่มีการพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

7. ความเพียรพยายาม (Persistence) ความเพียรเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการประสบความสำเร็จ เป็นความสามารถที่จะคงความพยายามเอาไว้ให้ได้ตลอดไป ไม่ว่าจะต้องเผชิญหน้ากับความพ่ายแพ้หรือความล้มเหลว ผู้ที่มีความสามารถในการฝ่าอุปสรรคได้เป็นอย่างดีจะสามารถฟื้นตัวจากความพ่ายแพ้ และต่อสู้ไปได้ โดยความสามารถในการเผชิญและฝ่าอุปสรรคนั้นจะเป็นตัวบอกความสามารถในการฟื้นตัวด้วยความบากบั่นอดทน

8. การเรียนรู้ (Learning) ในยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร จำเป็นที่ต้องมีการสะสมและแปรรูปกระแสแห่งองค์ความรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะยึดว่าอุปสรรคหรือวิกฤติเป็นสิ่งที่มีความลักษณะถาวร คงอยู่กับตัวเองตลอดไป หรือมองว่าตัวเองเป็นเหตุของปัญหา ซึ่งสามารถทำลายส่วนอื่นของชีวิตได้ เดวิก(Stoltz. 1997: 69; อ้างอิงจาก Dweck. 1980) แสดงให้เห็นว่าเด็กที่ตอบสนองต่ออุปสรรคแบบมองโลกในแง่ร้าย จะเรียนรู้และประสบความสำเร็จได้น้อยกว่าเด็กที่มีการตอบสนองต่ออุปสรรคแบบมองโลกในแง่ดี

9. การเปิดรับความเปลี่ยนแปลง (Embracing Change) เมื่อต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงหรือความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น ตนเองจำเป็นต้องเปิดรับ และจัดการกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ คนที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง มักมีแนวโน้มในการตอบสนองต่ออุปสรรคอย่างสร้างสรรค์ และใช้ความสามารถในการเผชิญและฝ่าอุปสรรคเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับการแก้ปัญหาของตน

10. ความยืดหยุ่น ความเครียด ความกดดัน ความพ่ายแพ้ (Resilience, Stress, Pressure, Setbacks) โดยส่วนใหญ่ความเครียดจะไม่ห่างหายไปจากชีวิต และจะเกิดขึ้นทุกวันจากความกดดัน การขาดการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง ทำให้สูญเสียความสามารถในการยืดหยุ่นหรือการฟื้นตัว ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าอุปสรรคสูง จำเป็นต้องมีความสามารถในการยืดหยุ่นเพราะต้องเผชิญกับอุปสรรคและสิ่งที่ไม่คาดคิดอยู่เสมอ เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จข้างหน้า

สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 53-57) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของความสามารถในการเผชิญและฝ่าอุปสรรค 3 ประการ คือ

ประการแรก ความสามารถในการเผชิญและฝ่าอุปสรรคเป็นแนวคิดใหม่ที่ทำให้บุคคลเข้าใจและขยายขอบเขตเรื่องของการประสบความสำเร็จ

ประการที่สอง ความสามารถในการเผชิญและฝ่าอุปสรรคเป็นสิ่งที่วัดว่าบุคคลแต่ละคนตอบสนองต่ออุปสรรคความยากลำบากได้อย่างไร และสามารถวัดสิ่งนี้ออกมาได้ ทำให้เกิดความเข้าใจว่าความสามารถในการเผชิญและฝ่าอุปสรรคสามารถจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้

ประการที่สาม ความสามารถในการเผชิญและฝ่าอุปสรรค มาจากพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ เป็นเครื่องมือวัดว่าบุคคลแต่ละคนตอบสนองต่ออุปสรรคความยากลำบากได้อย่างไร โดยนำผลที่ได้จากการวัดนำมาใช้เพิ่มประสิทธิภาพให้กับบุคคลทั้งในด้านส่วนตัวและหน้าที่การงาน

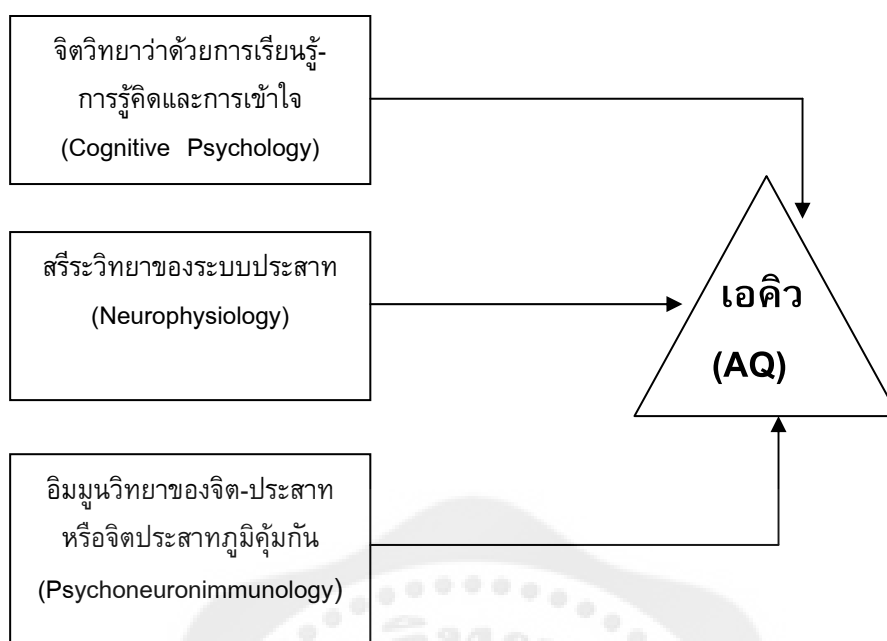
มัทธรา ธรรมบุศย์ (2544: 16) กล่าวว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ ฝึกฝนได้และสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. รู้จักสร้างกรอบความคิดใหม่ ด้วยการเปลี่ยนแปลงตนเองจากผู้ที่เคยยอมแพ้ หรือ ต่อสู้กับชีวิตในทางที่ไม่ถูกต้องให้กลายเป็นผู้ที่ทำวิกฤติให้เป็นโอกาส
2. สามารถบริหารจัดการกับชีวิตของตนเองได้ดีขึ้น เช่น ไม่ตำหนิตนเองหรือผู้อื่น และลดการทำร้ายอารมณ์ของตนเอง คือ ไม่โกรธ หงุดหงิดง่าย
3. เมื่อประสบกับความทุกข์ยากหรือความผิดหวังก็สามารถรักษาสภาพจิตใจของตนเอง ให้เข้มแข็งขึ้นได้ภายในเวลาอันสมควร
4. เมื่อเผชิญปัญหาที่ร้ายแรง ก็มีสติสัมปชัญญะที่มั่นคง สามารถแก้ไขปัญหาหรือ อุปสรรคที่เข้ามาขัดขวางความสำเร็จของตนได้
5. ทำให้มีสุขภาพที่แข็งแรงขึ้น มีความสุขมากขึ้น และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
6. สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และสามารถติดต่อสื่อสารกับ สมาชิก ทีมงานหรือกับเพื่อนร่วมงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น
7. ทำให้มีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ไม่เฉื่อยชา มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

1.6 ทฤษฎีและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

1.6.1 ทฤษฎีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

สตอลท์ซ (Stoltz, 1997: 83-84) อธิบายความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ว่ามีแนวคิดพื้นฐานมาจากหลักการทางวิทยาศาสตร์ 3 สาขา ในการประกอบกันเป็นหนึ่งแต่ละด้าน ของพีระมิดแห่งความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ซึ่งองค์ประกอบของ 3 หลักการ ดังกล่าวคือ จิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้-การคิดและการเข้าใจ (Cognitive Psychology) สรีรวิทยา ของระบบประสาท (Neurophysiology) และอิมมูโนวิทยาของจิต-ประสาทหรือจิตประสาทภูมิคุ้มกัน (Psychoneuroimmunology) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่จะอธิบายว่าทำไมคนบางกลุ่ม หรือบางหน่วยงานจึงมี คนเพิกเฉยหรือละทิ้งงาน แต่ก็ยังมีบางกลุ่มที่ยืนหยัดทำงานต่อไป นอกจากนี้ยังอธิบายได้ว่า จะทำอย่างไรจึงจะพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคได้ และทำอย่างไรจึงจะ สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อความเคยชิน เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสามารถแสดง ความสัมพันธ์ได้ ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์ 3 สาขาที่เป็นทฤษฎีพื้นฐานของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค(Stoltz: 1997)

1. จิตวิทยาว่าด้วยการเรียนรู้-การคิดและการเข้าใจ (Cognitive Psychology) นักวิชาการพบว่า คนจำนวนมากเข้าใจว่าอุปสรรค ความคับข้องใจที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเป็นสิ่งถาวร ทำให้เกิดความท้อแท้ สิ้นหวังและไม่รู้จักจะจัดการกับปัญหาอย่างไรดี นานเข้าคนเหล่านี้ก็จะทนทุกข์ทรมาน ล้มเหลว จมอยู่กับความทุกข์อุปสรรค ตรงกันข้ามบางคนคิดว่าความคับข้องใจเป็นสิ่งชั่วคราว เป็นสิ่งที่ต้องเผชิญเพื่อที่จะก้าวหน้าต่อไป คนกลุ่มนี้ยังคงมีความหวัง มีกำลังใจที่จะฝ่าฟันอุปสรรคไปสู่ความสำเร็จ

2. สรีระวิทยาของระบบประสาท (Neurophysiology) นักวิชาการมีความเห็นว่า สมอของคนเราประกอบด้วยโครงสร้างที่สมบูรณ์สามารถสร้างความเคยชินขึ้นมาได้ หากเปลี่ยนจิตได้สำนึกเสียใหม่ สร้างทัศนคติทางบวกก็จะสามารถสร้างความเคยชินใหม่และพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคได้

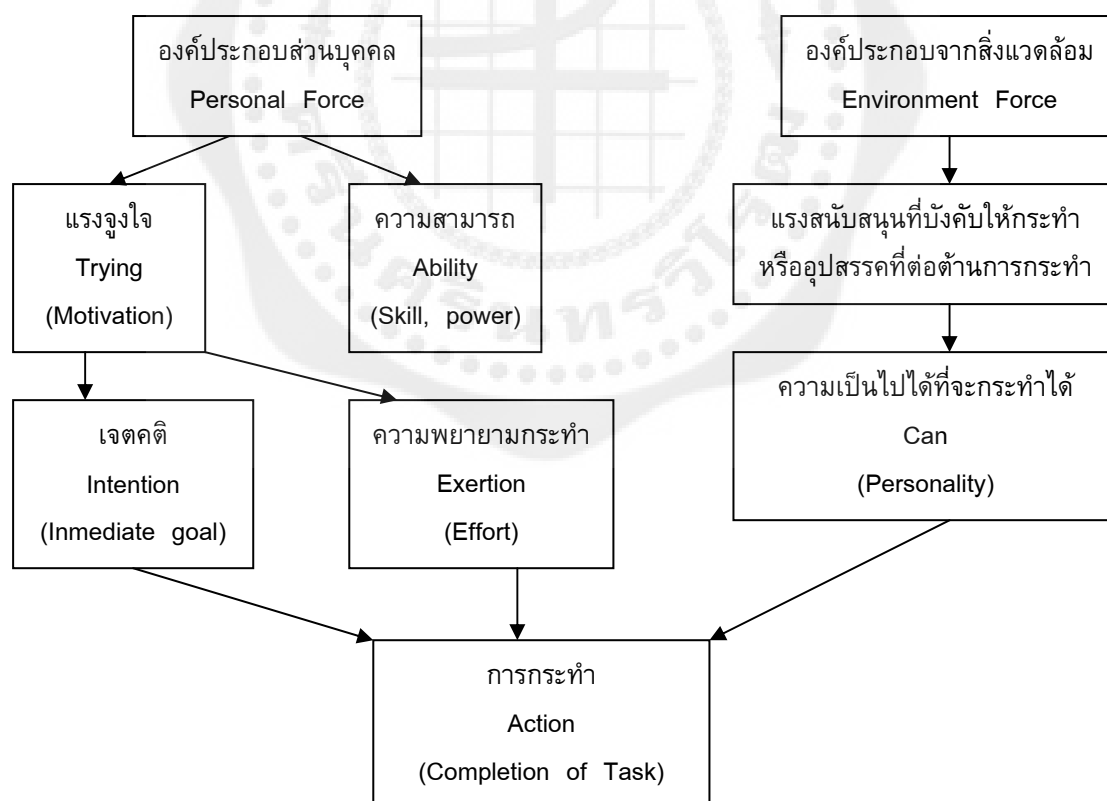
3. อิมมูโนวิทยาของจิต-ประสาทหรือจิตประสาทภูมิคุ้มกัน (Psychoneuroimmunology) นักวิชาการพบว่า ความสามารถในการขจัดอุปสรรคและความยากลำบากของคนเรา เกี่ยวข้องกับสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเองโดยตรง บางคนแม้จะป่วยด้วยโรคมะเร็งแต่ก็ยังมีชีวิตอยู่ไปได้เป็นสิบปี ส่วนคนที่ไม่อยากมีชีวิตอยู่ก็มักจะเจ็บป่วยถึงแก่ชีวิตได้ง่าย ๆ ความเข้มแข็งในจิตใจและการควบคุมตนเองจะส่งผลต่อความต้านทานโรคมะเร็งไข้เจ็บของร่างกาย

ในส่วนของจิตวิทยาการเรียนรู้-การคิดและการเข้าใจนั้น สตอลท์ซ (Stoltz. 1997: 53–67) ได้กล่าวถึงทฤษฎีและแนวคิดที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับความความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ได้แก่ ทฤษฎีการระบุเหตุของพฤติกรรม (Attribution Theory) ทฤษฎีความหมดอาลัยตายอยาก (Learned

Helplessness) ทฤษฎีเกี่ยวกับความเชื่อในการควบคุม (Locus of Control) ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอ ทฤษฎีตามแนวคิดของสตอลท์ซ และแนวคิดทฤษฎีอื่นเพิ่มเติม ได้แก่ แนวคิดการมองโลกในแง่ดี และสาเหตุของพฤติกรรมตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม ดังนี้

1.6.2 ทฤษฎีการระบุเหตุของพฤติกรรม (Attribution Theory)

ไฮเดอร์ (สิทธิโชค วรรณสันติกุล. 2546: 99–100; อ้างอิงจาก Heider. 1958) อธิบายว่า การรับรู้พฤติกรรมนั้นจะต้องอาศัยสาเหตุ 2 อย่าง คือสาเหตุที่มาจากส่วนบุคคล และสาเหตุที่มาจากเงื่อนไขของสิ่งแวดล้อม โดยสาเหตุทั้งสองนี้จะอยู่ในลักษณะความสัมพันธ์แบบเพิ่มหรือลดบวกหรือลบ กล่าวคือถ้ากระทำการสิ่งใดด้วยความต้องการของตน บุคคลจะทำได้ง่ายขึ้นเมื่อเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมอำนวยให้ แต่จะยากขึ้นเมื่อสิ่งแวดล้อมเป็นตัวขัดขวาง (ดูภาพประกอบ 5) สำหรับสาเหตุที่มาจากส่วนบุคคล ถูกแยกออกเป็น 2 สาเหตุย่อย คือสาเหตุที่เป็นแรงจูงใจให้พยายามทำ (Trying) และที่เป็นความสามารถ (Ability) สาเหตุย่อยทั้งสองส่วนนี้จะสัมพันธ์กันในลักษณะที่ว่า บุคคลจะไม่มีพฤติกรรมใด ๆ ถ้าบุคคลนั้นขาดแรงจูงใจ ได้แก่ความต้องการที่จะทำ หรือขาดความสามารถที่จะทำได้

ภาพประกอบ 5 องค์ประกอบที่สำคัญ สาเหตุของพฤติกรรมตามทฤษฎีไฮเดอร์
ที่มา : ไฮเดอร์ (สิทธิโชค วรรณสันติกุล. 2546: 99; อ้างอิงจาก Heider. 1958)

ไวเนอร์ (สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2546: 105–107; Weiner. 1986) ได้เสนอทฤษฎีการระบุเหตุของพฤติกรรมกับผลกระทบต่ออารมณ์ (Attribution Theory and Emotion Explanation) ซึ่งอธิบายว่า คนเราสามารถอธิบายผลการกระทำของตนเองให้ตนเองเข้าใจได้ 3 ประการ ประการแรกคือความสำเร็จ หรือความล้มเหลวอาจมีสาเหตุมาจากภายในหรือภายนอกตัวบุคคลก็ได้ (Internal or External) เมื่อทำสิ่งใดได้สำเร็จบุคคลอาจบอกตัวเองว่าเป็นเพราะความสามารถของตนเองซึ่งเป็นเหตุภายใน หรือเพราะคิดว่ามีคนอื่นคอยช่วยให้สำเร็จซึ่งเป็นเหตุภายนอก และเมื่อล้มเหลวอาจบอกกับตัวเองว่าเป็นเพราะยังพยายามไม่พอซึ่งเป็นเหตุภายในหรืออาจคิดว่าโชคไม่เข้าข้างซึ่งเป็นเหตุภายนอก ประการที่สองคือความคงที่ของสาเหตุ (Stable or unstable) เมื่อทำสิ่งใดไม่สำเร็จ บุคคลอาจจะระบุเหตุว่าเขายังทำสิ่งนั้นไม่เต็มที่ ซึ่งเป็นเหตุชั่วคราว ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงได้ หรือเขาคิดว่าเป็นเพราะเขาทำไม่ได้ ซึ่งเป็นเหตุคงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ และประการสุดท้ายคือ การที่บุคคลมีความเชื่อในความสามารถของตนเองในการควบคุมเหตุการณ์ต่าง ๆ (Within or Outside his Control) ดังภาพประกอบ 6

	เหตุชั่วคราว	เหตุถาวร
เหตุภายใน	ความพยายาม อารมณ์ ความกล้า	ความสามารถ สติปัญญา ลักษณะทางกาย
เหตุภายนอก	โชค โอกาส	ความยากของงาน

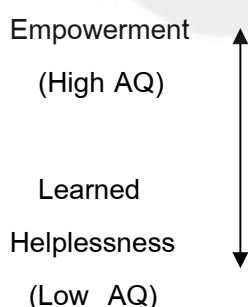
ภาพประกอบ 6 หลัก 3 ประการของทฤษฎีของไวเนอร์
ที่มา : ไวเนอร์ (สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2546: 106; อ้างอิงจาก Weiner. 1986)

จากภาพประกอบ 6 แสดงให้เห็นว่าบุคคลมีวิธีอธิบายความสำเร็จหรือล้มเหลวของการกระทำได้ 4 วิธี วิธีแรกเป็นการอธิบายด้วยสาเหตุภายในและไม่มั่นคงเปลี่ยนแปลงได้ (Internal – Unstable) ซึ่งอาจแสดงถึงความพยายาม (Effort) ในการบรรลุความสำเร็จของกิจกรรม คือสาเหตุภายในและเหตุการณ์นี้มีการเปลี่ยนแปลงได้ คือพยายามน้อยลงหรือมากขึ้นได้ (Temporary) วิธีที่สองเป็นการอธิบายด้วยสาเหตุภายนอกที่ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงได้ (External – Unstable) ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องโชค (Luck) อันเป็นเหตุภายนอกให้บรรลุความสำเร็จ คือ ได้ทำเพราะความบังเอิญซึ่งไม่แน่นอน (Temporary) วิธีที่สามเป็นการอธิบายด้วยเหตุภายในที่คงที่ตลอดกาล (Internal – Stable) ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จเกิดจากความสามารถและทักษะทางกาย (Ability, Physical Characteristics) ซึ่งเป็นเหตุภายในและค่อนข้างคงที่เปลี่ยนแปลงยาก (Permanent) และวิธีสุดท้ายเป็นการอธิบายด้วยเหตุภายนอกที่คงที่ (External – Stable) ซึ่งอาจ

แสดงให้เห็นว่า ความยากของกิจกรรม (Task Difficulty) เป็นเหตุภายนอกที่คิดว่าคงที่ตลอด (Permanent) จะเห็นได้ว่าทฤษฎีการระบุเหตุของพฤติกรรมของไวเนอร์นี้มีประโยชน์เป็นอย่างมากต่อมนุษย์ในแง่ของการปรับแต่งพฤติกรรมของตนเอง บุคคลควรต้องระบุเหตุการณ์กระทำของตนเองไปในลักษณะที่เป็นเหตุภายใน (Internal) ที่ไม่ถาวรเปลี่ยนแปลงได้ (Unstable) และอยู่ในการควบคุมของตนเอง (Within our Control) จึงมีแรงจูงใจและอารมณ์พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อพยายามทำพฤติกรรมใหม่ กล่าวคือถ้าคิดว่าล้มเหลวจากการทำงานควรระบุเหตุว่าเกิดจากตนเองที่ยังไม่ดีไม่เพียงพอและความล้มเหลวครั้งนี้เป็นเพียงชั่วคราวและเชื่อว่ายังสามารถควบคุมความสำเร็จในการทำงานในปีต่อไปได้ด้วยตนเอง หากคิดอย่างนี้บุคคลย่อมมีแรงจูงใจและอารมณ์ ตั้งใจกระทำพฤติกรรมการทำงานให้ดีขึ้นต่อไป แต่ถ้าหากคิดว่าล้มเหลวในการทำงานเพราะว่าหัวหน้ากั้นกั้น (External) หัวหน้าไม่มีวันเปลี่ยนใจมาชอบเขาได้ในชาตินี้ (Stable) และไม่สามารถไปทำให้หัวหน้าชอบเขาได้ (Out of His Control) เป็นอย่างนี้บุคคลย่อมหมดอาลัยตายอยาก และไร้แรงจูงใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานใหม่

1.6.3 ทฤษฎีความหมดอาลัยตายอยาก (Learned Helplessness)

ทฤษฎีนี้อธิบายว่าทำไมมนุษย์จำนวนมากจึงยอมแพ้หรือหยุดเมื่อเจออุปสรรคในชีวิต การระบุเหตุของความล้มเหลวของพฤติกรรมของตนเองอาจนำไปสู่ภาวะของการหมดอาลัยตายอยาก (Learned Helplessness) หมดกำลังใจที่จะกระทำการสิ่งใดต่อไปอีก ได้แต่นั่งนอนอยู่เฉย ๆ ซึ่งสตอลซ์ (Stolz, 1997: 54) กล่าวว่า ความหมดอาลัยตายอยากเป็นพฤติกรรมที่ทำลายแรงจูงใจในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยฝังความเชื่อไว้ภายในใจว่าทำอะไรไปก็ไม่เกิดผลใด ๆ ขึ้นมา จึงทำให้ความรู้สึกถึงการควบคุมสถานการณ์นั้นลดน้อยลง เป็นการสูญเสียการควบคุมเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรค นอกจากนี้ภาวะความหมดอาลัยตายอยากกับการมีอำนาจในการควบคุมตัวเอง (Empowerment) ไม่สามารถไปในทิศทางเดียวกันได้ ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 ภาวะความหมดอาลัยตายอยาก และการมีอำนาจในการควบคุม
ที่มา : สตอลซ์ (Stolz, 1997: 54)

จากภาพประกอบ 7 คนที่อยู่ในภาวะความหมดอาลัยตายอยากไม่สามารถมีอำนาจในการควบคุมตนเองได้ และคนที่รู้สึกตัวว่ามีอำนาจในการควบคุมตัวเองก็ไม่ทนทุกข์ทรมาน หรืออยู่ในภาวะความหมดอาลัยตายอยาก ซึ่งเป็นสิ่งกีดขวางการสร้างอำนาจที่จะควบคุมตนเอง ดังนั้นคนที่หมดอาลัยตายอยากไม่สามารถตอบสนองต่ออุปสรรคได้ดี ต้องทรมานกับชีวิตในทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นการบั่นทอนในด้านการปฏิบัติงานผลผลิตของงาน การจูงใจ การเรียนรู้ การพัฒนา การรับมือกับความเสี่ยง สุขภาพ กำลังใจ การปรับตัวและความอดทนไปจากบุคคลนั้น ทำให้เกิดพวกที่ซบยอมแพ้ ซึ่งสิทธิโชค วรานุสันติกุล (2546: 113) ได้กล่าวถึงความหมดอาลัยตายอยากเป็นอาการที่คนหรือสัตว์เกิดการเรียนรู้ว่า ตนเองไม่สามารถควบคุมหรือคาดการณ์ใดต่อสิ่งแวดล้อมของตนได้ จึงเกิดความท้อแท้สิ้นหวัง มีผลทำให้ไม่ยากเคลื่อนไหวใด ๆ ยากอยู่เฉย ๆ เนื่องจากดิ้นรนไปก็ไร้ประโยชน์ ไม่อาจจะเอาตัวรอดได้อยู่แล้ว

1.6.4 ทฤษฎีความเชื่อในการควบคุม (Locus of Control)

แวกเนอร์ (Wagner and Hollenbeck. 1992: 98) ให้ความหมายว่า สภาวะที่บุคคลเชื่อว่า การกระทำของตนเองมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ซึ่งมีผลกับบุคคลนั้น ส่วนเชอร์ริงตัน (Cherrington. 1994: 72) ให้ความหมายว่า ระดับที่บุคคลเชื่อว่าการกระทำของตนเองมีอิทธิพลต่อรางวัลที่ได้รับในชีวิต แซคเคิลตัน (Shackleton. 1995: 42) ให้ความหมายของความเชื่อในการควบคุมว่า การที่บุคคลเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองเป็นผลมาจากพฤติกรรมหรือเป็นผลของพลังต่าง ๆ ที่นอกเหนือการควบคุมของตนเอง สตริกแลนด์ (Strickland. 1977: 150 - 151) ให้ความหมายว่า ระดับหรือความเข้มที่บุคคลรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นขึ้นอยู่กับ การกระทำของตนเองหรือโชคชะตา และพลังอำนาจภายใน-ภายนอกตน แตกต่างกัน

มิดเดิลมิสท์ และฮิตต์ (Middlemist and Hitt. 1981: 67-68) กล่าวว่า ความเชื่ออำนาจในการควบคุม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเชื่ออำนาจในการควบคุมจากภายใน เป็นความเชื่อหรือรับรู้ว่าจะประสบความสำเร็จ (ความล้มเหลว) ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นมาจากจุดดีหรือจุดอ่อนของตนเอง เนื่องจากบุคคลพึงพิงทรัพยากรภายในตนเอง และรู้สึกว่าจะสามารถควบคุมความสำเร็จได้โดยตนเอง บุคคลที่เชื่ออำนาจในการควบคุมจากภายในตนเองจะมีความรู้สึกว่าจะมีความสามารถมากหรือใช้ความพยายามมากก็ยิ่งเป็นสาเหตุให้ได้ผลลัพธ์ที่น่าพอใจมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้เชอร์ริงตัน (Cherrington. 1994: 72) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นความเชื่อว่าจะรางวัลที่ได้รับถูกควบคุมจากภายในตนเอง โดยการกระทำของตนเอง

2. ความเชื่ออำนาจในการควบคุมจากภายนอก เป็นความเชื่อหรือรับรู้ว่าจะประสบความสำเร็จ (ความล้มเหลว) ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนนั้นมาจากลักษณะของสถานการณ์รอบตัว ความสำเร็จหรือความล้มเหลวเป็นเพราะความยากของงานหรือเพราะโชคชะตา และเชอร์ริงตัน (Cherrington. 1994: 72) ได้กล่าวถึง ความเชื่อในการควบคุมจากภายนอกว่าเป็นความเชื่อว่า

ปัจจัยภายนอก ได้แก่ โชค โอกาส ชะตา เป็นผู้ควบคุมชีวิต ตัดสินรางวัลและลงโทษแก่บุคคลนั้น อย่างไรก็ตามเชอร์ริงตัน (Cherrington. 1994: 72) กล่าวถึงความเชื่อในผลของการควบคุมจากภายในและภายนอกว่า ถ้ามีโอกาสที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้นกับบุคคลสองประเภทนี้ ผู้ที่เชื่อในผลของการควบคุมจากภายนอกจะอนุมานว่าเป็นเพราะโชค หรือเป็นเพราะเวลาและสถานที่ที่เหมาะสม แต่ผู้ที่เชื่อในผลของการควบคุมจากภายในมีแนวโน้มจะอนุมานว่ามาจากการทำงานหนัก ความพยายาม ความรู้ของเขาเอง อย่างไรก็ตาม บุคคลคนหนึ่งมีการเปลี่ยนแปลงระดับความเชื่อในการควบคุมนี้อย่างต่อเนื่องและไม่เป็นความเชื่อประเภทใดประเภทหนึ่งเพียงประเภทเดียว

1.6.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี

เวนเทรลลา (วิทยา พลายมณี. 2545: 169; อ้างอิงจาก Ventrella. 2000) ให้ความหมายของการมองโลกในแง่ดีว่าเป็นความเชื่อและความคาดหวังว่าจะเกิดสิ่งที่ดี แม้ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ทำลายหรือคับขัน ซึ่งบุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะมีคุณสมบัติในการมองเห็นประโยชน์และโอกาสที่ดีของวิกฤตการณ์ปัญหาหรือความยากลำบากที่กำลังเผชิญ การสนับสนุนและคาดหวังในความสำเร็จ ความพึงพอใจหรือผลสัมฤทธิ์จากความมานะบากบั่น การแยกแยะความเป็นไปได้ที่ไร้ขีดจำกัดที่มีอยู่เพื่อสร้างสรรค์ชีวิตตามที่ปรารถนา การเผชิญกับความท้าทายหรือรับมือกับโอกาสใหม่ ๆ ด้วยความสุขุมมั่นคง ลดผลกระทบที่เกิดจากความกลัว ความสงสัย และความวิตกกังวลทั้งภายในและภายนอก การมีจิตใจผ่องแผ้วอยู่เสมอ แม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากและการพันพัวกับปัญหาต่าง ๆ ด้วยความคิดที่ว่าจะแก้ปัญหา “อย่างไร” ไม่ใช่ “ถ้า” อย่างนั้นหรืออย่างนี้ อย่างไรก็ตามการมีทัศนคติที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความหวังในช่วงเวลาที่ท้าทายนั้น เป็นจุดสำคัญที่สร้างความเปลี่ยนแปลงในการทำงานสามารถสร้างผลลัพธ์ที่ต่างกันระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลว ในขณะที่เกี่ยวกับการมองโลกในแง่ร้ายนั้น คือ ความคาดหวังว่าจะเกิดผลลบ

นอกจากนี้การมองโลกในแง่ดีมีผลดีช่วยเพิ่มระบบภูมิคุ้มกัน ช่วยให้อึดทนจากความล้มเหลวได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น และป้องกันความล้มเหลวความตั้งใจในการเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเชียร์ (วิทยา พลายมณี. 2545: 174; อ้างอิงจาก Cheer. n.d.) เป็นศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยคาร์เนกีเมลลินในฟิตส์เบิร์ก กล่าวไว้ว่า คนที่มองโลกในแง่ร้ายมองความล้มเหลวเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะไม่มีวันเหมือนเดิม แต่สำหรับคนที่มองโลกในแง่ดีกลับมองอย่างง่าย ๆ ว่าอุปสรรคต่าง ๆ เป็นเพียงสิ่งที่ต้องเอาชนะไปให้ได้เท่านั้น เมื่อมีบางสิ่งผิดเพี้ยนไป คนที่มองโลกในแง่ดีมีแนวโน้มที่จะยกความผิดทั้งหมดให้กับปัจจัยภายนอกหรืออิทธิพลชั่วคราวที่อยู่เหนือการควบคุมของพวกเขา อย่างไรก็ตามคนที่มองโลกในแง่ร้ายกลับป้ายความผิดให้กับบุคคลิก หรือลักษณะนิสัยที่มีมาแต่กำเนิดของตนเอง คนที่มองโลกในแง่ร้ายซึ่งได้รับการตำหนิตัดเยียนในเรื่องประสิทธิภาพการทำงานที่ย่ำแย่จะพุดในทางลบกับตนเอง ขณะที่คนมองโลกในแง่ดีจะคาดหวังผลลัพธ์ที่ดีที่สุด พวกเขาจึงมีแรงกระตุ้นมากขึ้นในการที่จะทำความคิดค้นให้

เป็นความจริง

1.6.6 สาเหตุของพฤติกรรมตามรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม

รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (an interactionism model of behavior) เป็นรูปแบบการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมจาก 2 สาเหตุใหญ่ๆ คือ สาเหตุภายในมนุษย์เอง โดยใช้รูปแบบจิตลักษณะ (traits model) เป็นการศึกษาลักษณะที่อยู่ภายในตัวบุคคล ได้แก่ การศึกษาบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยลักษณะทางจิตป้อย ๆ หลายลักษณะที่คงสภาพอยู่ภายในตัวบุคคล และรูปแบบสถานการณ์นิยม (situationism model) ที่มีหลักการว่าพฤติกรรมย่อมเป็นไปตามสถานการณ์หนึ่ง ๆ มากกว่าจะเกิดจากลักษณะภายในตัวบุคคล เพราะสถานการณ์ภายนอกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ สามารถแก้ไข ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ได้ โดยสถานการณ์แวดล้อมภายนอก เงื่อนไขทางสังคม และสิ่งเร้าต่าง ๆ จะมีอิทธิพลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะต่าง ๆ กัน รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมเน้นความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ที่เขาประสบอยู่ ซึ่งเป็นแหล่งริเริ่ม และกำหนดพฤติกรรมของบุคคล หลักสำคัญของรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม คือ มีการกำหนดตัวแปรที่เป็นสาเหตุของพฤติกรรมไว้ 3 ประเภท ได้แก่ 1) ลักษณะทางจิตใจของผู้กระทำ 2) ลักษณะของสถานการณ์ที่มีความหมายก่อให้เกิดการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้น และ 3) สาเหตุร่วมระหว่างลักษณะทางจิตใจกับลักษณะสถานการณ์ ซึ่งการวัดและศึกษาได้ในรูปการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะของสถานการณ์ โดยการตีความหมายหรือการมองเห็นความสำคัญของสถานการณ์นั้น ๆ ของบุคคลผู้กระทำ ซึ่งสรุปได้ว่า รูปแบบการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรม แบบปฏิสัมพันธ์นิยมมุ่งศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมทั้งภายใน และภายนอกตัวบุคคล (Magnusson and Endler. 1977: 4) จากแนวคิดดังกล่าวสามารถเขียนเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 8 รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมจากแนวคิดของแมกนุสสันและเอ็นเดลอร์
ที่มา : (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2541: 105-108)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ผานแนวคิดตามทฤษฎีทางตะวันตกในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค รูปแบบการวิเคราะห์สาเหตุของพฤติกรรมแบบปฏิสัมพันธ์

นิยม ตามแนวคิดแมกนุสสัน และเอ็นเดลอร์ ที่ว่า การวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมในคนที่สำคัญมี 2 ประการ คือ 1) สาเหตุภายในตัวมนุษย์ และ 2) สาเหตุจากสภาพแวดล้อมภายนอก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคเข้าด้วยกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกปัจจัยที่นำมาศึกษา ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี การรับรู้ความสามารถของตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคม

1.7 การวัดความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค

สตอลซ์ (Stoltz. 1997: 87-142) ได้สร้างแบบวัดการตอบสนองต่ออุปสรรค หรือ The Adversity Response (ARP) และทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันในด้านอาชีพ อายุ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ในองค์กรต่าง ๆ ในโรงเรียน ชุมชน และนักกีฬา มากกว่า 20,000 คน โดยได้อาศัยหลักการวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการ ใช้อักษรย่อว่า CO₂RE

ตัวอย่าง แบบวัดการตอบสนองต่ออุปสรรค

คำสั่ง จงตอบคำถามแต่ละเหตุการณ์ที่กำหนดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ดังนี้

- จินตนาการแต่ละเหตุการณ์อย่างชัดเจนว่าถ้าเป็นเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในขณะนี้ แม้ว่าเหตุการณ์นั้นจะดูไม่สมจริง
- ทั้ง 2 คำถามของแต่ละเหตุการณ์ วงกลมรอบตัวเลข 1 ถึง 5 ที่แสดงการตอบสนองต่อเหตุการณ์ของคุณ

สถานการณ์ เพื่อนร่วมงานไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น หรือข้อเสนอของคุณ

- เหตุที่เพื่อนร่วมงานของฉันไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น หรือข้อเสนอของฉันเป็นเรื่องที่นอกเหนือการควบคุมของฉัน
1	2	3	4	5	ฉันสามารถควบคุมได้
- เหตุที่ทำให้เพื่อนร่วมงานของฉันไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น หรือข้อเสนอของฉันจริงๆ

แล้วมาจาก

ตัวฉันเอง	1	2	3	4	5	คนอื่นหรือปัจจัยอื่น ๆ
-----------	---	---	---	---	---	------------------------

- หากในที่ประชุมไม่มีใครตอบรับข้อเสนอของคุณเลย

เหตุที่ไม่มีใครยอมรับข้อเสนอของฉันเป็นเพราะ

ตัวฉันเอง	1	2	3	4	5	สถานการณ์ในตอนนั้น
-----------	---	---	---	---	---	--------------------

เหตุที่ไม่มีใครยอมรับในข้อเสนอของฉันจะ

เกิดขึ้นกับฉันเสมอ	1	2	3	3	5	จะไม่เกิดขึ้นกับฉันอีกเลย
--------------------	---	---	---	---	---	---------------------------

การให้คะแนน

ตัวอักษร C , O₂ , R และ E แสดงถึงปฏิกริยาที่มีต่อสถานการณ์หนึ่ง ๆ ตามข้อคำถาม ซึ่งเป็นสถานการณ์ของปัญหาที่สมมติขึ้น โดยตัวอักษรดังกล่าวจะมีเครื่องหมาย + และ เครื่องหมาย - แต่ละคะแนนที่นำมาวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคได้นั้นจะเป็นคำตอบที่เป็นเครื่องหมาย - เท่านั้น เนื่องจากเป็นคะแนนที่ได้มาจากเหตุการณ์ปัญหาโดยนำคะแนนที่ได้ใส่ลงไปในการหาคำตอบที่เตรียมไว้และคำนวณตามหลัก CORE ซึ่งหลักการทั้ง 4 ข้อมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน คนที่มีความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคสูงจะเป็นคนที่มองเห็นโอกาสในทุกครั้งที่มีความเสี่ยง และรู้จักใช้โอกาสนั้นอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้น จากการวิเคราะห์คะแนนของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคสูงนั้นย่อมแสดงว่าเป็นบุคคลที่ได้เปรียบผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคต่ำ แต่อย่างไรก็ตามก็ควรที่จะศึกษาหาความรู้เพื่อที่จะได้เข้าใจวิธีการอื่น ๆ ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นด้วย

กรรณิกา สุขสมัย (2549: 55-56) ได้พัฒนามาตรวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคตามทฤษฎีของสตอลทซ์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โดยตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง และสร้างปกติวิสัยของมาตรวัด โดยสร้างมาตรวัดความสามารถในการเผชิญอุปสรรคตามทฤษฎีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของสตอลทซ์ 4 ด้าน ได้แก่ การควบคุมสถานการณ์ การรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา การเข้าถึงปัญหา และการอดทนต่อปัญหา โดยมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 4 ระดับ ดังตัวอย่าง

ข้อคำถาม	ระดับความคิด ความรู้สึกรู้สึก / พฤติกรรม			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
0 เมื่อรายงานบางส่วนที่ต้องส่งวันพรุ่งนี้สูญหายฉันจะยอมเสียคะแนนในส่วนนั้นไป.....				
00 การที่ฉันเรียนไม่รู้เรื่องทั้ง ๆ ที่ตั้งใจฟัง เพราะฉันมีสติปัญญาต่ำ.....				
000 การที่พ่อแม่ตั้งความหวังด้านการเรียนของฉันไว้สูง ทำให้กระทบต่อการดำเนินชีวิตในด้านอื่น ๆ ของฉัน.....				
0000 เหตุการณ์ที่ทำให้ฉันรู้สึกกดดัน จะเกิดขึ้นกับฉันเป็นประจำ.....				

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบวัดแบบสถานการณ์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบ Bipolar 5 ระดับ ซึ่งพัฒนามาจากแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ของสฤณี ปานดำ (2550)

2. การรับรู้ความสามารถของตนเอง

2.1 ความหมายของการรับรู้ความสามารถของตนเอง

การรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง การที่บุคคลเชื่อเกี่ยวกับความสามารถของตนว่าสามารถกระทำพฤติกรรมบางอย่างในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจงได้หรือไม่ ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนเองไม่ได้ขึ้นอยู่กับทักษะที่บุคคลมีอยู่ในขณะนั้น หากแต่ว่าขึ้นอยู่กับความเชื่อของบุคคลว่าเขาสามารถทำได้ด้วยทักษะที่มีอยู่ (Bundura. 1986: 25)

การรับรู้ความสามารถของตนเป็นกระบวนการรู้คิด (Cognitive process) ที่บุคคลเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการกระทำให้บรรลุผลสำเร็จในระดับที่กำหนดได้ เนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนเป็นตัวคั่นกลางที่สำคัญระหว่างความรู้หรือทักษะของบุคคลและการแสดงพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนั้นการรับรู้ความสามารถของตนจึงเป็นแนวคิดเกี่ยวกับตนเองในเรื่องความสามารถที่จะปฏิบัติงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะมากกว่าเป็นการประเมินตนเองในภาพรวมทั่วไป (Bundura. 1997: 243)

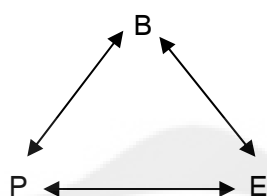
จิตติมา จุ่มทอง (2537: 12) ได้สรุปความหมายของการรับรู้ความสามารถของตนเองว่า หมายถึง การที่บุคคลตัดสินความสามารถของตนเอง เกี่ยวกับการกระทำหรือพฤติกรรมบางอย่างว่าตนเองมีความสามารถที่จะนำทักษะต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้ได้หรือไม่ ในระดับใด ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับทักษะที่เคยมีอยู่ และทักษะที่ได้รับการฝึกฝนเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการตัดสินว่าตนเองสามารถกระทำอะไรได้ด้วยทักษะที่มีอยู่

วรรณกร หมอยาดี (2544: 45) ได้สรุปความหมายของการรับรู้ความสามารถของตนเองว่า หมายถึง คุณลักษณะส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเองต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกโดยสามารถประเมินได้ว่าตนเองจะประสบผลสำเร็จเพียงใดในแต่ละสถานการณ์ การรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อการเลือกกระทำ ความพยายามและความอดทนต่อความยากลำบาก เพื่อให้การกระทำนั้นประสบผลสำเร็จและยังสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้

ดังนั้นสรุปได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อความสามารถของตนเองว่า ตนเองมีความสามารถพอที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ และความพยายามที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

การรับรู้ความสามารถของตนเองมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1986: 24) ซึ่งมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่าง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ พฤติกรรมปัญญาและองค์ประกอบส่วนบุคคล และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม โดยทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ จะทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดที่มีอิทธิพลเชิงเหตุ-ผลซึ่งกันและกัน ดังแสดงในภาพประกอบ 9

B = พฤติกรรม (Behavior)
 P = ปัญญาและองค์ประกอบส่วนบุคคล
 (Cognitive and other personal factors)
 E = อิทธิพลของสภาพแวดล้อม
 (Environmental influences)

ภาพประกอบ 9 โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม ปัญญาและองค์ประกอบส่วนบุคคล และอิทธิพลของสภาพแวดล้อม
 ที่มา : แบนดูรา (Bandura. 1986: 24)

แบนดูรา (Bandura. 1986: 399-401) กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองของบุคคลนั้นมีพื้นฐานมาจากปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ

1. ความสำเร็จจากการกระทำด้วยตนเอง (Performance Accomplishments) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของบุคคลมากที่สุด เนื่องจากเป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้รับความสามารถของตนเองเพิ่มมากขึ้น หลังจากการรับรู้ความสามารถของตนเองได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็ง โดยประสบความสำเร็จบ่อยครั้งแล้ว ความล้มเหลวของงานซึ่งอาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวก็ไม่มีผลหรือมีผลน้อยมากต่อการประเมินความสามารถของตนเอง ส่วนบุคคลที่ทำงานแล้วประสบความล้มเหลวเสมอ ๆ ส่งผลให้บุคคลประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเองต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าความล้มเหลวนั้นเคยเกิดขึ้นก่อนแล้ว การรับรู้นี้ยังมีแนวโน้มที่จะแผ่ขยายไปยังสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

2. การเห็นประสบการณ์ของผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ (Vicarious Experience) การที่บุคคลได้เห็นผู้อื่นกระทำพฤติกรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันแล้วประสบความสำเร็จทำให้บุคคลรับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้นได้ หากแต่ว่าบุคคลต้องมีความสามารถในการทำกิจกรรมนั้นได้อยู่ก่อนแล้ว เมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น บุคคลจะบอกกับตนเองว่า ถ้าผู้อื่นสามารถทำงานแล้วประสบความสำเร็จได้ เขาก็ต้องสามารถทำงานนั้นได้ และจะประสบความสำเร็จเช่นเดียวกันถ้ามีความตั้งใจและความพยายาม หรืออีกกรณีหนึ่งก็คือ บุคคลเกิดการเปรียบเทียบความสามารถของตนกับผู้อื่นและวินิจฉัยตนเอง ตลอดจนการปรับการรับรู้ความสามารถของตนเองให้เหมาะสมได้ ดังนั้น การเห็นประสบการณ์ของผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองให้เพิ่มมากขึ้นได้

3. การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) หมายถึง การที่ผู้อื่นใช้ความพยายามในการพูดกับบุคคลเพื่อให้เชื่อว่าเขามีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ การใช้คำพูดชักจูงจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีส่วนช่วยให้บุคคลมีกำลังใจ มีความเชื่อมั่นในการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความพยายามกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ มีการรับรู้ความสามารถของตนเพิ่มมากขึ้น แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับบุคคลที่ใช้คำพูดชักจูงด้วย นั่นคือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการพูดให้ผู้อื่นคล้อยตามนั้น ต้องเป็นบุคคลที่ผู้ถูกชักชวนให้ความเชื่อถือไว้วางใจ และมีความสำคัญต่อตัวเขา เช่น พ่อ แม่ ครู เพื่อน เป็นต้น

4. การกระตุ้นทางอารมณ์ (Physiological and Affective State) ในการตัดสินใจถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้น บุคคลมีความเชื่อส่วนหนึ่งว่ามีความเกี่ยวข้องกับการกระตุ้นทางอารมณ์เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่ประสบความสำเร็จแล้ว บุคคลย่อมมีการแสดงปฏิกิริยาต่อความเครียดและแรงกดดันที่เกิดขึ้น แต่หากบุคคลไม่รู้สึกรู้ว่าเกิดความเครียด หรือความวิตกกังวล ไม่มีการเปลี่ยนแปลงภายในร่างกายบุคคลนั้นยังรับรู้ว่าจะยังมีความสามารถที่จะทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จ แต่ถ้าบุคคลนั้นได้รับการกระตุ้นให้เกิดความเครียด ความวิตกกังวล บุคคลนั้นเกิดความไม่มั่นใจในตนเอง ส่งผลให้บุคคลรับรู้ว่าจะตนไม่มีความสามารถที่จะทำงานนั้นให้ประสบความสำเร็จ และมีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำ

แบนดูรา (Bandura, 1986: 393-398) ได้กล่าวถึงการรับรู้ความสามารถของตนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานใน 3 ลักษณะดังนี้

1. การเลือกกระทำพฤติกรรมหรือหลีกเลี่ยงไม่กระทำพฤติกรรม (Choice Behavior) การตัดสินใจของบุคคลที่จะกระทำพฤติกรรมในสถานการณ์ใด ๆ ก็ตามส่วนหนึ่งมาจากการรับรู้ความสามารถของตน บุคคลมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงสภาพการที่เชื่อว่าเกินความสามารถของตน ในขณะที่เดียวกันจะเลือกงานที่มั่นใจว่ามีความสามารถที่จะทำให้อาจสำเร็จได้ ถ้าบุคคลประเมินความสามารถของตนได้ถูกต้องเหมาะสม จะส่งผลต่อการเลือกกระทำพฤติกรรมทำให้มีโอกาสประสบความสำเร็จสูง

2. การใช้ความพยายามและการยืนหยัดในการทำงาน (Effort Expenditure and Persistence) การรับรู้ถึงความสามารถของตนเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะใช้ความพยายามมาก

เท่าใด และจะดำรงอยู่ในการทำงานได้นานเท่าใด ในสถานการณ์ซึ่งบุคคลตระหนักว่าตนมีความสามารถเพียงใด บุคคลยังมีความพยายามมากขึ้น แต่หากบุคคลรับรู้ว่าจะตนมีความสามารถต่ำ อาจล้มเลิกความพยายามได้ง่าย

3. แบบแผนของความคิดและการตอบสนองทางอารมณ์ (Thought Pattern and Emotional Reactions) บุคคลที่รับรู้ว่าจะตนมีความสามารถสูงจะมีความพยายาม ความสนใจ ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มาก เมื่อพบอุปสรรคจะกระตุ้นตนเองให้ใช้ความพยายามเพิ่มขึ้น ส่วนบุคคลที่รับรู้ถึงความสามารถของตนต่ำ มีแนวโน้มการตอบสนองทางอารมณ์ต่อตนเองในทางลบ อาทิเช่น ความเครียด ความวิตกกังวล และกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างไม่เต็มความสามารถ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบุคคลจะมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง แต่อาจจะไม่ทำพฤติกรรมนั้นก็ได้ถ้าไม่มีปัจจัยเหล่านี้

1. ขาดแรงจูงใจและการถูกบังคับให้กระทำ (Disincentives and Performance Constraints)

2. ตัดสินผลความผิดพลาดของการกระทำ (Consequences of Misjudgment) เมื่อบุคคล ตัดสินผลของการกระทำว่าผิดไป ก็จะไม่ต้องทำพฤติกรรมนั้น

3. ประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Temporal Disparities) ทำให้ไม่สามารถ ประเมินความสามารถของตนได้ เนื่องจากประสบการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป อาจทำให้ตัดสิน ความสามารถของตนเองผิดไป จึงไม่แสดงพฤติกรรมนั้น

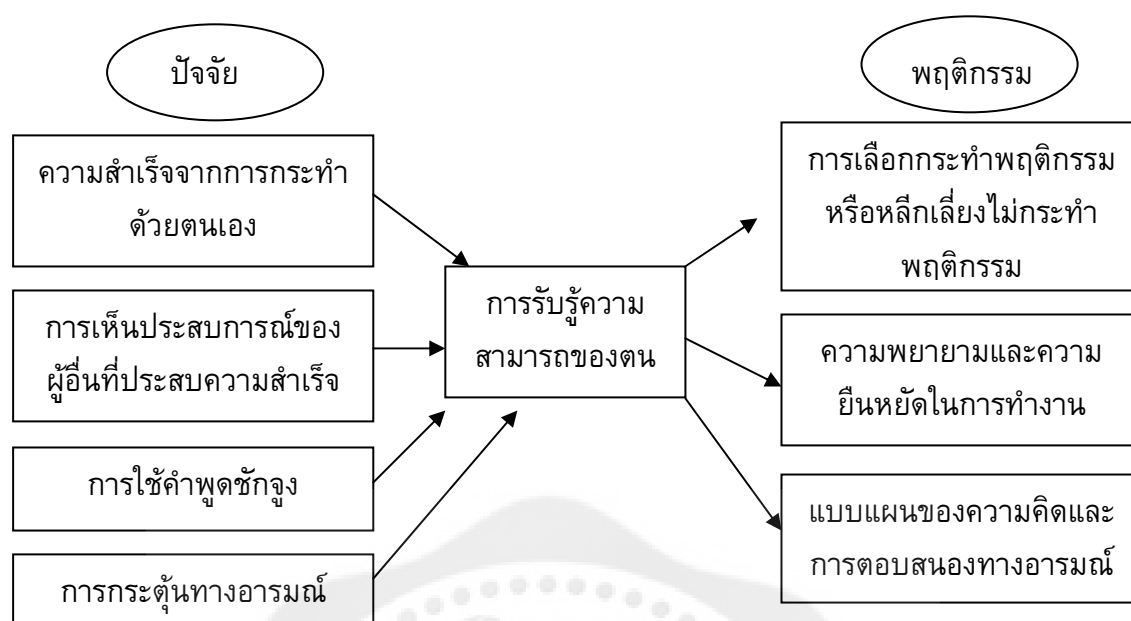
4. ประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเองผิดพลาดไป (Faulty Assessments of Self-Performance) ถ้าบุคคลนั้นประเมินความสามารถของตนเองในพฤติกรรมต่ำ บุคคลนั้นก็จะไม่แสดง พฤติกรรมนั้น

5. การประเมินความสำคัญของทักษะย่อย ๆ (Misweighing Requisite Subskills) ถ้า บุคคลคิดว่าตนเองขาดทักษะหรือมีทักษะด้านใดด้านหนึ่งไม่เพียงพอก็จะหลีกเลี่ยงไม่แสดง พฤติกรรมนั้น

6. เป้าหมายในการกระทำไม่ชัดเจน ไม่สามารถกระทำในทางปฏิบัติได้ (Obscure Aims and Performance Ambiguity)

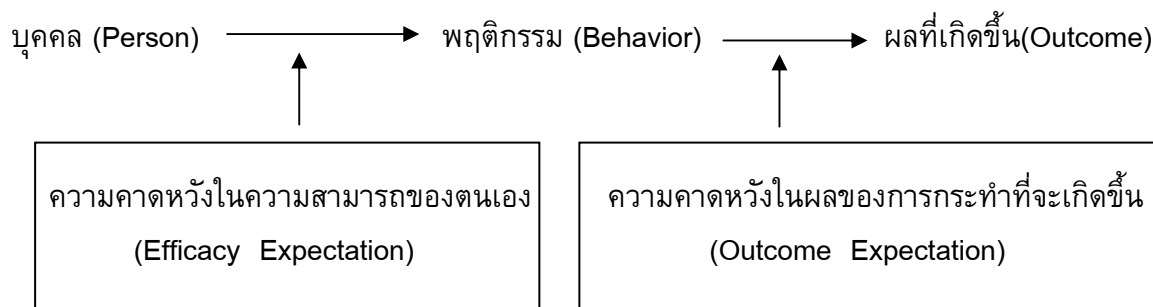
7. รู้จักตนเองอย่างไม่ถูกต้อง (Faulty Self-Knowledge) ทำให้มีข้อมูลในการกระทำที่ไม่ ถูกต้อง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การรับรู้ความสามารถของตนนั้น สามารถเกิดขึ้นได้จาก ปัจจัยหลายอย่างที่กล่าวมา ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง หรืออาจเกิดขึ้นจากหลาย ๆ ปัจจัย ผสมผสานกัน นอกจากนี้การรับรู้ความสามารถของตนยังส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งแสดง ในภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของการรับรู้ความสามารถของตนกับพฤติกรรม
ที่มา : เบ็ทซ์ (Betz. 1992: 22-26)

แบนดูรา (Bandura. 1986: 399-409) กล่าวว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองคือลักษณะที่บุคคลเชื่อมั่นว่าเขามีความสามารถที่จะทำพฤติกรรม เพื่อจัดการกับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่แบนดูราเชื่อว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อการกระทำของบุคคล โดยที่บุคคลสองคนอาจมีความสามารถไม่ต่างกันแต่อาจแสดงออกในคุณภาพที่แตกต่างกัน ในบุคคลเดียวกันก็เช่นกันถ้ารับรู้ถึงการรับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละสภาพการณ์แตกต่างกันก็อาจแสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกันได้เช่นกัน แบนดูราเห็นว่าความสามารถของคนเรานั้นไม่ตายตัว แต่หากยืดหยุ่นได้ตามสภาพการณ์ ดังนั้นสิ่งที่กำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออกจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของตนเองในสภาพการณ์นั้น ๆ นั้นเอง นอกจากนี้แบนดูรา (Bandura. 1977: 191-215) ได้ชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ความสามารถของตนประกอบด้วยความคาดหวัง ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรม 2 ประการ คือความคาดหวังในความสามารถของตนเอง (Efficacy Expectation) และความคาดหวังในผลของการกระทำที่เกิดขึ้น (Outcome Expectation) ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในความสามารถของตนเองและ
ความคาดหวังในผลของการกระทำ
ที่มา : แบนดูรา (Bandura. 1977: 193)

1. ความคาดหวังในความสามารถของตนเอง (Efficacy Expectation) หมายถึง ความเชื่อหรือความมั่นใจของบุคคลว่ามีความสามารถที่จะกระทำหรือแสดงพฤติกรรมที่ต้องการนั้นจนประสบผลสำเร็จนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ เป็นความคาดหวังที่เกิดขึ้นก่อนการกระทำพฤติกรรม

2. ความคาดหวังในผลของการกระทำ (Outcome Expectation) หมายถึง ความเชื่อที่บุคคลประเมินว่าถ้ากระทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะนำไปสู่ผลการกระทำที่ตนเองคาดหวังไว้ เป็นการคาดหวังในผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมของตน

การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นการตัดสินใจความสามารถของตนเองว่าสามารถทำงานได้ในระดับใด ในขณะที่ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นนั้นเป็นการตัดสินใจว่า ผลกรรมใดจะเกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนกับความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นนี้มีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งจะเห็นได้ดังภาพประกอบ 12

		ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น	
		สูง	ต่ำ
ความคาดหวังใน ความสามารถ ของตน	สูง	มีแนวโน้มที่จะทำแน่นอน	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ
	ต่ำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำแน่นอน

ภาพประกอบ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในความสามารถของตนและความคาดหวัง
ในผลที่จะเกิดขึ้น
ที่มา : แบนดูรา (Bandura. 1977: 193)

จากภาพประกอบ 12 แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังในความสามารถของตนและความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้น ถ้าหากบุคคลมีความคาดหวังในความสามารถของตนสูง และมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นสูงเช่นเดียวกัน บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมแน่นอน แต่ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลมีความคาดหวังในความสามารถของตนต่ำและมีความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นต่ำด้วย หรือความคาดหวังในส่วนใดส่วนหนึ่งไปในทางตรงกันข้าม บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจไม่กระทำพฤติกรรมนั้น จะเห็นว่าความคาดหวังในความสามารถของตนเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของบุคคล

บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดหรือไม่ขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่า เมื่อกระทำพฤติกรรมนั้นจะได้รับผลตามที่ต้องการหรือไม่ และคาดหวังว่าตนมีความสามารถสามารถพอที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่ ซึ่งระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละสถานการณ์ขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือประสบการณ์ในอดีตของตนเองหรือประสบการณ์ของคนอื่นที่เขาสังเกตได้ โดยบุคคลที่เคยประสบความสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ในชีวิตจะมีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่าบุคคลที่ประสบความล้มเหลวในชีวิตหรืออดีตที่ผ่านมา และความคิดของแบนดูรานี้เขาเชื่อว่าการคาดหวังถึงประสิทธิภาพในการทำงานของตนถือเป็นตัวบ่งชี้หรือตัวตัดสินที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล เพราะว่าการที่คนคาดหวังว่าเขามีความสามารถหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอในการกระทำสิ่งใด ๆ จะเป็นตัวกระตุ้นให้เขาเริ่มต้นที่จะกระทำพฤติกรรมนั้น ๆ ทুম่ความพยายาม และยืนหยัดต่อสู้กับความยากลำบากทั้งปวง นอกจากนี้เขายังพบต่อไปอีกว่าบุคคลที่มีประวัติเคยประสบความสำเร็จมาอย่างมากมายจะเป็นคนที่มีการคาดหวังถึงประสิทธิภาพในการทำงานของตนไปในทางบวก ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีประวัติล้มเหลวในอดีตจะไม่มีเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

2.3 การวัดระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง

การวัดระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองสามารถพิจารณาวัดได้จาก 3 มิติ ที่แตกต่างกัน ดังนี้ (ศุภนุช สุตวิไล. 2550; อ้างอิงจาก Bandura. 1986: 396)

1. ระดับความยากของงาน (Magnitude) คือการรับรู้ความสามารถของแต่ละคนจะแตกต่างกันไปในแต่ละกิจกรรมหรือพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ตามความยากง่ายของกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ต้องกระทำ

2. ความเข้มข้นหรือความมั่นใจ (Strength) เป็นความมั่นใจที่บุคคลคิดว่าตนสามารถทำงานได้ในระดับที่ความยากต่าง ๆ ถ้าบุคคลรับรู้หรือมั่นใจในความสามารถของตนเองน้อยจะทำให้ความสามารถของตนเองลดลง แต่ถ้าบุคคลรับรู้หรือมั่นใจในความสามารถของตนเองมากถึงแม้ว่างานนั้นจะยากแต่บุคคลนั้น จะมีแรงจูงใจ มีความพยายาม มุมานะบากบั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ

3. การแผ่ขยาย (Generality) การรับรู้ความสามารถของตนเองอาจแผ่ขยายจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์อื่นในปริมาณที่แตกต่างกันได้ ซึ่งประสบการณ์บางอย่างก็ไม่ทำให้การรับรู้ความสามารถของตนเองแผ่ขยายไปสู่สถานการณ์อื่นได้

จากมิติการวัดทั้ง 3 มิติที่กล่าวมาข้างต้น ส่วนใหญ่องค์การต่างๆ นิยมวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองใน 2 มิติ คือวัดระดับความยากของงาน และวัดความเข้มหรือความมั่นใจ ส่วนการวัดการแผ่ขยายนั้นไม่นิยมวัดกัน

จากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเองตามทฤษฎีของแบนดูรา โดยลีและบ็อบโค(ศุภนุช สุตวิไล. 2550; อ้างอิงจาก Lee and BobKo. 1994: 364-369) พบว่ามีวิธีการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง 4 วิธี ได้แก่

1. การวัดระดับความเข้มหรือความมั่นใจ (Self-efficacy strength) เป็นวิธีที่นิยมนำมาใช้วัดการรับรู้ความสามารถของตนเองมากที่สุด โดยการถามผู้ตอบแบบสอบถามว่าเขามีความมั่นใจที่จะปฏิบัติงานที่ยากเพิ่มขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ข้อคำถามมีลักษณะให้ประเมินความมั่นใจเป็นช่วงคะแนน หรือมาตราส่วน เช่น

0 คือ ไม่มีความมั่นใจ ไปจนถึง มีความมั่นใจเต็มที่คือ 10 หรืออาจใช้ 0% คือไม่มั่นใจเลย จนถึงมั่นใจที่สุด 100%

2. การวัดระดับความยาก(Self-Efficacy Magnitude) เป็นวิธีที่นิยมนำมาใช้วัดการรับรู้ความสามารถของตนเองรองลงมา โดยการถามผู้ตอบแบบสอบถามว่าเขาสามารถปฏิบัติงานที่มีระดับความยากเพิ่มขึ้นได้หรือไม่ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนทั้ง 2 ด้าน (Binomial) คือตอบว่า ได้/ไม่ได้, ใช่/ไม่ใช่ ตัวอย่างการให้คะแนน เช่น ถ้าตอบ “ใช่” จะให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน และถ้าตอบ “ไม่ใช่” จะให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน ผู้ที่ตอบได้คะแนนมากแสดงว่ามีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง

3. การวัดแบบผสม(Self-Efficacy Composites) คือการผสมการวัดระดับความมั่นใจและระดับความยาก ซึ่งการวัดแบบนี้เป็นการวัดที่สอดคล้องกับแนวคิดของแบนดูรามากที่สุด ซึ่งในข้อคำถามเดียวกันจะแยกคำตอบออกเป็น 2 แบบ โดยทั่วไปจะถามให้ตอบว่า ใช่/ไม่ใช่ ส่วนอีกข้อหนึ่งจะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า หรือใช้ประเมินเป็นร้อยละ การรวมคะแนนจะทำโดยการรวมคะแนนของความมั่นใจเฉพาะข้อที่ผู้ตอบว่า “ใช่” ในการวัดระดับความยาก

4. การวัดแบบใช้คำถามข้อเดียวกับงานที่กำหนด (One Item Task-Specific Confidence Rating) แล้วให้ผู้ตอบประเมินค่าระดับความมั่นใจของตนเองต่อการทำงานที่กำหนดให้

จากการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองที่ตรงตามทฤษฎีของแบนดูราจะต้องเป็นการวัดแบบผสมคือ วัดทั้งระดับความมั่นใจ (Strength) และระดับความยาก (Magnitude) แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองแบบทั่วไป (General Self-efficacy scale) ที่วัดเพียงมิติเดียว คือการวัดระดับความมั่นใจ (Strength) ในการเผชิญปัญหา เพราะการวัดระดับความมั่นใจเป็นวิธีวัดที่นิยมใช้กันมากในงานวิจัยส่วนใหญ่และสามารถวัดได้ครอบคลุมทุกงาน

3. เอกสารที่เกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี

3.1 ความหมายของการมองโลกในแง่ดี

โกลแมน (อรพินทร์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Goleman. 1998) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดีเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจงใจตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสติปัญญาทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) โดยคนที่มองโลกในแง่ดีจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้ายมีพลังโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนดีได้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น

เซลิกแมน (Seligman. 1990) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี เป็นลักษณะนิสัยในการอธิบายถึงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความกดดัน ความทุกข์ หรือเป็นปัญหาว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงชั่วคราว เกิดขึ้นเพราะปัจจัยภายนอก และเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณีเท่านั้น แต่สถานการณ์ที่ดีที่เกิดขึ้นผู้ที่มองโลกในแง่ดีเชื่อว่าจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ เกิดจากสาเหตุจากภายในตน และเป็นสิ่งที่แผ่ขยายไปยังสถานการณ์อื่นได้

พระราชวรมนี (2540: 34-47) กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดี เป็นสัทสนะนิยม หรือที่เรียกว่า Realistic optimism คือการมองโลกได้อย่างมีเหตุผล มีความหวัง เชื่อว่าเราสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยความพยายาม ไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตา

อุไร จักร์ตรีมงคล (2545: 5) ให้ความหมายของการมองโลกในแง่ดีว่า หมายถึงความสามารถในการต่อสู้อุปสรรคโดยไม่ย่อท้อหรือเลี้ยวหนี โดยการมองว่าอุปสรรคเหมือนโอกาสหรือบทเรียนที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชีวิต เป็นการมองหาข้อดีของความล้มเหลว เพื่อจะได้ยืนหยัดขึ้นมาอีก บางทีเรียกว่าเป็นความคิดในการต่อสู้อุปสรรค (Positive Thinking)

เวนเทรลลา (วิทยา พลายมณี. 2545: 169; อ้างอิงจาก Ventrella. 2000) กล่าวว่าบุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะมีคุณสมบัติในการมองเห็นประโยชน์และโอกาสที่ดีของวิกฤติการณ์ปัญหาหรือความยากลำบากที่กำลังเผชิญ การสนับสนุนและคาดหวังในความสำเร็จ ความพึงพอใจหรือผลสัมฤทธิ์จากความมานะบากบั่น การเผชิญกับความท้าทายหรือรับมือกับโอกาสใหม่ ๆ ด้วยความสุขุมมั่นคง การขจัดหรือลดผลกระทบที่เกิดจากความกลัว ความสงสัย ลดความวิตกกังวลทั้งภายในและภายนอก การมีจิตใจผ่องแผ้วอยู่เสมอ แม้จะอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก

จากการศึกษาเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี พอสรุปได้ว่า การมองโลกในแง่ดี เป็นการคิดหรือมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทางบวก มองว่าอุปสรรคเป็นเหมือนโอกาสหรือบทเรียนที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชีวิต คนที่มองโลกในแง่ดีเมื่อต้องประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ จะสามารถแก้ไขและเผชิญได้ โดยไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตา

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี

วินเซนต์ (Vincence. 1982: 75) กล่าวว่ามนุษย์ไม่ควรปล่อยให้อุปสรรคขวากหนามและความยากลำบากมาครอบงำชีวิต คนทุกคนควรมีศรัทธาเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ต้องมีความมั่นใจในตนเอง แนวคิดของวินเซนต์อยู่บนรากฐานแนวคิดที่ว่า ทุกปัญหามีทางออก และทาง

แก้ปัญหาที่มีอยู่ในตัวของเราเอง โดยมีอยู่ในศรัทธาและความเชื่อมั่นที่เรามีต่อตัวเอง ดังที่ โกลแมน (ออร์พินท์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Goleman. 1998: 97-101) ได้กำหนดให้การมองโลกในแง่ดีเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการจงใจตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของปรัชญาเชิงอารมณ์ โดยคนที่มองโลกในแง่ดีจะเห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้าย มีพลังโอกาสที่จะ พลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนดีได้ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น จึงสามารถจงใจตนเอง เช่นเดียวกับที่บาร์ออน (ออร์พินท์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Bar-on. 1997) เสนอแนะว่า การมองโลกในแง่ดีเป็นส่วนหนึ่งของอีคิว (EQ) ที่จะช่วยจัดการชีวิตและสภาพแวดล้อมด้านที่กดดันได้อย่างประสบความสำเร็จ และเซลิกแมน (ออร์พินท์ ชูชม. 2544: 43; อ้างอิงจาก Seligman. 1998) เห็นว่า คนที่มองโลกในแง่ดีมีความยืดหยุ่น (Resilience) สามารถฟื้นตัวจากเหตุการณ์ที่เลวร้ายได้ และเริ่มต้นชีวิตได้อีก ทำให้บุคคลที่มองโลกในแง่ดีประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน การเรียน และการแข่งขัน ตลอดจนมีสุขภาพกายและจิตที่ดี

เซลิกแมน (Seligman. 1998) ได้เสนอรูปแบบการอธิบายตนเอง (Explanatory style) ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการอธิบายเหตุการณ์ที่ดีหรือร้ายของบุคคล ที่มีมุมมองชีวิตในลักษณะการมองโลกในแง่ดีและการมองโลกในแง่ร้าย ซึ่งประกอบด้วยมิติที่สำคัญ 3 มิติ ดังนี้

1. มิติแห่งความคงทนถาวร (Permanence) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองโดยบุคคลมีความเชื่อว่าสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นสม่ำเสมอหรือถาวร (Permanence) หรือเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นไม่สม่ำเสมอหรือชั่วคราว (Temporary) โดยลักษณะการอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมิตินี้จะแตกต่างกันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดี และคนที่มองโลกในแง่ร้าย ดังต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ดี: คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองมาจากสาเหตุที่คงทนถาวร เช่นคุณลักษณะและความสามารถ แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว เช่นสภาวะอารมณ์และความพยายาม ดังนั้นบุคคลที่มองโลกในแง่ร้ายจะล้มเลิกเมื่อประสบความสำเร็จ เนื่องจากเชื่อว่าความสำเร็จเป็นเรื่องของความบังเอิญ

เหตุการณ์ที่ไม่ดี: คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสาเหตุที่เกิดสิ่งไม่ดีกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราว ทำให้บุคคลกลุ่มนี้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะยอมแพ้ต่ออุปสรรคได้อย่างง่ายดายเพราะเชื่อว่าสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นจะเกิดขึ้นถาวรตลอดไป

2. มิติแห่งแหล่งกำเนิดสาเหตุ (Personalization) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองที่บุคคลเชื่อว่าสาเหตุของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมาจากตนเอง (Internal) หรือเกิดมาจากสาเหตุภายนอก (External) หรือบุคคลอื่น โดยลักษณะการอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมิตินี้จะแตกต่างกันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดี และคนที่มองโลกในแง่ร้าย ดังต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ดี: คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าตนเองเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ดี แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าเหตุการณ์ที่ดีเกิดจากบุคคลอื่นหรือสถานการณ์อื่น

เหตุการณ์ที่ไม่ดี : คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นไม่ดีกับตนเองนั้น เป็นสิ่งที่เกิดจากบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่น เพื่อให้บุคคลนั้นไม่สูญเสียการนับถือตนเอง แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะตำหนิตนเองว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นมาจากตนเอง ดังนั้นเมื่อประสบความล้มเหลวจะรู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง

3. มิติแห่งความครอบคลุม (Pervasiveness) เป็นรูปแบบการอธิบายตนเองที่บุคคลเชื่อว่าสาเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นมีความเฉพาะ (Specific) หรือเป็นสิ่งที่สากลทั่วไป (Universal) โดยลักษณะการอธิบายสาเหตุของเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามมิตินี้จะแตกต่างกันระหว่างคนที่มองโลกในแง่ดี และคนที่มองโลกในแง่ร้าย ดังต่อไปนี้

เหตุการณ์ที่ดี: คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองมีสาเหตุที่เกิดขึ้นจากสิ่งสากลทั่วไป และเกิดขึ้นได้กับเหตุการณ์อื่น ๆ ด้วย แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งที่ดี ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น มีสาเหตุที่เกิดขึ้นจากปัจจัยที่มีความเฉพาะ และเกิดขึ้นเฉพาะกับเหตุการณ์นี้เท่านั้น

เหตุการณ์ที่ไม่ดี: คนที่มองโลกในแง่ดีจะเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้นเป็นสาเหตุที่เกิดขึ้นเฉพาะกับเหตุการณ์นั้นเท่านั้น แต่คนที่มองโลกในแง่ร้ายจะเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสาเหตุที่เป็นสากลทั่วไปเกิดขึ้นได้กับเหตุการณ์อื่น ๆ ด้วย

คัสซีนี วรณางกูร (2544: 22-23) กล่าวว่า คนที่มองโลกในแง่ดีนั้นคือคนที่คิดในทางบวก ส่วนคนที่มองโลกในแง่ร้ายนั้นเป็นพวกที่ชอบคิดในทางลบ ซึ่งทั้งการมองโลกในแง่ดีและการมองโลกในแง่ร้ายนี้ต่างก็มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนเราทั้งในทางตรงและทางอ้อม มีผลการวิจัยมากมายได้พิสูจน์ให้เห็นว่าคนที่คิดในทางบวกหรือที่เรียกว่ามองโลกในแง่ดีนั้นจะมีสุขภาพจิตดีกว่า มีความสุขมากกว่า ประสบความสำเร็จในชีวิตมากกว่า และแถมยังมีอายุยืนกว่าพวกที่ติดนิสัยในการคิดทางลบ หรือที่เรียกว่าพวกมองโลกในแง่ร้าย

การมองโลกในแง่ดีมีผลดีช่วยเพิ่มระบบภูมิคุ้มกัน ช่วยให้ออกห่างจากความล้มเหลวได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น และป้องกันความล้มเหลวความตั้งใจในการเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเชียร์ (วิทยา พลายนดี. 2545: 174; อ้างอิงจาก Cheer. n.d.) เป็นศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยคาร์เนกีเมลลินในฟิตส์เบิร์ก กล่าวไว้ว่า คนที่มองโลกในแง่ร้าย มองความล้มเหลวเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะไม่มีวันเหมือนเดิม แต่สำหรับคนที่มองโลกในแง่ดีกลับมองอย่างง่าย ๆ ว่าอุปสรรคต่าง ๆ เป็นเพียงสิ่งที่ต้องเอาชนะไปให้ได้เท่านั้น เมื่อมีบางสิ่งผิดพลาดไป คนที่มองโลกในแง่ดีมีแนวโน้มที่จะยกความผิดทั้งหมดให้กับปัจจัยภายนอกหรืออิทธิพลชั่วคราวที่อยู่เหนือการควบคุมของพวกเขา อย่างไรก็ตามคนที่มองโลกในแง่ร้ายกลับป้ายความผิดให้กับบุคคลหรือลักษณะนิสัยที่มีมาแต่กำเนิดของตนเอง คนที่มองโลกในแง่ร้ายซึ่งได้รับการตำหนิตนในเรื่องราวประสิทธิภาพการทำงานที่ย่ำแย่จะพูดในทางลบกับตนเอง ขณะที่คนมองโลกในแง่ดีจะคาดหวังผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ดังนั้นพวกเขาจึงมีแรงกระตุ้นมากขึ้นในการที่จะทำความคิดฝันให้เป็นความจริง

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดีที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการอธิบายตนเองถึงความเชื่อในสิ่งที่เกิดเหตุการณ์ที่ดีหรือไม่ดีกับตนเองในมิติต่าง ๆ 3 มิติ

ได้แก่ ความคงทนถาวร ความเป็นตนเอง และความครอบคลุม ทำให้คนมีลักษณะในการมองโลกแตกต่างกัน

3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี

จากการศึกษาวิจัยของปีเตอร์สันและเซลิเกแมน (Peterson; & Seligman. 1987: 237-265) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการอธิบายตนเองเพื่อการมองโลกในแง่ดี มีดังนี้

1. การถ่ายทอดจากผู้ปกครอง (Intergenerational Transmission) เนื่องจากตั้งแต่วัยเด็กนั้นเด็กมีเวลาอยู่กับผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ และได้รับรู้รูปแบบและแนวคิดในการอธิบายตนเองต่อเหตุการณ์ทั้งที่ดีและเลวร้าย และเด็กก็จะซึมซับรับเอารูปแบบการอธิบายตนเองนั้นไว้ ซึ่งจะยืนยันโดยงานวิจัยของเซลิเกแมนและคณะ (Seligman; et.al. 1997: 13-18) ที่ได้ทำการศึกษความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอธิบายตนเองและความเข้มแข็งของเด็กและผู้ปกครอง พบว่ารูปแบบการอธิบายเหตุการณ์เลวร้ายของมารดาและเด็กมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่พบความสัมพันธ์ของรูปแบบการอธิบายตนเองระหว่างเด็กกับบิดา

2. การให้ข้อมูลป้อนกลับของผู้ใหญ่ (The Role of Adult Feedback) ในสังคมมนุษย์จะพบเหตุผลมากมายที่ผู้หญิงได้รับประสบการณ์ที่ทำให้ผู้หญิงช่วยเหลือตนเองได้น้อยจากที่ที่เธออาศัยอยู่ โดยที่เด็กผู้ชายจะถูกผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองจับตามองทุกพฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ถูกหรือผิด ในขณะที่เด็กผู้หญิงมักจะถูกเพิกเฉย เด็กผู้ชายจะฝึกฝนให้พึ่งพาตนเอง ขณะที่เด็กผู้หญิงถูกสั่งสอนให้พึ่งพาผู้อื่น และเมื่อเขาเหล่านั้นเติบโตขึ้น ผู้หญิงจะค้นพบตนเองว่าในสังคมและวัฒนธรรมนั้นเธอถูกทำให้ด้อยค่าในกฎการเป็นภรรยาและการเป็นมารดา เมื่อผู้หญิงออกสู่โลกของการทำงาน เธอก็พบว่าประสิทธิภาพในความน่าเชื่อถือในการทำงานของเธอด้อยกว่าผู้ชาย เมื่อเธอแสดงความคิดเห็นจะได้รับการยอมรับน้อยกว่าผู้ชาย แม้ว่าเธอจะบริหารงานได้ดีกว่าผู้ชายก็ตาม ซึ่งภาวะนี้ทำให้ผู้หญิงเกิดความเครียดมากกว่าผู้ชาย

3. การได้รับความบอบซ้ำทางจิตใจครั้งแรก (First Major Trauma) เวลาและสภาพความเป็นจริงของบุคคลที่ได้รับความบอบซ้ำทางจิตใจและเกิดการสูญเสีย ซึ่งบราวน์และแฮร์ริส (Brown & Harris. 1978: 789) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเข้มแข็งในหญิงที่ใช้แรงงานและหญิงที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่อยู่ในระดับกลางในกรุงลอนดอน พบว่า ความเข้มแข็งในปัจจุบันของหญิงเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความสูญเสียมารดาในอดีตก่อนอายุ 11 ปี ที่เป็นเช่นนี้เพราะการสูญเสียมารดาเป็นเหตุการณ์เลวร้ายที่สำคัญที่เกิดขึ้นจริงและไม่สามารถแก้ไขได้

4. ความล้มเหลวในการแก้ปัญหา (When solutions do not work) หมายถึง การทำงานที่เด็กต้องใช้ความคิดและความเข้าใจแต่เด็กกลับล้มเหลวในการแก้ปัญหานั้น ซึ่งจากการศึกษาของนอเลน (Seligman. 1990: 91-114; citing Nolen-hoeksema. 1986.) พบว่า ส่วนใหญ่ในเด็กที่มีอายุ 4-5 ปี จะมีการตอบคำถามโดยไม่มีการอธิบาย แต่จะพูดถึงการแก้ปัญหา ขณะที่เด็กอายุ 6 ปีส่วนใหญ่จะตอบคำถามในลักษณะการอธิบายสาเหตุ จากการศึกษาสรุปได้ว่า การแก้ปัญหาจะ

เกิดขึ้นก่อนการอธิบายสาเหตุ ดังนั้น เมื่อเด็กล้มเหลวในการแก้ปัญหาเด็กจะต้องพัฒนาทฤษฎีนามธรรมขั้นสูง (Abstract Theory) เพื่อนำไปสู่คำตอบใหม่ ซึ่งในขั้นนี้เด็กจะใช้อธิบายสาเหตุซึ่งเป็นเป้าหมายให้เกิดรูปแบบของการอธิบายขึ้นนั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดรูปแบบการมองโลกในแง่ดี คือ การอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม และการเรียนรู้ในช่วงวัยเด็ก ซึ่งบุคคลซึ่งมีส่วนสำคัญ ได้แก่ พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ได้บ่มเพาะความคิด และความรู้สึกทำให้เกิดการมองโลกในแง่ดี

3.4 ประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี

เซลิเกแมน (Seligman. 1998: 12-13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดีว่า

1. ทำให้มีสุขภาพจิตดี ลดภาวะซึมเศร้า และโรคประสาท ดังที่ออร์พินท์ ชูชม (2544: 46) กล่าวว่า คนที่มองโลกในแง่ดีจะอธิบายเหตุการณ์เลวร้ายในลักษณะที่ตรงกันข้าม ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่รู้สึกรำคาญ ท้อแท้หรือหดหู่

2. ทำให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ในคนปกติจะมีการดูแลสุขภาพที่ดี ในคนที่มีภาวะเจ็บป่วยนั้นอาการเจ็บป่วยจะทุเลาได้เร็วกว่าคนที่มองโลกในแง่ร้าย อีกทั้งได้มีการศึกษาเปรียบเทียบในผู้ป่วยที่เป็นโรคร้ายแรง โรคเรื้อรังหรือในผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้า พบว่า ผู้ป่วยที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ดีจะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีกว่าผู้ป่วยที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ร้าย เช่น เคเวอร์และคณะ (ปิยะดีลีพพะบำรุง. 2547: 12; อ้างอิงจาก Caver; et al. 1994: online) พบว่า จากการศึกษานในหญิง 70 คนที่เป็นมะเร็งเต้านมในระยะแรกโดยให้มีการรายงานตนในเรื่องอารมณ์ ความสุข ใน 4 ระยะ คือ ระยะก่อนผ่าตัด 1 วัน และหลังจากนั้น 3, 6 และ 12 เดือน ซึ่งพบว่า ในหญิงที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ดีมีความสุข สามารถปรับตัวได้ดีกว่า และมีอาการปวดซึมเศร้าน้อยกว่าหญิงที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองในลักษณะการมองโลกในแง่ร้าย

3. ทำให้มีความสำเร็จในการทำงาน การเรียน การกีฬามากกว่าคนที่มองโลกในแง่ร้าย จากการศึกษาของเซลิเกแมน (Seligman. 1990: 154-158) พบว่าพนักงานขายที่มองโลกในแง่ดีสามารถประสบความสำเร็จในอาชีพมากกว่าผู้ที่มองโลกในแง่ร้าย ในทำนองเดียวกันกีฬาประเภททีม เช่น บาสเกตบอล ในทีมที่สมาชิกมองโลกในแง่ดีจะมีโอกาสชนะได้มากกว่า เนื่องจากมีแรงกดดันน้อยกว่า และในนักกีฬาที่มีรูปแบบการอธิบายตนเองที่สามารถเปลี่ยนแปลงจากการมองโลกในแง่ร้ายเป็นการมองโลกในแง่ดีได้จะมีโอกาสชนะมากกว่าภายใต้สถานการณ์กดดัน ส่วนในด้านการเรียน เซลิเกแมนและคนอื่น ๆ (Seligman; et al. 1997: 13-14) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการอธิบายตนเอง (มองโลกในแง่ดี) และเกรดเฉลี่ยในระดับมหาวิทยาลัยพบว่า รูปแบบการมองโลกในแง่ดีสามารถทำนายเกรดเฉลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประสุมิหรุ่นวงศ์มาศ (2533: 70-75) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอธิบายและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่มีรูปแบบการ

อธิบายเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ในลักษณะมองโลกในแง่ดี จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในทุกด้านสูงกว่านักเรียนที่มีรูปแบบการอธิบายเกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ในลักษณะมองโลกในแง่ร้ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ทำให้มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดีกว่าคนที่มองโลกในแง่ร้าย เนื่องจากคนที่มองโลกในแง่ดีให้อภัยในความผิดของผู้อื่นและพร้อมสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่นได้ยืนยาว

จากที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมองโลกในแง่ดี จะเห็นได้ว่าการมองโลกในแง่ดีมีความสำคัญมากในการที่จะทำให้บุคคลอยู่อย่างมีความสุข เพราะผู้ที่มองโลกในแง่ดีจะเป็นผู้ที่มีกำลังใจ ไม่ท้อถอยต่อปัญหา สามารถที่จะปรับตัวและพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาและสามารถมองเห็นถึงโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้ดีขึ้นได้

3.5 การวัดการมองโลกในแง่ดี

การวัดการมองโลกในแง่ดี สามารถวัดได้จากรูปแบบการอธิบาย ซึ่งมีวิธีการวัด 2 วิธี (Peterson; & Seligman. 1987: 237-265) คือ

1. ใช้แบบสอบถามการระบุสาเหตุพฤติกรรม (The Attributional Style Questionnaire: ASQ) เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดรูปแบบการระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วยเหตุการณ์ที่สมมุติขึ้น 12 เหตุการณ์ แบ่งเป็นเหตุการณ์เลวร้ายและเหตุการณ์ดีอย่างละ 6 สถานการณ์ แต่ละเหตุการณ์ประกอบด้วย 3 มาตรการวัดย่อย ซึ่งใช้วัด 3 มิติ คือ มิติแห่งแหล่งกำเนิดของสาเหตุ มิติแห่งความคงทนถาวร และมิติแห่งความครอบคลุม ในแต่ละสถานการณ์จะมีคำถามให้ตอบ 4 ข้อ โดยแต่ละข้อผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องจินตนาการว่าอยู่ในสถานการณ์นั้น สำหรับคำถามแรกจะให้ผู้ตอบเขียนสาเหตุสำคัญที่คิดว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นั้นลงในช่องว่าง คำถามข้อนี้เป็นเพียงข้อที่ช่วยให้การตอบคำถามในข้อต่อไปง่ายขึ้น จึงไม่นำมาคิดเป็นคะแนน จากนั้น 3 คำถามถัดไป จะเป็นคำถามที่ใช้วัดองค์ประกอบของการมองโลกในแง่ดีที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องให้คะแนนในมาตรวัดประมาณค่า การคิดคะแนนจะแยกกันระหว่างเหตุการณ์เลวร้ายและเหตุการณ์ดี โดยแบ่งออกเป็นคะแนนเฉลี่ยในแต่ละมิติ คะแนนรวมทางบวก คะแนนรวมทางลบ และคะแนนรวม

2. ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาของคำพูด (The Content Analysis of Verbatim Explanation: CAVE) เป็นวิธีการศึกษาย้อนเวลา เหมาะสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการตอบหรือไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาของคำพูดในการศึกษารูปแบบการอธิบายของบุคคล

สุมาลี พัวชู (2547: 62-64) ได้สร้างแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี ตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดีของเซลิกแมน โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .05 ถึง .56 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8472

สุริย์พร ไชยฤกษ์ (2550: 78-81) ได้สร้างแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี ตามแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดีของเซลิเกแมน (อรรถพันธ์ ชูชม. 2544: 43-45; อ้างอิงจาก Seligman. 1998) โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี 3 มิติ ได้แก่ มิติความคงทนถาวร มิติความเป็นตนเอง และมิติความครอบคลุม มิติละ 15 ข้อ รวมทั้งฉบับ 45 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .234 ถึง .606 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .918

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามวัดการมองโลกในแง่ดี มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประเมินค่า แบบ Bipolar 7 ระดับ ประกอบด้วย การมองโลกในแง่ดี 3 มิติ ได้แก่ มิติ แหล่งกำเนิดสาเหตุ มิติความคงทนถาวร และมิติความครอบคลุม

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

4.1 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดู

วันเพ็ญ พิศาลพงศ์ และคนอื่น ๆ (2526: 8) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย บิดา มารดา และบุคคลอื่น ๆ ปฏิบัติต่อเด็ก เพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีสุขภาพที่ดีและให้การ แนะนำ สั่งสอนฝึกอบรมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรรถพันธ์ ชูชม และงามตา วนินทานนท์ (2528: 3) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง วิธีการปฏิบัติของบิดามารดา หรือผู้ใกล้ชิดที่กระทำต่อ เด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำที่มีผลต่อจิตใจ ซึ่งเป็นการสื่อความหมายต่อเด็กทั้งทางด้าน ความรู้สึกและอารมณ์ของผู้กระทำเป็นโอกาสให้เด็กได้เลียนแบบพฤติกรรมนั้นด้วย

ทัศนหา ทองภักดี (2539: 6) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่ ผู้ใกล้ชิดเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกับเด็กทั้งทางด้านคำพูดและการกระทำ ซึ่งเป็นการสื่อ ความหมายของเด็ทั้งทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ ตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถจะ ให้รางวัลและลงโทษเด็กได้ และเป็นโอกาสให้เด็กได้ดูพฤติกรรมเป็นแบบอย่าง

ศักรินทร์ อุณหเกตุ (2544: 252) ได้ให้ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูว่า หมายถึง การที่ บิดามารดา หรือผู้เลี้ยงดู ปฏิบัติต่อเด็กโดยการให้คำแนะนำ ดูแล ให้ความช่วยเหลือ ค้ำครอง ให้ความรัก ให้ความอบอุ่น และตอบสนองความต้องการทั้งทางกายและทางใจแก่เด็ก เพื่อให้เด็ก เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่บิดามารดา หรือ ผู้ปกครองปฏิบัติต่อเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือเป็นการแสดงออกของบิดามารดาหรือ ผู้ปกครองเด็กทั้งทางวาจา ซึ่งอาจจะเป็นการพูดที่อ่อนโยน หรือการดุด่า ประชดประชัน และการ กระทำ เช่น การตี การโอบกอด ทำให้เด็กได้รับรู้ทั้งความรู้สึกและการกระทำดังกล่าวว่า บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีความรู้สึกต่อตนอย่างไร

4.2 รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดู

มีนักการศึกษาได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

ดุซงกี โยเหลา (2535: 15-16) ได้รวบรวมและวิเคราะห์การอบรมเลี้ยงดูเด็กภายในประเทศไทยโดยวิธีเมต้า ได้ 11 แบบ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน คือ การที่ผู้ปกครองยอมรับชื่นชมให้ความรักสนับสนุนใกล้ชิด และให้ความสนใจกับเด็ก
2. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล คือ การที่ผู้ปกครองให้คำอธิบายประกอบการสนับสนุนและห้ามปรามเด็กในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ และมีความสม่ำเสมอและเหมาะสมในการให้รางวัลหรือลงโทษ
3. การอบรมเลี้ยงดูแบบไม่ใช้เหตุผล คือ การอบรมเลี้ยงดูที่ตรงข้ามกับการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
4. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย คือ การอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ลงโทษด้วยการเขียน ทูบตีให้เจ็บ หรือลงโทษทางจิตใจ ด้วยการดุด่า แสดงอาการไม่พอใจ ทำเป็นเมินเฉย แสดงอาการไม่สนใจ ตัดสิทธิบางอย่าง
5. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม คือ การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ปกครองออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามและคอยควบคุมพฤติกรรมของเด็ก โดยไม่ปล่อยให้เป็นอิสระ
6. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย คือ พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็กโดยเด็กมีความรู้สึกว่าเขาเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของลูก ให้ความร่วมมือในโอกาสอันควร
7. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย คือ พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็กโดยที่เด็กรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุน หรือการให้คำแนะนำจากผู้ปกครอง มักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจชอบ ผู้ปกครองไม่ได้ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร
8. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด คือ พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็กโดยที่เด็กรู้สึกว่าเขาเองไม่ได้รับอิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่ผู้ปกครองกำหนดหรือถูกควบคุม ไม่ได้รับความสะดวกในการกระทำที่ตนเองต้องการ
9. การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก คือ การรับรู้ที่เด็กมีต่อการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองในลักษณะที่เป็นผู้นำ สนับสนุนและช่วยเหลือ ยินดีที่จะอยู่กับบุตร ปกป้องคุ้มครองและทำให้บุตรมีความเชื่อมั่นในตนเอง
10. การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษ คือ การรับรู้ที่เด็กมีต่อการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองในลักษณะที่เป็นการลงโทษทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น การเขียนตี ดุด่า การไม่พิจารณาถึงความต้องการของเด็ก การตัดสิทธิ เป็นต้น
11. การอบรมเลี้ยงดูแบบเรียกร้องจากเด็ก คือ การรับรู้ของเด็กที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูของแม่ในลักษณะที่เป็นการควบคุม เรียกร้องเอาจากเด็ก เช่น ในด้านความสำเร็จ มักรู้สึกไม่

พอใจเมื่อเด็กทำไม่สำเร็จตามเป้าหมายของตน

จากการอบรมทั้ง 11 วิธี ดุษฎี โยเหลา ได้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 2 แบบ คือ

1. การอบรมเลี้ยงดูทางบวก หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็กโดยการให้ความรัก สนับสนุน มีเหตุผล ยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก มีความสม่ำเสมอและความเหมาะสมในการให้รางวัลและการลงโทษ

2. การอบรมเลี้ยงดูทางลบ หมายถึง การปฏิบัติของผู้ปกครองที่ปฏิบัติต่อเด็กโดยการออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตาม ควบคุม ไม่ยอมรับความคิดเห็นของเด็กหรือการปฏิบัติของผู้ปกครองแบบปล่อยให้เด็กทำอะไรตามใจชอบ ไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร

จากการศึกษาของคณาจารย์และนิสิต สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ เกี่ยวกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูสามารถสรุปได้ 4 รูปแบบคือ (ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร; และประทีป จินี. 2546: 54-58)

รูปแบบที่ 1 การอบรมเลี้ยงดูแบบอะลุ่มอล่วย กล่าวคือ บิดามารดาใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกในลักษณะที่ไม่เข้มงวดกวดขันหรือดูแลเอาใจใส่ลูกมากเกินไป ต้องการให้เด็กเป็นอิสระและพึ่งตนเองเร็วขึ้นโดยฝึกให้ลูกรู้จักช่วยเหลือตนเองเกี่ยวกับกิจวัตรง่าย ๆ ส่วนตัว รู้จักเล่นกับเด็กวัยเดียวกันและรู้จักสังคมนอกบ้านตั้งแต่ยังเล็ก ตลอดจนได้เรียนรู้คุณธรรมต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุดได้แก่ การเคารพนับถือ เชื่อฟังบิดามารดาและผู้ใหญ่อื่น ๆ ทั้งโดยการสอนของบิดามารดา การได้เห็นแบบอย่างที่ดีจากบิดามารดา และการได้ปฏิบัติตามขนบประเพณีและความเชื่อของบรรพบุรุษ

รูปแบบที่ 2 การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นการพัฒนาในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ การพัฒนาด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา และด้านจริยธรรม ซึ่งเป็นพัฒนาการขั้นพื้นฐานของเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มุ่งส่งเสริมความเจริญเติบโตและความแข็งแรงของร่างกายด้วยการฝึกให้ลูกรู้จักรักษาความสะอาดของอวัยวะต่าง ๆ ตลอดจนเสื้อผ้าและเครื่องใช้ส่วนตัว รู้จักปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างมีสุขนิสัยที่ดี

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านอารมณ์สังคม เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่มุ่งส่งเสริมให้ลูกรู้จักปรับตัวตนเองให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีด้วยการฝึกให้ลูกรู้จักปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ รู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นตามความสามารถ รู้จักเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการรับและการให้ รู้จักปฏิบัติตามมารยาทสังคม รู้จักยอมรับเมื่อทำผิด กล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมการมีปฏิภาณไหวพริบและความเฉลียวฉลาดด้วยการฝึกให้ลูกรู้จักใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง ให้ความสนใจฟังความคิดเห็น ตลอดจนปัญหาหรือความสงสัยของลูก ตอบคำถามหรือแนะนำลูกให้เข้าใจถูกต้องตามเหตุและผลอย่างง่าย ๆ สอนให้ลูกรู้จักระวังตัวจากสิ่งที่เป็นอันตรายในชีวิตประจำวัน และส่งเสริมให้ลูกได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตามความเหมาะสม

การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นพัฒนาการด้านจริยธรรม เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมการเป็นคนดี ด้วยการปลูกฝังให้ลูกมีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว ซื่อสัตย์

มีสัมมาคารวะ กตัญญูทักเวที เคารพผู้ใหญ่และรู้จักเกรงใจ ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา รู้จักการสวดมนต์ไหว้พระ ฝึกให้ลูกทำความดี โดยการให้ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

รูปแบบที่ 3 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางจิตใจได้อย่างดีที่สุด เหมาะกับเด็กที่พ้นวัยเด็กตอนต้น คือตั้งแต่อายุ 10 ปีขึ้นไป เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีความสนใจที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น เริ่มมีการใช้เหตุผลมากขึ้น และควรใช้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยให้มากยิ่งขึ้น เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เพราะเด็กวัยนี้มีความแปรปรวนทางอารมณ์และความวิตกกังวลสูงมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นการรวมวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมาก การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุมปานกลางค่อนข้างน้อย การให้เหตุผลในการฝึกนิสัยลูกซึ่งเป็นการเลี้ยงดูที่บิดามารดาอธิบายให้ลูกเข้าใจถึงผลดีผลเสียจากการประพฤติของตน

รูปแบบที่ 4 การอบรมเลี้ยงดูตามแนวพุทธศาสนา เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรมตามแนวพุทธศาสนาด้วยการฝึกอบรมทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อกระตุ้นให้ลูกเกิดความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา

นอกจากนี้ มีนักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูในลักษณะที่สอดคล้องกันดังตัวอย่างที่ ลักษณะ สกุลลิขเรศสีมา (2542: 89-93) อธิบายว่า ได้มีนักจิตวิทยาและผู้รู้แบ่งวิธีการอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดายอมรับความสำคัญของลูก โดยถือว่าลูกคือส่วนที่มีความสำคัญต่อครอบครัว ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความรัก ความเอาใจใส่และความเข้าใจ ในการอบรมเลี้ยงดูต้องใช้เหตุผลกับลูก จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ตรงกับพัฒนาการของลูกตามความเหมาะสมกับความสามารถทางกาย สังคม และทักษะ โดยไม่บังคับให้ลูกทำในสิ่งต่าง ๆ ที่ลูกไม่อยากทำ และไม่สามารถจะทำได้ ให้ความยอมรับและยกย่องโดยสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้ลูก ให้อิสระแก่ลูกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เอาใจใส่และช่วยเหลือแนะนำลูกตามความเหมาะสม และให้สิทธิลูกในการตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง บิดามารดาคอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้ความมั่นคงปลอดภัยแก่ลูก ตลอดจนแนวทางการดำเนินชีวิตในแต่ละวัยให้ลูก เพื่อลูกจะได้เกิดการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กเป็นคนเปิดเผย เป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีอารมณ์ขัน ร่าเริงแจ่มใส มองโลกในแง่ดี เรียนรู้อะไรได้อย่างรวดเร็ว สามารถปรับตัวได้ดี และกล้าแสดงออกด้วยความมั่นใจ สามารถช่วยเหลือตนเองและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า รู้จักใช้เหตุผล เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบคาดหวังเอาากับเด็ก เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่เรียกร้องเอาจากลูก เป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาเป็นใหญ่ โดยบิดามารดามีความต้องการเคี่ยวเข็ญให้ทำตามที่บิดามารดาหวังไว้ บิดามารดาจะกำหนดวิถีชีวิตให้กับลูก ลูกต้องทำตามจุดประสงค์หรือความต้องการของบิดามารดาแม้ว่าไม่ชอบก็ตาม ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะทำให้เด็กมีลักษณะเป็นคน

เจ้าอารมณ์ ปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกได้ยาก ไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่สามารถค้นพบความสามารถของตนเอง เด็กบางคนไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาไม่สนใจที่จะอบรมสั่งสอนลูก ปล่อยให้ลูกทำตามอำเภอใจ ไม่มีใครคอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมให้ ไม่สนใจความเป็นอยู่ ให้ความรักแบบลำเอียง หรือดุด่าลงโทษรุนแรงจนเกินเหตุ บางครั้งก็ปล่อยหน้าที่เลี้ยงดูให้เป็นของคนอื่น ซึ่งจะมีผลให้เด็กเป็นคนก้าวร้าว ขอบทะเลาะเบาะแว้งกับผู้อื่นบ่อย ๆ มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบิดามารดา เด็กจะมีอาการเชื่องซึม ไม่สามารถปรับตัวได้ มีความตึงเครียดทางอารมณ์ ไม่มีเหตุผล ชอบเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นเสมอ

จากรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูดังกล่าวเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ได้รับความสนใจนำมาศึกษามากในสภาพสังคมไทย และผลจากการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยทำให้เด็กมีแนวโน้มที่จะมีจิตลักษณะที่เหมาะสมเอื้อให้เด็กเป็นผู้ที่มีพัฒนาการทางจริยธรรมที่สูง มีความเชื่ออำนาจภายในตนสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และมีความคิดเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยถือว่าการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นที่ต้องการความเป็นอิสระ ความเป็นตัวของตัวเอง การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะช่วยให้วัยรุ่นค้นพบตัวเองได้ในที่สุด

4.3 ความหมายของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1984: 402-403) ได้ให้คำจำกัดความการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่บุตรรู้สึกต่อบิดามารดาปฏิบัติตนอย่างยุติธรรม บิดามารดามีความอดทน ไม่ตามใจและเข้มงวดจนเกินไป ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของบุตร ให้ความร่วมมือแก่บุตรตามโอกาสอันควร

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520: 27) ได้ให้ความหมายว่า เป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ให้ความรัก ความอบอุ่น ปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดจนเกินไป ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง มีเหตุผล ให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสที่เหมาะสม ทำให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจึงเป็นลักษณะของการที่พ่อแม่เลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก สนับสนุน มีเหตุผล ลงโทษทางจิตมากกว่ากาย

ใจทิพย์ พวงทอง (2540: 23) ได้สรุปการอบรมแบบประชาธิปไตยว่า หมายถึงการที่บิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูปฏิบัติต่อบุตรด้วยความยุติธรรม บิดามารดาให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง และให้ความร่วมมือกับเด็กตามโอกาสอันสมควร เมื่อเด็กสามารถทำพฤติกรรมที่ต้องการ บิดามารดาจะให้รางวัลด้วยการยอมรับ ส่วนการลงโทษจะใช้ต่อเมื่อเด็กตั้งใจปฏิเสธพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และจะใช้การลงโทษที่ไม่รุนแรง

ศิริพันธ์ วรรัตนกิจ (2545: 68) ได้สรุปความหมาย การอบรมแบบประชาธิปไตย หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ปฏิบัติกับลูกให้มีความรู้สึกว่าเขาได้รับความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล ได้รับการยอมรับความสามารถและความคิดเห็น และได้รับความร่วมมือในการทำสิ่งต่าง ๆ ในโอกาสที่เหมาะสม

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการที่บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ใกล้ชิดนักเรียนปฏิบัติต่อนักเรียนทั้งด้านคำพูด การกระทำ ความรู้สึก ที่ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเขาได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ การสนับสนุน และการอธิบายด้วยเหตุผล ส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง ยอมรับในความสามารถและความคิดเห็นของนักเรียน และให้ความร่วมมือในการทำสิ่งต่าง ๆ ในโอกาสที่เหมาะสม

4.4 การวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ในการวิจัยที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของบิดามารดานั้น งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ได้แบ่งวิธีการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 2 วิธี (ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และคณะ. 2528: 42)

1. วิธีวัดการอบรมเลี้ยงดูโดยให้บิดามารดาเป็นผู้รายงานว่าตนอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างไร วิธีนี้ใช้มากโดยเฉพาะเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเมื่อเด็กยังเล็ก

2. วิธีวัดการอบรมเลี้ยงดูโดยให้บุตรเป็นผู้รายงานวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา วิธีนี้ใช้ในการสอบถามบุตรที่โตแล้ว

ศกลวรรณ กาญจนภักดิ์ (2549: 82-83) ได้พัฒนาแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของใจทิพย์ พวงทอง (2540: 23-24) ซึ่งแบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น 4 แบบ คือ การอบรมแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการ การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความคุ้มครองมากเกินไป การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย โดยเลือกเอาเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยตามการรับรู้ของบุตรเท่านั้น ซึ่งใจทิพย์ พวงทอง (2540: 53-57) ได้สร้างแบบสอบถามนี้ขึ้นตามแนวคิดของเชฟเฟอร์ และเบคเกอร์ (Schaefer; & Becker) ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 60 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็นการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 4 ด้าน ๆ ละ 15 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเฉพาะแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูตามการรับรู้ของบุตรเท่ากับ 0.85 และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.44-0.75 ศกลวรรณ กาญจนภักดิ์ ได้พัฒนาแบบสอบถามดังกล่าว ให้มีลักษณะเป็นแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 20 ข้อ เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าแบบสอบถามดังกล่าวมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

ภีรพันธ์ กล้าหาญ (2548: 87) ได้สร้างแบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยตามแนวคิดของฟาว์และเบลคิน (Faw and Belkin) และโรเจอร์ (Roger) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย

ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน 15 ข้อ วัดโดยให้นักเรียนเป็นผู้รายงานการ
อบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ได้แบบวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่มีค่าความเชื่อมั่น
เท่ากับ 0.98

จากการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูพบว่า การวัดการอบรมเลี้ยงดูในช่วงวัยรุ่นนิยมใช้
วิธีการให้เด็กเป็นผู้รายงานวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา และนิยมใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะ
เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือจาก แบบวัดการอบรม
เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยของ ภิรพันธ์ กล้าหาญ (2548: 189-190)

5. การสนับสนุนทางสังคม

5.1 ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

คอบบ์ (Cobb. 1976: 300-301) ให้ความหมายว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการที่
บุคคลได้รับข้อมูลที่ทำให้ทราบว่ามีความรัก คนเอาใจใส่ ซึ่งได้มาจากความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ได้รับการ
การยกย่องและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความผูกพันซึ่งกันและกัน

เฮาท์ส (House. 1981: 7-10) ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นปฏิสัมพันธ์
ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย การให้การดูแลและการให้ความเชื่อถือไว้วางใจ การยอมรับนับถือ
เห็นถึงคุณค่า และการให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้แก่ คำแนะนำ ข้อมูล วัตถุสิ่งของหรือ
บริการต่าง ๆ ตลอดจนให้ข้อมูลย้อนกลับและข้อมูลเพื่อการเรียนรู้และการประเมินตนเอง

ทรอท์ส (Troits. 1986: 416-423) ได้ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง
การที่บุคคลในเครือข่ายของสังคมได้รับความช่วยเหลือจากการมีติดต่อสัมพันธ์กันของบุคคลใน
สังคม ในด้านอารมณ์ สังคม สิ่งของและข้อมูลข่าวสาร ทำให้บุคคลสามารถเผชิญความเครียด
และตอบสนองต่อความเครียดได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

เพนเดอร์ (Pender. 1987: 395-400) ได้ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง
การที่บุคคลรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การได้รับการยอมรับ ได้รับความรัก ได้รับการยกย่องนับถือ
รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นที่ต้องการของผู้อื่น โดยได้จากกลุ่มคนในระบบของสังคมเป็นผู้ให้การ
สนับสนุนด้านการประเมิน การรับรองการกระทำ อันทำให้บุคคลดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

นภาพิพย์ ตั้งตรีจักร (2544: 10-11) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง
การที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือด้านอารมณ์ สังคม สิ่งของและข้อมูลข่าวสาร จากบุคคลอื่นใน
เครือข่ายสังคม ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กัน นำมาซึ่งความรู้สึกที่ดีต่อกัน ผูกพันกัน ยอมรับ
นับถือกัน มีความพึงพอใจต่อกันและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

อรอนงค์ ทรงสกุล (2544: 42) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การ
รับรู้ถึงความช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคม ทั้งความช่วยเหลือด้านสิ่งของ เงินทอง การให้
คำแนะนำ และการให้ความรักเอาใจใส่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ และช่วยให้
เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

อดิสร อุดรทักษ์ (2547: 41) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือ ประคับประคอง ความผูกพันใกล้ชิดสนิทสนม การมีส่วนร่วมในสังคม หรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การได้รับการยอมรับว่ามีคุณค่า ได้รับข้อมูลข่าวสาร และการช่วยเหลือทางด้านวัตถุ สิ่งของ การเงิน เวลา และแรงงานเพื่อช่วยในการแก้ปัญหา ทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

สุวรรณา ก่อสุวรรณวงศ์ (2550: 40) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ สิ่งของ เงินทอง แรงงาน จากเครือข่ายทางสังคมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้บุคคลนั้นสามารถเผชิญกับปัญหาและตอบสนองต่อปัญหาได้รวดเร็วยิ่งขึ้นทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง และเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

สรุปได้ว่าการสนับสนุนทางสังคม หมายถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่บุคคลรับรู้และประเมินได้ว่า ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลในสังคมด้านต่าง ๆ เช่นการให้ข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ สิ่งของ เงินทอง การยอมรับ การเห็นคุณค่า การมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้บุคคลนั้นสามารถเผชิญกับปัญหาและตอบสนองต่อปัญหาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

5.2 ชนิดของการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคม เป็นความจำเป็นพื้นฐานที่บุคคลต้องการจากการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอื่นในสังคม ให้เป็นไปตามความต้องการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ซึ่งบุคคลแต่ละบุคคลมีความต้องการที่แตกต่างกันเมื่อเผชิญกับปัญหา จากการศึกษาพบว่าได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิด และแบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

คอบบ์ (Cobb. 1976: 300-314) ได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional Support) คือ การให้ความรักและการดูแลเอาใจใส่ ซึ่งมักจะได้จากความสัมพันธ์ใกล้ชิด และความผูกพันที่ลึกซึ้งต่อกัน
2. การได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่า (Esteem Support) เป็นข้อมูลที่ย้ำให้บุคคลรู้ว่าเป็นคนมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น
3. การได้มีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Socially Support Network) เป็นข้อมูลที่ช่วยให้บุคคลรู้ว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

คานท์ (Kahn. 1979: 85-87) ได้แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมไว้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ความผูกพันทางอารมณ์และความคิด (Affection) เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ในทางบวกของบุคคลหนึ่งซึ่งแสดงออกในรูปความผูกพัน การเคารพหรือด้วยความรัก
2. การยืนยันและการยอมรับของพฤติกรรมของกันและกัน (Affirmation) เป็นการ

แสดงออกถึงการเห็นด้วยการยอมรับในความถูกต้องเหมาะสมทั้งในการกระทำและความคิดของบุคคล

3. การให้ความช่วยเหลือ (AID) เป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่น โดยให้สิ่งของหรือการให้ความช่วยเหลือโดยตรง การช่วยเหลือนั้นอาจเป็นวัตถุ เงินทอง ข้าวสาร หรือเวลา

เฮาส์ (House. 1981: 15-26) ได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมเป็น 4 ประเภท คือ

1. การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotional Support) หมายถึง การให้ความยกย่องความรัก ความผูกพัน ความจริงใจ การเอาใจใส่ดูแล และความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ

2. การสนับสนุนด้านการประเมิน (Appraisal Support) หมายถึง การให้การรับรองให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำไปใช้ประเมินตนเอง และเปรียบเทียบกับคนอื่นในสังคม

3. การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Support) หมายถึง การให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ ชี้แจง และการให้ข้อมูลข่าวสารที่จะนำไปใช้แก้ปัญหาได้

4. การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ การเงิน และแรงงาน (Instrumental Support) หมายถึง การช่วยเหลือโดยตรงต่อความต้องการของบุคคลในเรื่องเงิน แรงงาน เวลา และการปรับปรุงสภาพแวดล้อม

ทรอทส์ (Troits. 1986: 416-423) ได้แบ่งชนิดของการสนับสนุนจากสังคม ออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. การได้รับการสนับสนุนด้านอารมณ์สังคม (Socialemotional aid) เป็นการที่บุคคลได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การยอมรับ การเห็นคุณค่า และรู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

2. การได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational aid) เป็นการที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งได้รับคำแนะนำและข้อมูลย้อนกลับ

3. การได้รับการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร (Instrumental aid) เป็นการได้รับความช่วยเหลือด้านแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ สิ่งของ เงินทอง ทำให้บุคคลที่ได้รับความช่วยเหลือนั้นสามารถดำรงบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบได้ตามปกติ

จาคอปสัน (นฤมล เรืองรุ่งขจรเดช. 2550: 22; อ้างอิงจาก Jacobson. 1986: 252) แบ่งการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 ด้านคือ

1. การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional Support) เป็นพฤติกรรมที่ทำให้คนที่ได้รับรู้สึกสบายใจ และทำให้รู้สึกว่าการได้รับการยกย่อง ยอมรับ เป็นที่เคารพนับถือ ได้รับความรักความเอาใจใส่ และให้ความมั่นใจ

2. การสนับสนุนทางด้านสติปัญญา (Cognitive Support) เป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ จนสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพเปลี่ยนแปลงได้

3. การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร (Resource Support) เป็นการให้ความช่วยเหลือทางด้านสิ่งของ และบริการต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยแก้ไขปัญหาได้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้แนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของจาคอปสัน เนื่องจากครอบคลุมความต้องการ แรงสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนช่วงวัยรุ่น และสามารถประเมินชนิด แรงสนับสนุนทางสังคมทั้ง 3 ด้าน คือ การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมด้านสติปัญญา และการสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร

5.3 ความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม

ครอฟอร์ด (Crawford. 1987: 41) เสนอทฤษฎีการดูดซับความเครียดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่าการสนับสนุนทางสังคม ทำให้บุคคลเผชิญกับภาวะวิกฤตได้ง่ายขึ้นและทำให้ภาวะวิกฤตนั้นลดความรุนแรงลงโดยการได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ทำให้บุคคลรู้สึกว่ามีคุณค่าในตนเองทำให้บุคคลเกิดความพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น การได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมช่วยให้บุคคลมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง การสนับสนุนทางสังคมจึงมีส่วนช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโต เป็นการเพิ่มคุณค่าในตนเองทำให้มีอารมณ์มั่นคงและมีความสุขในชีวิต ลดความเครียดที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตเป็นการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพ

นอกจากนี้โคเฮน และวิลลิส (Cohen; & Willis. 1985: 310-335) ได้เสนอสมมติฐานเกี่ยวกับบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบผลกระทบทางตรงของการสนับสนุนทางสังคม (The Main Effect Model) การเพิ่มแรงช่วยเหลือโดยตรงจะทำให้บุคคลเกิดอารมณ์ที่มั่นคงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตระหนักถึงการมีคุณค่าในตนเองซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมในทางที่ดี

2. รูปแบบการเป็นกันชนของการสนับสนุนทางสังคม (Buffering Effect Model) การสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะเครียด เนื่องจากการไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้โดย

- 2.1 เป็นตัวเปลี่ยนแปลงแก้ไขความคิดของบุคคล (Modifying people's response) โดยทำให้บุคคลประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าไม่รุนแรงมาก การได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้หากต้องเผชิญปัญหา

- 2.2 เป็นกระบวนการประเมินทางปัญญา (Cognitive appraisal) เป็นการช่วยลดหรือจำกัดปฏิกิริยาที่เกิดจากความเครียดหรือผลของความเครียด โดยทำการประเมินเหตุการณ์นั้นซ้ำเพื่อช่วยให้บุคคลควบคุมสถานการณ์ได้และเพิ่มแรงจูงใจในการปรับตัว และสนับสนุนความพยายามในการแก้ไขปัญห

โดยสรุป การสนับสนุนทางสังคมมีความสำคัญในการช่วยให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีผลต่อการลดความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตทำให้บุคคลมีอารมณ์มั่นคงกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการปรับตัวที่ดีและพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี

5.4 การวัดการสนับสนุนทางสังคม

แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมมีแนวคิดที่แตกต่างกันออกไป โดยอาจมีการวัดแหล่งสนับสนุนทางสังคมเพียงอย่างเดียว เช่น แบบวัดของ แคปแพลน (Turner. 1981: 389; citing Koplan. 1977) หรือวัดทั้งแหล่งสนับสนุนทางสังคมและการรับรู้ถึงลักษณะของแรงสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับ เช่น แบบสอบถามแหล่งประโยชน์ส่วนบุคคล (The Personal Resource Questionnaire: PRQ-85) ของแบรนท์ และไวเนอร์ท (Weinert. 1988. 305-327; citing Brant and Weinert. 1985) แบบวัดของนอร์เบค ลินด์เซย์ และคาไรริ (Norbeck, Lindsey and Carrieri. 1982: 4-5) ซึ่งเป็นการวัดแรงสนับสนุนทางสังคม ทั้งปริมาณและคุณภาพของแรงสนับสนุนทางสังคม

ปีติมา ฉายโอภาส (2546: 44) ได้สร้างเครื่องมือโดยใช้แนวคิดของ ทรอทส์ (Troits. 1986: 416-423) โดยแบ่งการสนับสนุนจากสังคมเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ด้านอารมณ์-สังคม ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านทรัพยากร และการสนับสนุนทางสังคมโดยแบ่งแหล่งสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 3 แหล่งคือ จากผู้บังคับบัญชา เพื่อนและผู้ร่วมงาน และครอบครัว ลักษณะข้อคำถามจะมีคำตอบให้เลือกตอบในลักษณะ Rating scale 5 ระดับ คือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	แทนด้วย	5	หมายถึง	ได้รับการสนับสนุนตามข้อนั้นมากที่สุด
เห็นด้วย	แทนด้วย	4	หมายถึง	ได้รับการสนับสนุนตามข้อนั้นมาก
ไม่แน่ใจ	แทนด้วย	3	หมายถึง	ได้รับการสนับสนุนตามข้อนั้นปานกลาง
ไม่เห็นด้วย	แทนด้วย	2	หมายถึง	ได้รับการสนับสนุนตามข้อนั้นน้อย
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	แทนด้วย	1	หมายถึง	ไม่ได้รับการสนับสนุนตามข้อนั้น

แบบสอบถามวัดการสนับสนุนจากสังคมได้ค่าความเชื่อมั่น .9575

สวณีย์ วีระพันธ์ (2546: 66) ได้สร้างเครื่องมือวัดการสนับสนุนทางสังคม เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 25 ข้อ มีลักษณะเป็นข้อความทางบวกทั้งหมด โดยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ ลักษณะแพทยานันท์ (2542: 119) ซึ่งแบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ด้าน คือ การสนับสนุนทางสังคมด้านวัตถุสิ่งของ การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมิน การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์

อดิสร อุตรทักษ์ (2547: 97) ได้สร้างเครื่องมือวัดการสนับสนุนทางสังคม โดยพัฒนามาจากแบบสอบถามของ อรอนงค์ ทรงสกุล (2544: 102) ซึ่งแบ่งชนิดของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ด้าน คือ การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ การสนับสนุนทางสังคมด้านการประเมิน การสนับสนุนทางสังคมด้านข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนทางสังคมด้านวัตถุสิ่งของ การเงิน และแรงงาน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 40 ข้อ มีลักษณะเป็นทั้งข้อความทางบวกและ ข้อความทางลบ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .84

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามวัดการสนับสนุนทางสังคมขึ้นเองโดยใช้แนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของจาคอปสัน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธะระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

ศุภนุช สุทธิไธ (2550: 79-82) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค และความเครียดในการทำงานของพนักงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นพนักงานระดับเจ้าหน้าที่ของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งที่ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมอาหารทะเลบรรจุกระป๋อง ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเอง และระดับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรคในระดับสูง และผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ชัตติยา น้ายาทอง (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยปิดจำนวน 343 คน และเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยเปิดจำนวน 381 คน ผลการวิจัยสรุปว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคได้ร้อยละ 63 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดคือ การมองโลกในแง่ดี รองลงมาคือการกำกับตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเอง และตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุดคือ การเรียนรู้แบบมี ส่วนร่วม รองลงมาคือ ความเชื่อมั่นในตนเอง การสนับสนุนทางการเรียนจากผู้ปกครอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธะระหว่างการมองโลกในแง่ดีกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค

อาทิตา กลั้วเพิ่มพูล (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะส่วนบุคคล การมอง

โลกในแง่ดี บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค และเพื่อพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคจากตัวแปรลักษณะส่วนบุคคล การมองโลกในแง่ดี และองค์ประกอบบุคลิกภาพ ผลการวิจัยพบว่า การมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพแบบแสดงตัว บุคลิกภาพแบบเปิดกว้างต่อประสบการณ์ บุคลิกภาพแบบประนีประนอม และบุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบุคลิกภาพแบบแสดงตัว บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก บุคลิกภาพแบบเปิดกว้างต่อประสบการณ์ และบุคลิกภาพแบบประนีประนอม แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับบุคลิกภาพแบบหวั่นไหว และตัวแปรที่ร่วมกันทำนายความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้ คือ การมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพแบบหวั่นไหว บุคลิกภาพแบบมีจิตสำนึก และบุคลิกภาพแบบแสดงตัว

สุภา อภิญาภิบาล (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตัวแปรอิสระที่ศึกษา ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ลักษณะมุ่งอนาคต ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชาย และลักษณะความเป็นหญิง ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรการมองโลกในแง่ดี ความเชื่ออำนาจภายในตน ลักษณะความเป็นชายและลักษณะความเป็นหญิง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ส่วนตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคตไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่าเท่ากับ .338 โดยตัวแปรทั้ง 5 ตัว ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ได้ร้อยละ 10.40

ศศิธร แสงใส (2550: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของปัจจัยด้านจิตลักษณะ ได้แก่ ความมีวินัยในตนเอง ความสามารถในการปรับตัว ความทะเยอทะยาน การมองโลกในแง่ดี เซาว์อารมณ์ ปัจจัยด้านวิธีการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ คือ แบบทะนุถนอม แบบพึ่งตนเอง แบบรักตามใจ และตัวแปรตามได้แก่ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค โดยศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านจิตลักษณะและปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค และศึกษาน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยด้านจิตลักษณะและปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านจิตลักษณะ ได้แก่ ความมีวินัยในตนเอง ความสามารถในการปรับตัว การมองโลกในแง่ดี เซาว์อารมณ์ และปัจจัยด้านการอบรมเลี้ยงดูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .693 โดยตัวแปรทั้ง 8 ตัวร่วมกันอธิบายความสามารถในการเผชิญอุปสรรคได้ร้อยละ 48

ขัตติยา น้ายาทอง (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร การศึกษาค้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยปิดจำนวน 343 คน และเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยเปิดจำนวน 381 คน ผลการวิจัยสรุปว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคได้ร้อยละ 63 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดคือ การมองโลกในแง่ดี รองลงมาคือการกำกับตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเอง และตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุดคือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม รองลงมาคือ ความเชื่อมั่นในตนเอง การสนับสนุนทางการเรียนจากผู้ปกครอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ซีลิกแมน อับราฮัม ซีเมล และไบเยอร์ (Seligman, Abramson, Semmel and Baeyer. 1979: 242-247) ศึกษาการอธิบายสาเหตุภาวะซึมเศร้า พบว่า คนที่อธิบายสาเหตุการตอบสนองอุปสรรคแบบยึดติดเป็นเรื่องภายใน และขยายไปยังส่วนต่าง ๆ ของชีวิตมีแนวโน้มที่จะทรมานในทุกด้านของชีวิต ในขณะที่คนที่มองว่าอุปสรรคเป็นเรื่องภายนอกมีอยู่ชั่วคราวและจำกัด มีแนวโน้มที่จะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติงานไปจนถึงเรื่องของสุขภาพ

ไดเนอร์และวิก (Diener & Dweck. 1980; 940-952) ศึกษาการวิเคราะห์ความหมดอาลัยตายอยาก : กระบวนการของความล้มเหลวพบว่า เด็กที่หมดอาลัยตายอยากมองความล้มเหลวเป็นผลสืบเนื่องมาจากพวกเขาขาดความสามารถและไม่สามารถเอาชนะอุปสรรคได้ ส่วนเด็กที่มีความเชี่ยวชาญ (Mastery Children) จะเน้นปัจจัยแรงจูงใจและมองความล้มเหลวว่าสามารถเอาชนะมันได้ แม้ว่าการแสดงออกของเด็ก 2 กลุ่มนี้อยู่ในระหว่างความสำเร็จหรือก่อนการล้มเหลวแต่งานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาได้แนะนำว่า เด็กเหล่านี้อาจจะแตกต่างในเรื่องของการรับรู้ที่ว่าความสำเร็จของพวกเขาสามารถเกิดขึ้นอีกได้และความล้มเหลวสามารถหลีกเลี่ยงได้ งานวิจัยปัจจุบันเป็นเรื่องธรรมชาติของความแตกต่าง เด็กจะต้องทำงานที่เผชิญกับความล้มเหลว ความล้มเหลว เด็กคนหนึ่งจะถูกถามเกี่ยวกับการแสดงออกของพวกเขาหลังจากประสบความสำเร็จ และอีกคนหนึ่งจะถูกถามเกี่ยวกับความล้มเหลว ความแตกต่างที่เกิดขึ้นคือเด็กที่หมดอาลัยตายอยาก จะประเมินจำนวนความสำเร็จที่ได้รับต่ำเกินไป (และประเมินความล้มเหลวสูงเกินไป) ไม่มองว่าความสำเร็จเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถและไม่คาดหวังว่าความสำเร็จจะมีความต่อเนื่อง ความล้มเหลวที่ตามมาจะทำให้พวกเขาลดคุณค่าของตัวเองลง แต่เด็กที่มีความเชี่ยวชาญจะไม่สะทกสะท้านต่อความล้มเหลว ดังนั้นเด็กที่หมดอาลัยตายอยากจะมองความสำเร็จในลักษณะที่ไม่โดดเด่น ไม่สามารถทำนายได้ ไม่ยาวนาน และประสบความสำเร็จน้อย

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตยกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

เกสร ภูมิดี (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน การศึกษานี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแต่ละด้านแตกต่างกันมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

เมธาวดี สังขะมาน (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาตัวแปรคัดสรรที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2547 ตัวแปรอิสระที่ศึกษาได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความฉลาดทางอารมณ์ อัจฉริยะ ความเครียด ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น การมุ่งอนาคต แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความรับผิดชอบ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยสามารถอธิบายการผันแปรของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคได้ร้อยละ 17.60

อนันต์ นวลใหม่ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาความสัมพันธ์และค่าน้ำหนักความสำคัญที่ส่งผลของตัวแปรห้าตัว คือ เพศ การอบรมเลี้ยงดูสามแบบ และสัมพันธภาพในครอบครัวกับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรปัจจัยทั้งห้าตัวกับตัวแปรตามสองตัวที่วิเคราะห์แบบตัวแปรพหุนามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าสหสัมพันธ์พหุคูณที่วิเคราะห์แบบตัวแปรเอกลนามระหว่างตัวแปรปัจจัยทั้งห้ากับความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ($R = .315$) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ($R = .522$) มีค่าสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความผันแปรร่วมกันของความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ร้อยละ 12.30 กับความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ร้อยละ 27.20 ส่วนค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 คือวิธีการอบรม

เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และสัมพันธภาพในครอบครัว

ดวงพร พันธุ์พิทักษ์ (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการอบรมเลี้ยงดู กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดบุรีรัมย์ ตัวแปรอิสระที่ศึกษาได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ซีลิกแมน อับราฮัม ซีเมล และไบเยอร์ (Seligman, Abramson, Semmel and Baeyer. 1979: 242-247) ศึกษาการอธิบายสาเหตุภาวะซึมเศร้า พบว่า คนที่อธิบายสาเหตุการตอบสนองอุปสรรคแบบยึดติดเป็นเรื่องภายใน และขยายไปยังส่วนต่าง ๆ ของชีวิต มีแนวโน้มที่จะทรมานในทุกด้านของชีวิต ในขณะที่คนที่มองว่าอุปสรรคเป็นเรื่องภายนอกมีอยู่ชั่วคราวและจำกัด มีแนวโน้มที่จะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติงานไปจนถึงเรื่องของสุขภาพ

ไดเนอร์และวิก (Diener & Dweck. 1980: 940-952) ศึกษาการวิเคราะห์ความหมดอาลัยตายอยาก : กระบวนการของความล้มเหลวพบว่า เด็กที่หมดอาลัยตายอยากมองความล้มเหลวเป็นผลสืบเนื่องมาจากพวกเขาขาดความสามารถและไม่สามารถเอาชนะอุปสรรคได้ ส่วนเด็กที่มีความเชี่ยวชาญ (Mastery Children) จะเน้นปัจจัยแรงจูงใจและมองความล้มเหลวว่าสามารถเอาชนะมันได้ แม้ว่าการแสดงออกของเด็ก 2 กลุ่มนี้อยู่ในระหว่างความสำเร็จหรือก่อนการล้มเหลวแต่งงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาได้แนะนำว่า เด็กเหล่านี้อาจจะแตกต่างในเรื่องของการรับรู้ที่ว่า ความสำเร็จของพวกเขาสามารถเกิดขึ้นอีกได้และความล้มเหลวสามารถหลีกเลี่ยงได้ งานวิจัยปัจจุบันเป็นเรื่องธรรมชาติของความแตกต่าง เด็กจะต้องทำงานที่เผชิญกับความล้มเหลว ความสำเร็จ เด็กครึ่งหนึ่งจะถูกถามเกี่ยวกับการแสดงออกของพวกเขาหลังจากประสบความสำเร็จ และอีกครึ่งหนึ่งจะถูกถามเกี่ยวกับความล้มเหลว ความแตกต่างที่เกิดขึ้นคือ เด็กที่หมดอาลัยตายอยากจะประเมินจำนวนความสำเร็จที่ได้รับต่ำเกินไป (และประเมินความล้มเหลวสูงเกินไป) ไม่มองว่าความสำเร็จเป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถและไม่คาดหวังว่าความสำเร็จจะมีความต่อเนื่อง ความล้มเหลวที่ตามมาจะทำให้พวกเขาลดคุณค่าของตัวเองลง แต่เด็กที่มีความเชี่ยวชาญจะไม่สะทกสะท้านต่อความล้มเหลว ดังนั้นเด็กที่หมดอาลัยตายอยากจะมองความสำเร็จในลักษณะที่ไม่โดดเด่น ไม่สามารถทำนายได้ ไม่ยาวนาน และประสบความสำเร็จน้อย

6.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค

นฤมล เรืองรุ่งขจรเดช (2550: 83-92) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค การสนับสนุนทางสังคม และความเครียดในการ

ปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาบริษัทพัฒนาโปรแกรมระบบงานแห่งหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสนับสนุนทางสังคม โดยพบว่าองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสนับสนุนทางสังคมมากที่สุด คือความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคด้านสาเหตุและความรับผิดชอบกับการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ และพบว่าความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางลบกับความเครียดในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางด้านคอมพิวเตอร์

ขัตติยา น้ายาทอง (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร การศึกษครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยปิดจำนวน 343 คน และเป็นนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยเปิดจำนวน 381 คน ผลการวิจัยสรุปว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรคได้ร้อยละ 63 โดยพบว่า การสนับสนุนทางการเรียนจากผู้ปกครองจะส่งผลทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคโดยผ่านทางความเชื่อมั่นในตนเอง

6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับการมองโลกในแง่ดี

สุรียพร ไชยฤกษ์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการมองโลกในแง่ดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์พหุระดับ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรระดับนักเรียน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ลักษณะมุ่งอนาคต และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และตัวแปรอิสระระดับห้องเรียน ได้แก่ บรรยากาศในชั้นเรียน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับการมองโลกในแง่ดี ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง ลักษณะมุ่งอนาคต และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ส่งผลต่อการมองโลกในแง่ดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ที่มุ่งศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค และทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามภาวะสันนิษฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่ศึกษากับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง ซึ่งได้นำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง ซึ่งมีสถานศึกษาทั้งหมด 7 วิทยาลัย มีจำนวนนักเรียน 2,358 คน จำแนกเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 917 คน นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 จำนวน 772 คน และนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 669 คน ซึ่งมีรายละเอียดแสดงดังตาราง 2

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง จำนวน 576 คน จำแนกเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 218 คน นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 จำนวน 193 คน และนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 165 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยมีรายละเอียดการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างและขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นตอนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1. สํารวจข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม แล้วจัดทำกรอบการสุ่ม (Sampling Frame) โดยดำเนินการแบ่งประชากรออกเป็นประชากรย่อย (Subpopulation) โดยใช้ตัวแปรด้านประเภทของสถาบันการศึกษาเป็นตัวแปรจำแนก (Classified variable) ในการแบ่งชั้นภูมิ เนื่องจากหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละประเภทวิทยาลัยมีความแตกต่างกัน ทำให้ได้ชั้นของประชากร แบ่งเป็น 2 ชั้น คือ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยในชั้นของวิทยาลัยช่างศิลป์ ประกอบด้วย 2 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี และในชั้นของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ประกอบด้วย 5 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี และวิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 ประชากรนักเรียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ในสถานศึกษา

สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง จำแนกตามประเภทวิทยาลัย และระดับชั้น

ที่	ชื่อวิทยาลัย	ประเภทวิทยาลัย	จำนวนห้องเรียน(ห้อง)			จำนวนนักเรียน (คน)		
			ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3	ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3
1	ช่างศิลป์	ช่างศิลป์	9	6	6	250	158	166
2	ช่างศิลป์สุพรรณบุรี		2	2	2	54	49	40
3	นาฏศิลป์	นาฏศิลป์	6	6	5	249	238	192
4	นาฏศิลป์สุพรรณบุรี		2	2	2	75	65	81
5	นาฏศิลป์อ่างทอง		3	3	2	111	113	65
6	นาฏศิลป์ลพบุรี		2	2	2	94	75	65
7	นาฏศิลป์จันทบุรี		2	2	2	84	74	60
รวม			26	23	21	917	772	669
รวมทั้งหมด			70			2,358		

ที่มา: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

2. จากการแบ่งชั้นตามประเภทของวิทยาลัยในชั้นที่ 1 ทำให้ได้ประชากรย่อย 2 ชั้น และเนื่องจากหลักสูตรวิชาที่เปิดสอน ตลอดจนธรรมชาติในการเรียนการสอนในแต่ละประเภทวิทยาลัยมีความคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงแบ่งกลุ่มประชากรตามเทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) กำหนดให้วิทยาลัยหนึ่งแห่งภายในชั้นนั้นเป็น 1 กลุ่ม จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีประเภทวิทยาลัยเป็นชั้นในการสุ่ม (Stratum) และใช้วิทยาลัยเป็นหน่วยของการสุ่ม (Sampling Unit) ได้วิทยาลัยที่จะ

นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 4 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยช่างศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์
อ่างทอง และวิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี ดังตาราง 3

ตาราง 3 ห้องเรียน และนักเรียน ในวิทยาลัยต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ที่	ชื่อวิทยาลัย	ประเภทวิทยาลัย	จำนวนห้องเรียน(ห้อง)			จำนวนนักเรียน (คน)		
			ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3	ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3
1	ช่างศิลป์	ช่างศิลป์	9	6	6	250	158	166
2	นาฏศิลป์	นาฏศิลป์	6	6	5	249	238	192
3	นาฏศิลป์อ่างทอง		3	3	3	111	113	65
4	นาฏศิลป์ลพบุรี		2	2	2	94	75	65
รวม			20	17	16	704	584	488
รวมทั้งหมด			53			1,776		

3. จากวิทยาลัยที่จะนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 วิทยาลัย ทำการแบ่งประชากรโดยใช้
ตัวแปรระดับชั้นเป็นตัวแปรจำแนกในการแบ่งชั้นภูมิ แบ่งประชากรเป็น 3 ชั้นภูมิ คือ ระดับ ปวช.1
ปวช.2 และปวช.3 แล้วดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยมีระดับ
ชั้นเรียนเป็นชั้นในการสุ่ม (Stratum) และมีห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) แต่
เนื่องจากการจัดห้องเรียนในแต่ละระดับชั้น นักเรียนถูกจัดแบ่งตามลำดับคะแนนสอบเข้า การสุ่ม
ห้องเรียนในแต่ละระดับชั้นจึงใช้วิธีการสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) โดยทำ
การสุ่มจำนวนห้องเรียนเพื่อเก็บข้อมูลในแต่ละระดับชั้น ให้ครอบคลุมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้
ดังตาราง 4

ตาราง 4 ห้องเรียนที่สุ่มเก็บข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

ที่	ชื่อวิทยาลัย	ประเภทวิทยาลัย	จำนวนห้องเรียน(ห้อง) ที่สุ่มเก็บข้อมูล			จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ที่คำนวณได้ (คน)		
			ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3	ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3
1	ช่างศิลป์	ช่างศิลป์	4	3	3	70	46	51
2	นาฏศิลป์	นาฏศิลป์	2	2	2	77	73	65
3	นาฏศิลป์อ่างทอง		1	1	1	35	34	22
4	นาฏศิลป์ลพบุรี		1	1	1	22	23	22
รวม			8	7	7	211	176	160
รวมทั้งหมด			22			547		

4. ในการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับนักเรียนทุกคนในแต่ละห้องที่สุ่มได้ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจในการทำแบบสอบถามมากขึ้น เพราะจะไม่พะวงกับเพื่อนที่ถูกสุ่มออกจากการเก็บข้อมูล แล้วจึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปทำการคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบ ให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการ โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 634 คน มาคัดเลือกแบบสอบถามที่ได้รับการตอบไม่สมบูรณ์ คือตอบแบบสอบถามไม่ครบทุกฉบับ หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจออก เหลือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 576 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.85 ของแบบสอบถามที่เก็บจริง โดยจำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 576 คน ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนจากวิทยาลัยต่าง ๆ ดังตาราง 5

ตาราง 5 กลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย

ที่	ชื่อวิทยาลัย	ประเภทวิทยาลัย	จำนวนห้องเรียน(ห้อง)			จำนวนนักเรียน (คน)		
			ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3	ปวช. 1	ปวช. 2	ปวช. 3
1	ช่างศิลป์	ช่างศิลป์	4	3	3	93	69	53
2	นาฏศิลป์	นาฏศิลป์	2	2	2	79	77	68
3	นาฏศิลป์อ่างทอง		1	1	1	22	24	22
4	นาฏศิลป์ลพบุรี		1	1	1	24	23	22
รวม			8	7	7	218	193	165
รวมทั้งหมด			22			576		

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังปรากฏในตาราง 4 ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจากสูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) และดำเนินการสุ่มตามหลักของการสุ่ม โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน (Limit of error) และระดับความเชื่อมั่น (level of confidence: $1-\alpha$) ที่ .95 ในการประมาณค่าเฉลี่ยประชากร โดยอาศัยข้อมูลในการประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. กำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน (e) เท่ากับ 1.5 คะแนน จากคะแนนเต็มของแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ซึ่งผู้วิจัยถือว่าเป็นขนาดที่เพียงพอสำหรับการได้มาซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม

2. ค่าประมาณความแปรปรวนของประชากร (σ^2) ของนักเรียนวิทยาลัยช่างศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ทั้ง 3 ระดับชั้น ได้มาจากการนำแบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค จำนวน 35 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนวิทยาลัยช่างศิลป์และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 159 คน เป็นนักเรียนวิทยาลัยช่างศิลป์ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 27 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 22 คน และชั้นปีที่ 3 จำนวน 26 คน ได้ค่าความ

แปรปรวน เท่ากับ 414.3617 386.8879 และ 466.0159 ตามลำดับ และเป็นนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 29 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 28 คน และชั้นปีที่ 3 จำนวน 27 คน ได้ค่าค่าความแปรปรวน เท่ากับ 408.4453 407.5208 และ 432.6456 ตามลำดับ

3. จากข้อมูลจำนวนประชากร และข้อมูลในข้อ 1 และ 2 ผู้วิจัยนำไปคำนวณการประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 547 คน เป็นนักเรียนวิทยาลัยช่างศิลป์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 70 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 46 คน และชั้นปีที่ 3 จำนวน 51 คน นักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 141 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 130 คน และชั้นปีที่ 3 จำนวน 109 คน ซึ่งเมื่อคำนวณตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ทั้ง 3 วิทยาลัย จะได้จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับชั้นของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ดังตาราง 4 จากนั้นดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามชั้นที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ

การตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างโดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 576 คน ได้ค่าความแปรปรวนของการตอบแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนวิทยาลัยช่างศิลป์ ระดับ ปวช. 1 ปวช.2 และปวช.3 เท่ากับ 367.8843 390.1040 และ 387.2554 ตามลำดับ และได้ค่าความแปรปรวนของการตอบแบบสอบถามความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับ ปวช.1 ปวช.2 และปวช.3 เท่ากับ 432.2171 369.6062 และ 465.9772 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความคลาดเคลื่อนที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการประมาณค่าที่ยอมรับได้ที่ระดับความเชื่อมั่นของการประมาณค่าเฉลี่ยร้อยละ 95 ในการวางแผนกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 1.50 คะแนนนั้น เมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงมาวิเคราะห์เพื่อประมาณค่าเฉลี่ยของตัวแปรความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานเฉลี่ย ($S_{\bar{x}}$) ในภาพรวมเท่ากับ 0.76 และผู้วิจัยได้กำหนดการประมาณค่าเฉลี่ยความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของประชากรไว้ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้น ในการวิจัยนี้จึงมีค่าความคลาดเคลื่อน ($Z_{\alpha/2} S_{\bar{x}}$) เท่ากับ 1.49 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่าความคลาดเคลื่อนที่วางแผนไว้ จึงสรุปได้ว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดเหมาะสมและเพียงพอต่อการนำข้อมูลไปใช้วิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วยโปรแกรมลิสรล ซึ่งจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่พอสมควร โดยทั่วไปอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรควรจะเป็น 20 : 1 (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2538: 46; อ้างอิงจาก Gold. 1980: 163. and Weiss. 1972.) ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 14 ตัวแปร ขนาดกลุ่มตัวอย่างต่ำสุดควรเท่ากับ 280 คน ดังนั้น จึงถือได้ว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้มีขนาดที่เพียงพอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบบ Bipolar 7 ระดับ จำนวน 35 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ จำนวน 11 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการมองโลกในแง่ดี มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบบ Bipolar 7 ระดับ จำนวน 36 ข้อ

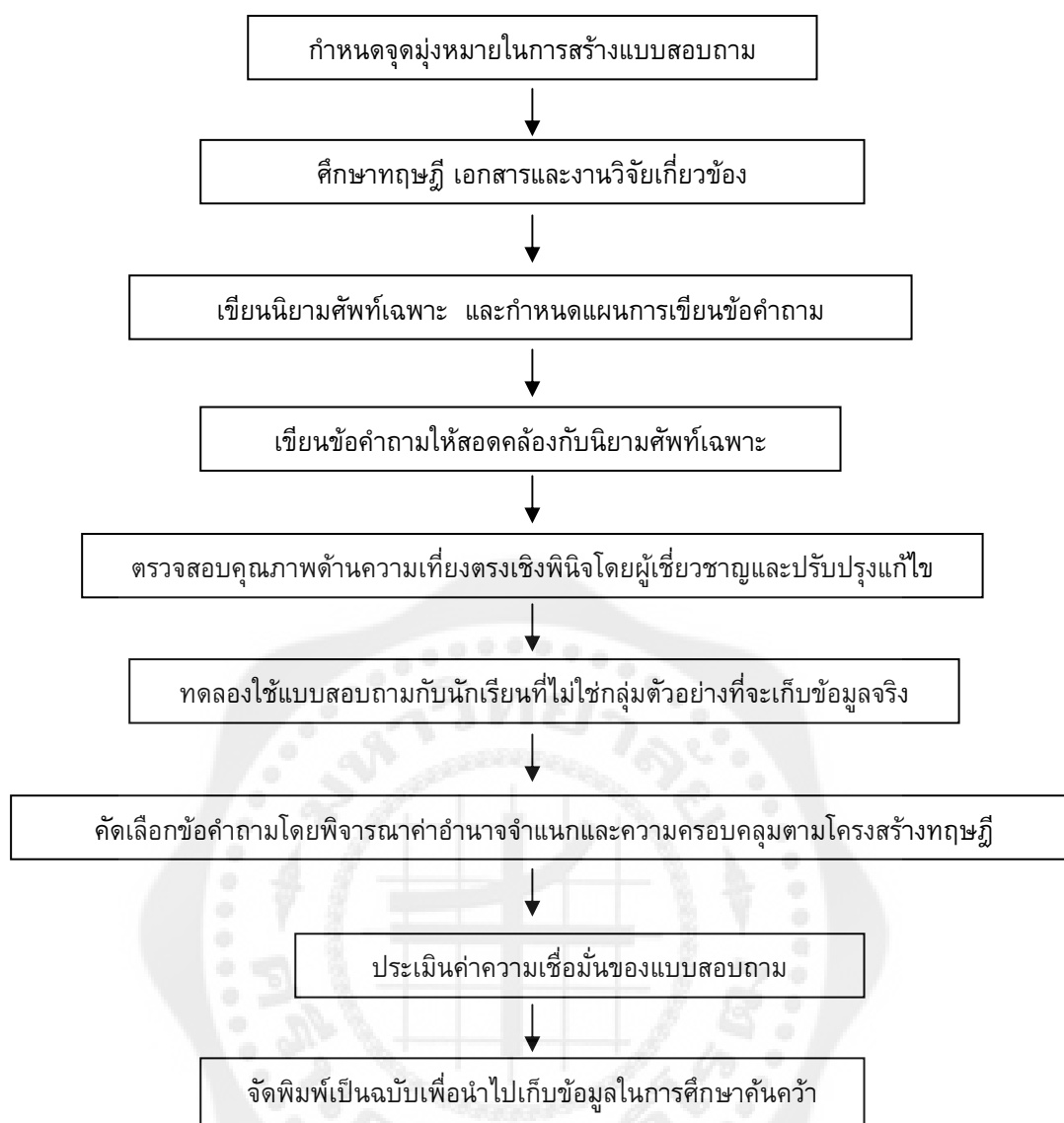
ฉบับที่ 4 แบบสอบถามการยอมรับเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ จำนวน 17 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ จำนวน 21 ข้อ

วิธีดำเนินการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือ

การดำเนินการสร้างเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ คือแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดในการสร้าง ดังนี้

ภาพประกอบ 13 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม

จากภาพประกอบ 13 แสดงรายละเอียดได้ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม คือ แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพ
2. ศึกษาทฤษฎี นิยาม หลักการเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี และการสนับสนุนทางสังคมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. เขียนนิยามศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี และการสนับสนุนทางสังคมแต่ละด้านตามคุณลักษณะที่ต้องการวัด
4. เขียนข้อคำถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ ให้มีความครอบคลุม ดังนี้
 - 4.1 แบบสอบถามวัดการมองโลกในแง่ดี ยึดแนวคิดของเซลิเกแมน ซึ่งได้เสนอรูปแบบการอธิบายตนเองของบุคคลที่มองโลกในแง่ดีด้วยมิติที่สำคัญ 3 มิติ คือ มิติแหล่งกำเนิด

สาเหตุ มิติความคงทนถาวร และมิติความครอบคลุม ซึ่งแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบบ Bipolar 7 ระดับ จำนวน 18 สถานการณ์ ครอบคลุมการมองโลกในแง่ดีทั้ง 3 มิติ มิติละ 18 ข้อ รวมทั้งฉบับจำนวน 54 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการคำนวณจำนวนข้อของแบบสอบถาม โดยใช้หลักที่ว่าจำนวนข้อของแบบสอบถามก่อนที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างควรจะมีจำนวนข้อของแบบสอบถามเป็นจำนวน 1.5 เท่าของแบบสอบถามที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำออก แล้วเหลือข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการจำนวนข้อคำถามของแบบวัดที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยด้านละ 12 ข้อ รวมทั้งฉบับอย่างน้อยจำนวน 36 ข้อ

4.2 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ยึดแนวคิดการสนับสนุนทางสังคมของจาคอปสัน ซึ่งวัดการสนับสนุนทางสังคม 3 ด้าน คือ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ 2) การสนับสนุนด้านสติปัญญา และ 3) การสนับสนุนด้านทรัพยากร ซึ่งแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 7 ระดับ ครอบคลุมการสนับสนุนทางสังคมทั้ง 3 ด้าน ด้านละประมาณ 12 ข้อ รวมทั้งฉบับจำนวน 37 ข้อ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการจำนวนข้อคำถามของแบบวัดที่จะนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยด้านละ 7 ข้อ รวมทั้งฉบับอย่างน้อยจำนวน 21 ข้อ

5. หาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ และตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษาในข้อคำถาม โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องจากการพิจารณา (IOC) มีค่าตั้งแต่ .60 ขึ้นไป ดังนี้

5.1 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดีจำนวน 54 ข้อ 18 สถานการณ์ คัดเลือกไว้ 45 ข้อ 15 สถานการณ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

5.2 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมจำนวน 37 ข้อ คัดเลือกไว้ 21 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

6. นำแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมที่คัดเลือกได้จากข้อ 5 ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 159 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมจากข้ออื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด (Item-total Correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation)

6.1 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.14 - 0.53

6.2 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.40 - 0.71

7. คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป ผลการพิจารณา คัดเลือกแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดีไว้ จำนวน 12 สถานการณ์ เป็นสถานการณ์ทางบวก 6

สถานการณ์ สถานการณ์ทางลบ 6 สถานการณ์ ครอบคลุมทั้ง 3 มิติ มิติละ 12 ข้อ รวมทั้งฉบับ 36 ข้อ สำหรับแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมคัดเลือกไว้ทั้ง 21 ข้อ เป็นการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ 7 ข้อ การสนับสนุนด้านสติปัญญา 8 ข้อ และการสนับสนุนด้านทรัพยากร 6 ข้อ

8. ประเมินค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมที่คัดเลือกแล้วตามข้อ 7 ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ซึ่งได้ผล ดังนี้

8.1 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 12 สถานการณ์ 36 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.28 - 0.61 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.82

8.2 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 21 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.40 - 0.71 มีค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92

9. จัดทำแบบสอบถามเป็นฉบับ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลในการวิจัย

การปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงและพัฒนา มี 3 ฉบับ ได้แก่ 1. แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค 2. แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง 3. แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษานิยามศัพท์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

2. ผู้วิจัยศึกษาแบบสอบถามดังกล่าวจากงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว โดยนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ รวมทั้งปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับมาตรวจหาความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านพิจารณา และคัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป

4. นำแบบสอบถามที่ได้จากข้อ 3 ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 159 คน เพื่อนำผลที่ได้มาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ Item-Total Correlation

5. คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป มาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ดังนี้

5.1 แบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาจากแบบวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ของสฤณี ปานดำ (2550: 154-160) ซึ่งใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบบ Bipolar 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.214 - 0.492 และมีค่าความเชื่อมั่น (α)

เท่ากับ 0.918 ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้ และพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวให้เหมาะกับกลุ่มตัวอย่างระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพโดยสร้างสถานการณ์เพิ่มรวมจำนวน 16 สถานการณ์ จำนวนข้อคำถาม 62 ข้อ คลอบคลุมองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคทั้ง 4 ด้าน ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง และปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าแบบ Bipolar 7 ระดับ จากผลการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงพินิจโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผ่านเกณฑ์การประเมินไว้จำนวน 37 ข้อ 12 สถานการณ์ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 159 คน แล้วนำผลที่ได้มาหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ เพื่อคัดข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า .20 ออกจำนวน 2 ข้อ ได้แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจำนวน 35 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.24 – 0.49 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

5.2 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาจากแบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองแบบทั่วไป (Generalized Self-efficacy Scale) จากงานวิจัยของ เจริญชาเลม และชาวเซอร์ (Jerusalem and Schwarzer, 1993) ซึ่งพัฒนาและปรับปรุงโดย พรทิพย์ วิศาลสุวรรณกร (2546) เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.7730 ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มรวมจำนวน 11 ข้อ ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 159 คน พบว่าแบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองจำนวน 11 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.52 – 0.71 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89

5.3 แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาจากแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ของกีรนนท์ กล้าหาญ (2548: 189-190) ซึ่งใช้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.58 – 0.98 และมีค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.98 ผู้วิจัยได้พัฒนาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มรวมจำนวน 23 ข้อ ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างและปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ ผลการพิจารณาทราบหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจจากผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องผ่านเกณฑ์ไว้จำนวน 17 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 159 คน พบว่าแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจำนวน 17 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) 0.49 – 0.73 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามวัดความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูอุปสรรค

คำชี้แจง

1. จากข้อคำถามให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ให้เข้าใจ โดยจินตนาการว่าสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นกับนักเรียนจริง ๆ

2. ตอบคำถามแต่ละข้อ โดยพิจารณาว่าความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนก่อนไปทางซ้าย ทางขวา หรือตรงกลาง ซึ่งในแต่ละข้อจะมีตัวเลือกทั้งหมด 7 ตัวเลือก แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับ 1 – 7 ดังนี้

7	6	5	4	3	2	1
เห็นด้วย	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ
กับคำตอบ	คำตอบ	คำตอบ	คำตอบ	คำตอบ	คำตอบ	คำตอบ
ทางซ้ายมือ	ทางซ้ายมือ	ทางซ้ายมือ	ทางซ้ายมือ	ทางขวามือ	ทางขวามือ	ทางขวามือ
<u>มากที่สุด</u>	<u>มาก</u>	<u>ค่อนข้างมาก</u>	และคำตอบ	<u>ค่อนข้างมาก</u>	<u>มาก</u>	<u>มากที่สุด</u>
			ทางขวามือ			
			<u>เท่า ๆ กัน</u>			

สถานการณ์ตัวอย่าง

นักเรียนจับคู่ได้ทำรายงานกับเพื่อนที่ไม่สนิทกัน และเกิดปัญหาระหว่างการทำรายงานร่วมกัน

คำถาม	1. นักเรียนสามารถแก้ไขสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)								
คำตอบ	แก้ไขได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถแก้ไขได้

คำถาม	2. นักเรียนคิดว่าปัญหานี้เกิดจากสาเหตุใด(O _r)								
คำตอบ	เพื่อนหรือปัจจัยอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวของนักเรียนเอง

จากสถานการณ์ตัวอย่าง

ในข้อ 1 ถ้านักเรียน กากบาท X ที่ 3

หมายความว่า นักเรียนมั่นใจค่อนข้างมาก ว่าตนเองไม่สามารถแก้ไขปัญหาคำถาม

ในข้อ 2 ถ้านักเรียน กากบาท X ที่ 6

หมายความว่า นักเรียนมั่นใจมาก ว่าปัญหานั้นเกิดจากเพื่อนหรือปัจจัยอื่น

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้คะแนนตามตัวเลขที่ผู้ตอบทำการเลือก คือ

- ผู้ตอบเลือกเลข 1 ให้ 1 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 2 ให้ 2 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 3 ให้ 3 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 4 ให้ 4 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 5 ให้ 5 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 6 ให้ 6 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 7 ให้ 7 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย

- คะแนนเฉลี่ย 6.50 – 7.00 หมายถึง มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงมาก
- คะแนนเฉลี่ย 5.50 – 6.49 หมายถึง มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูง
- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.49 หมายถึง มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคค่อนข้างสูง
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคค่อนข้างต่ำ
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำ
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีระดับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคต่ำมาก

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามวัดการมองโลกในแง่ดี

คำชี้แจง

- 1) ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ที่กำหนดไว้ โดยให้จินตนาการว่าสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นกับนักเรียนจริง ๆ
- 2) เขียนคำตอบสิ่งที่นักเรียนเชื่อว่าเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของแต่ละสถานการณ์ หากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นกับนักเรียน
- 3) ตอบคำถามเกี่ยวกับสาเหตุ แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับ 1 – 7 ที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงหมายเลขเดียวหลังจากอ่านข้อความแต่ละข้อ ดังนี้

7	6	5	4	3	2	1
เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ
ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ
ทางซ้าย	ทางซ้าย	ทางซ้าย	ทางซ้าย	ทางขวา	ทางขวา	ทางขวา
<u>มากที่สุด</u>	<u>มาก</u>	<u>ค่อนข้างมาก</u>	และข้อความ	<u>ค่อนข้างมาก</u>	<u>มาก</u>	<u>มากที่สุด</u>
			ทางขวา			
			เท่า ๆ กัน			

สถานการณ์

นักเรียนสอบตกวิชาภาษาอังกฤษ

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนสอบตกวิชาภาษาอังกฤษ : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนสอบตกวิชาภาษาอังกฤษเป็นเพราะตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวนักเรียนเอง

คำถาม	3. ในอนาคต หากนักเรียนสอบวิชาภาษาอังกฤษอีก สาเหตุในข้อ 1 ที่จะทำให้นักเรียนสอบตก จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่									
คำตอบ	ไม่เกิดขึ้นอีก	7	6	5	4	3	2	1	เกิดขึ้นเสมอ	

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 เกิดขึ้นเฉพาะสถานการณ์ที่นักเรียนสอบตกวิชาภาษาอังกฤษครั้งนี้ หรือจะเกิดขึ้นกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย								
คำตอบ	เกิดขึ้นเฉพาะสถานการณ์นี้	7	6	5	4	3	2	1	เกิดขึ้นกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

เกณฑ์การให้คะแนน

ให้คะแนนตามตัวเลขที่ผู้ตอบทำการเลือก คือ

- ผู้ตอบเลือกเลข 1 ให้ 1 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 2 ให้ 2 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 3 ให้ 3 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 4 ให้ 4 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 5 ให้ 5 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 6 ให้ 6 คะแนน
- ผู้ตอบเลือกเลข 7 ให้ 7 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย

- คะแนนเฉลี่ย 6.50 – 7.00 หมายถึง มีระดับการมองโลกในแง่ดีสูงมาก
- คะแนนเฉลี่ย 5.50 – 6.49 หมายถึง มีระดับการมองโลกในแง่ดีสูง
- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.49 หมายถึง มีระดับการมองโลกในแง่ดีค่อนข้างสูง
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีระดับการมองโลกในแง่ดีปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีระดับการมองโลกในแง่ดีค่อนข้างต่ำ
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีระดับการมองโลกในแง่ดีต่ำ
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีระดับการมองโลกในแง่ดีต่ำมาก

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามวัดการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่าข้อความในแต่ละข้อเป็นจริงสำหรับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาว่าผู้ปกครองได้ปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใดและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึก ความคิดของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้

- 7 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด
- 6 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมาก
- 5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนค่อนข้างมาก
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนปานกลาง
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนค่อนข้างน้อย
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของนักเรียนน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ/ความรู้สึก						
		มากที่สุด ◀----- ปานกลาง -----▶ น้อยที่สุด						
		7	6	5	4	3	2	1
0	ผู้ปกครองแสดงความรักและให้ความอบอุ่นแก่ข้าพเจ้าอย่างเป็นกันเอง							
00	ผู้ปกครองให้อิสระในการเลือกศึกษาต่อตามความถนัดของข้าพเจ้า							
000	ผู้ปกครองจะให้ข้าพเจ้าแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อนเสมอ							

เกณฑ์การแปลความหมาย

คะแนนเฉลี่ย 6.50 – 7.00 หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 5.50 – 6.49 หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.49 หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับ
ค่อนข้างมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับ
ค่อนข้างน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับน้อยที่สุด

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงตรงกับสิ่งที่นักเรียนได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่/ผู้ปกครอง ครู และเพื่อนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับระดับของการช่วยเหลือ/สนับสนุน ตามการรับรู้ของนักเรียน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกดังนี้

- 7 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมากที่สุด
- 6 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นมาก
- 5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นค่อนข้างมาก
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นปานกลาง
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นค่อนข้างน้อย
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเป็นจริง						
		มากที่สุด ←----- ปานกลาง -----> น้อยที่สุด						
		7	6	5	4	3	2	1
0	การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ เมื่อข้าพเจ้ากังวลใจ ข้าพเจ้าสามารถ พูดคุยกับคนในครอบครัวได้							
00	การสนับสนุนทางสังคมด้านสติปัญญา ครูของข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าเข้า พบและปรึกษาหารือในทุกเรื่อง							
000	การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร กรณีที่ข้าพเจ้าไม่สามารถทำงานได้เสร็จ ตามเวลา เพื่อนจะช่วยแบ่งเบาภาระงาน ข้าพเจ้าเสมอ							

เกณฑ์การแปลความหมาย

- คะแนนเฉลี่ย 6.50 – 7.00 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมในระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 5.50 – 6.49 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมในระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.49 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมในระดับค่อนข้างมาก
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมในระดับค่อนข้างน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมในระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีการสนับสนุนทางสังคมในระดับน้อยที่สุด

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่านักเรียนมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองว่าจะทำได้ในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความมั่นใจที่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดของนักเรียนมากที่สุด

- 7 หมายถึง นักเรียนมีความมั่นใจว่าจะทำได้ในระดับมากที่สุด
- 6 หมายถึง นักเรียนมีความมั่นใจว่าจะทำได้ในระดับมาก
- 5 หมายถึง นักเรียนมีความมั่นใจว่าจะทำได้ในระดับค่อนข้างมาก
- 4 หมายถึง นักเรียนมีความมั่นใจว่าจะทำได้ในระดับปานกลาง
- 3 หมายถึง นักเรียนมีความมั่นใจว่าจะทำได้ในระดับค่อนข้างน้อย
- 2 หมายถึง นักเรียนมีความมั่นใจว่าจะทำได้ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง นักเรียนมีความมั่นใจว่าจะทำได้ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความมั่นใจ						
		มากที่สุด ◀-----▶ ปานกลาง -----▶ น้อยที่สุด						
		7	6	5	4	3	2	1
0	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถทำงานได้สำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้							
00	เมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหาทางการเรียน ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถหาวิธีแก้ไขได้							
000	ข้าพเจ้าไม่กลัวที่จะทำงานใหม่ ๆ นอกเหนือจากงานที่ทำอยู่							

เกณฑ์การแปลความหมาย

- คะแนนเฉลี่ย 6.50 – 7.00 หมายถึง มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 5.50 – 6.49 หมายถึง มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับมาก
- คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.49 หมายถึง มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับค่อนข้างมาก
- คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับค่อนข้างน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. นำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา สถานที่ที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. จัดเตรียมแบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูล โดยให้มีจำนวนแบบสอบถามมากกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ประมาณร้อยละ 30 เพื่อใช้ในการคัดเลือกแบบสอบถามที่นักเรียนตอบไม่สมบูรณ์ หรือไม่มีความตั้งใจในการตอบ
4. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเอง ในระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนมีนาคม 2552 ซึ่งก่อนที่นักเรียนจะทำการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะเป็นผู้ชี้แจงวิธีการตอบแบบสอบถาม และอธิบายให้นักเรียนเข้าใจว่าไม่มีผลกระทบต่อนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

5. ผู้วิจัยตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามที่ได้รับการตอบไม่สมบูรณ์ คือตอบแบบสอบถามไม่ครบทุกฉบับ หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจตอบออก โดยพิจารณาตามขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยวางแผนไว้ ได้แบบสอบถามที่ตอบถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 576 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.85 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เก็บจริงจำนวน 634 คน มาตรวจให้คะแนน

6. ทำการลงรหัสและจัดระบบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับลักษณะการแจกแจงของตัวแปรที่ศึกษาด้วยการวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 11.5

2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และทดสอบนัยสำคัญด้วยสถิติ t-test เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างเชิงสาเหตุของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 11.5

3. วิเคราะห์ค่าความเบ้ ความโด่ง ตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติ และแปลงข้อมูลเป็นคะแนนมาตรฐานด้วยโปรแกรมเตรียมข้อมูล PRELIS ในโปรแกรมลิสเรล LISREL version 8.53

4. ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์อิทธิพล เพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยโปรแกรมลิสเรล LISREL version 8.53 มีค่าสถิติที่ควรพิจารณา (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2538: 44 - 47; อ้างอิงจาก Joreskog and Sorbom, 1989: 23-28; Long, 1983: 61-64; Bollen, 1989: 256-281, 335-338) ดังนี้

4.1 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและสหสัมพันธ์ของค่าประมาณพารามิเตอร์ (Standard Errors and Correlations of Estimates) ผลการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมลิสเรลจะให้ค่าประมาณพารามิเตอร์ ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าสถิติที และสหสัมพันธ์ระหว่างค่าประมาณ ถ้าค่าประมาณที่ได้ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($t < 1.96$) แสดงว่าความคลาดเคลื่อนมีขนาดใหญ่ โมเดลอาจจะยังไม่ดีพอ ถ้าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างค่าประมาณมีค่าสูงมากเป็นสัญญาณแสดงว่าโมเดลการวิจัยใกล้เคียงไม่เป็นบวก และโมเดลไม่ดีพอ

4.2 สหสัมพันธ์พหุคูณและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (Multiple Correlation and Coefficients of Determination) ควรมีค่าสูงสุดไม่เกิน 1 และค่าที่สูงแสดงว่าโมเดลมีความตรงหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรเชิงสาเหตุที่เลือกมาศึกษาในโมเดลสมการโครงสร้างนั้นเป็นสาเหตุสำคัญของตัวแปรตามที่ศึกษา

4.3 ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit Measures) เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลในภาพรวม ในการวิเคราะห์ข้อมูลต้องพิจารณาค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนในภาพรวมว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้หรือไม่ แล้วจึงพิจารณาค่าสถิติในข้อ 4.1 และ 4.2

ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนที่สำคัญ มีดังนี้

4.3.1 ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-square goodness of-fit index) ควรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีค่า $p\text{-value} > .05$ ซึ่งจะแสดงว่ามีความสอดคล้องระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่มากก็มีผลต่อการมีนัยสำคัญของค่าสถิติไค-สแควร์ ดังนั้นในกรณีทดสอบความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ คาร์ไมน์ และแมคเควอร์ (Bollen. 1989: 287; citing Carmine; & McIver. 1981) เสนอว่าควรพิจารณา ค่าอัตราส่วนระหว่างค่าสถิติไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระ (χ^2 / df) ควรีระหว่าง 2 – 5 มุลเลอร์ (เสรี ชัดแจ้ง. 2547: 29; อ้างอิงจาก Mueller. 1996) เสนอว่าควรมีค่าน้อยกว่า 3 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่าควรมีค่าน้อยกว่า 3

4.3.2 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit Index: GFI) เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความกลมกลืนก่อนและหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชันความกลมกลืนก่อนปรับโมเดล มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่าที่เข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.3.3 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of fit Index: AGFI) เป็นดัชนีที่นำค่า GFI มาปรับแก้โดยคำนึงถึงขนาดองศาอิสระ รวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง มีเกณฑ์การพิจารณาเช่นเดียวกับค่าดัชนี GFI

4.3.4 ดัชนีรากมาตรฐานค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (Standardized Root Mean squared Residual: SRMR) เป็นดัชนีที่วัดเพื่อบอกขนาดของส่วนที่เหลือโดยเฉลี่ย จากการเปรียบเทียบขนาดเมทริกซ์ความแปรปรวน - ความแปรปรวนร่วมระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งควรมีค่าต่ำกว่า 0.05 (Bollen. 1989: 257-258)

4.3.5 ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Error of Approximation: RMSEA) เป็นดัชนีในกลุ่มเศษเหลือ ซึ่งบ่งบอกความไม่กลมกลืนของเมทริกซ์ความแปรปรวน - ความแปรปรวนร่วมของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ควรมีค่าต่ำกว่า 0.05 หรือไม่เกิน .08 (วิรัตน์ ธรรมนารถสกุล. 2547: 127; อ้างอิงจาก Browne; & Cudeck. 1993: 141, 162)

4.3.6 ค่า CN (Critical N) เป็นดัชนีระบุความเพียงพอของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำให้ค่าไค-สแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติ CN ควรมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 200 (Bollen. 1989: 277; citing Hoelter. 1993)

5. เมื่อตรวจสอบระดับความกลมกลืนของโมเดลแล้วไม่สอดคล้องกลมกลืน ผู้วิจัยจะทำการปรับแต่งโมเดลโดยพิจารณาจากดัชนีปรับแต่งโมเดล (Model Modification Indices: MI) และค่าการเปลี่ยนแปลงพารามิเตอร์มาตรฐานที่คาดหวัง (Standardized Expected Parameter Change: SEPC) ของเมทริกซ์ความแปรปรวน - ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (Theta-delta: TD) เมทริกซ์ความแปรปรวน - ความแปรปรวนร่วมของ

ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ภายใน (Theta-epsilon: TE) เมทริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ภายในและภายนอก (Theta-delta-epsilon: TH) และเมทริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้ตัวแปรแฝงภายใน (Psi: PS) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลสมการโครงสร้างที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎี จึงทำการปรับเฉพาะเมทริกซ์ของความคลาดเคลื่อนให้มีความสัมพันธ์กันได้ โดยดัชนี MI จะทำให้ทราบว่าหากเพิ่มพารามิเตอร์ในโมเดลแล้วทำการวิเคราะห์ใหม่ ค่าไค – สแควร์จะลดลงเท่ากับค่า MI ส่วนค่า SEPC จะทำให้ทราบขนาดและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในการปรับจะปรับทีละ 1 พารามิเตอร์แล้ววิเคราะห์ใหม่ โดยจะพิจารณาทั้งค่า MI และ SEPC ร่วมกัน ซึ่งดัชนีทั้งสองควรมีค่าสูงทั้งสองค่าจึงควรปรับให้มีความสัมพันธ์กัน

6. หลังจากปรับโมเดลโครงสร้างจนสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว จึงแยกประเมินคุณภาพของตัวแปรแฝงแต่ละตัวแปร โดยพิจารณาค่าต่าง ๆ ดังนี้

6.1 คำนำน้าหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงนั้น ควรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 ค่าความความเชื่อมั่นตัวแปรแฝง (Construct Reliability: ρ_c) ซึ่งเป็นค่าที่แสดงถึงความคงที่ภายใน (Internal consistency) ของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงนั้น ๆ ซึ่งความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงจะเกิดจากการที่ชุดของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีส่วนร่วมในการวัดตัวแปรแฝง การที่ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงมีค่าสูง แสดงว่าตัวแปรบ่งชี้ของตัวแปรแฝงนั้นมีความสัมพันธ์กันสูงจะบ่งชี้ว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดกำลังวัดตัวแปรแฝงเดียวกัน (Measuring the same latent construct: Unidimensionality) และถ้าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงลดลง แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ชุดนั้นไม่คงเส้นคงวา (less consistent) และอาจเป็นตัวบ่งชี้ที่ไม่ดี (Poor indicator) ของตัวแปรแฝงนั้น ๆ เกณฑ์ที่ยอมรับโดยทั่วไปควรมากกว่า .50 (Hair & others. 1995: 642)

6.3 ค่าความแปรปรวนที่สกัดได้ (Variance extracted: ρ_v) เป็นวิธีการประเมินความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงอีกวิธีหนึ่ง เป็นการวัดว่าความแปรปรวนในตัวแปรสังเกตได้ถูกอธิบายด้วยตัวแปรแฝงในภาพรวมร้อยละเท่าใด ซึ่งการที่ค่าของความแปรปรวนที่สกัดได้มีค่าสูง แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรแฝงนั้น ๆ เป็นตัวแทนที่แท้จริงของตัวแปรแฝงที่ต้องการวัด เกณฑ์ที่ยอมรับโดยทั่วไปควรมากกว่า .50 (Hair & others. 1995: 642)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร โดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ในระดับความเชื่อมั่นที่ .95 (ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. 2538: 131)

$$n = \frac{\left[\sum_{h=1}^L N_h S_h \right]^2}{\frac{N^2 e^2}{Z_{\alpha/2}^2} + \sum_{h=1}^L N_h S_h^2}$$

โดย	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนประชากรทั้งหมด
	N _h	แทน	จำนวนประชากรในชั้นที่ h
	e	แทน	ความคลาดเคลื่อน
	S _h ²	แทน	ค่าความแปรปรวนในชั้นที่ h

การแบ่งขนาดในแต่ละชั้นใช้สูตร (ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. 2538: 128)

$$n_h = \frac{n N_h S_h}{\sum_{h=1}^L N_h S_h}$$

โดย	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	N _h	แทน	จำนวนประชากรในชั้นที่ h
	n _h	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในชั้นที่ h
	S _h	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรในชั้นที่ h

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

2.1 หาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ของแบบวัด โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้สูตรของ โรวี่แนลลีและแฮมเบลตัน (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545: 179)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ความเที่ยงตรงเชิงพินิจ
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมจากข้ออื่น ๆ ที่เหลือทั้งหมด (Item-total Correlation) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545: 180-181)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่น ๆ ที่เหลือทุกข้อ

2.3 การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดและแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Conbrach) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545: 220)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามเป็นรายข้อ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละด้าน

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

3.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) พิสัย ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการประมาณค่าเฉลี่ย ($S_{\bar{X}}$)

3.2 สถิติที่ใช้การประมาณค่าพารามิเตอร์ โดยใช้วิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimates : ML) (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 49)

$$F = \text{Log} \left| \sum \right| + \text{tr} (S \Sigma^{-1}) - \text{Log} |S| + k$$

เมื่อ	F	แทน	ฟังก์ชันความกลมกลืน
	S	แทน	เมทริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วม จากกลุ่มตัวอย่าง
	Σ	แทน	เมทริกซ์ความแปรปรวน – ความแปรปรวนร่วม ที่ได้จากค่าประมาณพารามิเตอร์
	k	แทน	จำนวนตัวแปรที่สังเกตได้ทั้งหมดในโมเดลอิสระ
	tr	แทน	ผลรวมสมาชิกในแนวทแยงของเมทริกซ์

3.3 การตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดล โดยการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญ แล้วพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 56) ดังนี้

$$\chi^2 = (n - 1)F[s, \Sigma(\theta)]$$

เมื่อ	df	แทน	$[k(k + 1) / 2] - t$
	χ^2	แทน	ค่าไค-สแควร์
	N	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	$F[S, \Sigma(\theta)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดล จากพารามิเตอร์ θ
	k	แทน	จำนวนตัวแปรที่สังเกตได้
	t	แทน	จำนวนพารามิเตอร์อิสระ

3.4 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness-of-Fit Index : GFI) เป็นดัชนี เปรียบเทียบระดับความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโมเดลที่ยังไม่ได้ปรับ โมเดลที่ปรับแก้ แล้วควรมีค่าตั้งแต่ .90 ขึ้นไป โดยมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 56)

$$GFI = 1 - \{F[s, \Sigma(\theta)] / F[s, \Sigma(0)]\}$$

เมื่อ	GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
	$F[s, \Sigma(\theta)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดล จากพารามิเตอร์ θ
	$F[s, \Sigma(0)]$	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลที่ ไม่มีพารามิเตอร์ในโมเดล

3.5 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว(Adjusted Goodness of Fit Index : AGFI) เมื่อนำดัชนี GFI มาปรับแก้แล้ว ควรจะมีค่าตั้งแต่ .90 ขึ้นไป เช่นเดียวกันกับค่าดัชนี GFI โดยคำนึงถึงชั้นความเป็นอิสระ ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่าง จะได้ค่าดัชนี AGFI ดังสูตรต่อไปนี้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 56)

$$AGFI = 1 - \frac{k(k+1)}{2d}(1 - GFI)$$

เมื่อ	AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว
	GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
	d	แทน	ชั้นของความอิสระ
	k	แทน	จำนวนตัวแปรที่สังเกตได้

ดัชนี GFI และ AGFI จะมีค่าระหว่าง 0 และ 1 ถ้าดัชนี GFI และ AGFI มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.6 ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ (Root Mean Squared Error of Approximation : RMSEA) ดังสูตรต่อไปนี้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542: 56)

$$RMSEA = \sqrt{\frac{FO}{d}}$$

เมื่อ	RMSEA	แทน	ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ
	FO	แทน	$\text{Max}\{F - (d/n), 0\}$
	F	แทน	ค่าต่ำสุดของฟังก์ชันความกลมกลืนของโมเดลจากพารามิเตอร์ θ
	d	แทน	ชั้นของความอิสระ
	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากค่าสถิตินี้ขึ้นอยู่กับประชากรและชั้นของความอิสระ RMSEA ควรมีค่าต่ำกว่า 0.05 หรือไม่เกิน 0.08 ซึ่งแสดงว่าโมเดลตามภาวะสันนิษฐานมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.7 ดัชนีวัดความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N: CN) (Jöreskog; & Sörbom. 1993: 126)

$$CN = \frac{\chi^2_{1-\alpha}}{F} + 1$$

3.8 ดัชนีความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Construct Reliability/Composite Reliability) (Hair; & el.at. 1995: 642)

$$\text{Construct reliability} = \frac{(\sum \text{std.loading})^2}{(\sum \text{std.loading})^2 + \sum \varepsilon_j}$$

เมื่อ Std. loading คือ คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน
 $\sum \varepsilon_j$ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดของแต่ละตัวแปรสังเกตได้

3.9 ดัชนีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้ (Variance Extracted) (Hair; & el.at. 1995: 642)

$$\text{Variance Extracted} = \frac{\sum \text{std.loading}^2}{\sum \text{std.loading}^2 + \sum \varepsilon_j}$$

เมื่อ Std. loading คือ คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐาน
 $\sum \varepsilon_j$ คือ ค่าความคลาดเคลื่อนในการวัดของแต่ละตัวแปรสังเกตได้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้วิจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟูปศุภผลของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เขตภาคกลาง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

- 1.1 ผลการตรวจสอบข้อมูลขาดหาย
- 1.2 ผลการตรวจสอบข้อมูลสุดโต่ง
- 1.3 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย

- 2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้
- 2.2 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้าง
- 2.3 ผลการประเมินความสอดคล้องของโมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้าง
- 2.4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการแปลผล ดังนี้

$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
CV	หมายถึง	สัมประสิทธิ์การกระจาย
SE	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน
SK	หมายถึง	ค่าความเบ้
KU	หมายถึง	ค่าความโด่ง
δ	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายนอก
ϵ	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายใน

λ	หมายถึง	น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน
TE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลรวม
IE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางอ้อม
DE	หมายถึง	ขนาดอิทธิพลทางตรง
χ^2	หมายถึง	ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนประเภทค่าสถิติไค-สแควร์
Df	หมายถึง	องศาอิสระ
R^2	หมายถึง	สัมประสิทธิ์การทำนาย
SMC	หมายถึง	ค่าสัดส่วนของความแปรปรวนของตัวแปรสังเกตได้ที่อธิบายได้ด้วย ความแปรปรวนของตัวแปรแฝง
N	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
GFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
AGFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว
RMSEA	หมายถึง	ดัชนีวัดความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า
SRMR	หมายถึง	ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน
CN	หมายถึง	ดัชนีระบุขนาดกลุ่มตัวอย่าง
AQ	หมายถึง	ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
SE	หมายถึง	การรับรู้ความสามารถของตนเอง
OPT	หมายถึง	การมองโลกในแง่ดี
DEMO	หมายถึง	การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
SS	หมายถึง	การสนับสนุนทางสังคม
C	หมายถึง	การควบคุมสถานการณ์
O ₂	หมายถึง	การรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา
R	หมายถึง	การรับรู้ผลกระทบของปัญหา
E	หมายถึง	การอดทนต่อปัญหา
PS	หมายถึง	มิติแหล่งกำเนิดสาเหตุ
PN	หมายถึง	มิติความคงทนถาวร
PV	หมายถึง	มิติความครอบคลุม
D1	หมายถึง	การปฏิบัติต่อเด็กด้วยเหตุผลและความยุติธรรม
D2	หมายถึง	การส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในความคิดและการกระทำ
D3	หมายถึง	การให้ความรักและความเอาใจใส่
ES	หมายถึง	การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์
CS	หมายถึง	การสนับสนุนทางสังคมด้านสติปัญญา
RS	หมายถึง	การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร

ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจะทำการตรวจสอบการขาดหายของข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลสุดโต่ง ตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติวิเคราะห์ก่อนนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์จริง เพื่อให้ทราบลักษณะธรรมชาติของข้อมูลเบื้องต้นในการเตรียมข้อมูลให้เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความถูกต้องเหมาะสมของผลวิเคราะห์ต่อไป ดังนั้นจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและการจัดเตรียมข้อมูลดังต่อไปนี้

1.1 ผลการตรวจสอบข้อมูลขาดหาย

การตรวจสอบการขาดหายไปของข้อมูล หากพบว่าการขาดหายไปของข้อมูลบางส่วนเนื่องมาจากผู้ตอบแบบสอบถามลืมตอบคำถามในบางข้อของแบบสอบถามแต่ละฉบับ และเมื่อพิจารณาภาพรวมของแบบสอบถามฉบับนั้นพบว่ามีคุณสมบัติของการตอบมากกว่า 95% ผู้วิจัยจะใช้วิธีประมาณค่าข้อมูลที่ขาดหายใส่แทน (replacement of missing data) โดยนำค่าเฉลี่ยของตัวแปรนั้น ๆ มาเป็นคะแนนในการประมาณค่าข้อมูลข้อที่ขาดหายไป ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ทำให้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรนั้นเปลี่ยนไปจากเดิม ข้อมูลที่ขาดหายที่พบจำนวน 14 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 2 ของจำนวนแบบสอบถาม 576 ฉบับ

1.2 ผลการตรวจสอบข้อมูลสุดโต่ง

การตรวจสอบข้อมูลสุดโต่ง สามารถตรวจสอบไปพร้อมกับการตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล โดยการวิเคราะห์ด้วยแผนภูมิต้น-ใบ (Stem and Leaf Plot) และแผนภาพการกระจาย เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเมื่อมีและไม่มีข้อมูลสุดโต่ง พบว่า ผลการวิเคราะห์ไม่ต่างกันมาก ผู้วิจัยจึงคงข้อมูลสุดโต่งไว้ ผลการตรวจสอบข้อมูลสุดโต่งแสดงไว้ในภาพประกอบ ในภาคผนวก ง

1.3 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและการตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล

เนื่องจากสถิติวิเคราะห์ขั้นสูงเกือบทุกชนิดมีข้อตกลงเบื้องต้นว่า การแจกแจงของตัวแปรโดยเฉพาะตัวแปรตามควรมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตรวจสอบโดยวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจาย ตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูลจากค่าความเบ้ ซึ่งควรมีค่าไม่เกิน $\pm .50$ (Meyer, Lawrence S; Gamst Glenn; & Guarino, A.J. 2006: 50) ความโด่งควรมีค่าไม่เกิน 3 (Bollen. 189: 419) และพิจารณาค่า p value ของสถิติทดสอบ χ^2 ซึ่งต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงจะบ่งชี้ว่าตัวแปรมีการแจกแจง

เป็นโค้งปกติ ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้ 14 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค เป็นตัวแปรสังเกตได้ภายใน 8 ตัวแปร (C – PV) และตัวแปรสังเกตได้ภายนอก 6 ตัวแปร (ES – D3) รายละเอียดดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ ความโด่ง และค่าสถิติไค-สแควร์ทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร (n = 576 คน)

ตัวแปร สังเกตได้	$\bar{X}$	S.D.	C.V.	ก่อนแปลงคะแนน			หลังแปลงคะแนน (normal scores)		
				SK	KU	<i>p value</i> of χ^2	SK	KU	<i>p value</i> of χ^2
C	5.20	0.67	12.88	-0.145	-0.136	0.295	0.000	-0.023	1.000
O ₂	5.43	0.71	13.08	-0.247	-0.171	0.039	-0.008	-0.036	0.993
R	4.40	0.92	20.91	0.031	-0.330	0.166	-0.001	-0.019	1.000
E	5.60	0.70	12.50	-0.477	0.170	0.000	-0.004	-0.033	0.997
SE	5.23	0.78	14.91	-0.263	-0.161	0.028	-0.033	-0.025	0.999
PS	4.82	0.66	13.69	0.150	-0.302	0.082	-0.002	-0.025	0.999
PN	4.69	0.65	13.86	0.153	0.424	0.057	-0.001	-0.021	1.000
PV	4.70	0.67	14.26	0.351	0.462	0.000	0.001	-0.010	0.999
ES	5.26	0.96	18.25	-0.555	-0.076	0.000	-0.010	-0.047	0.985
CS	5.36	0.89	16.60	-0.749	1.445	0.000	-0.014	-0.063	0.966
RS	5.41	0.96	17.74	-0.971	1.813	0.000	-0.018	-0.068	0.954
D1	5.54	1.04	18.77	-0.821	0.695	0.000	-0.061	-0.209	0.475
D2	5.69	0.97	17.05	-0.740	0.147	0.000	-0.075	-0.254	0.306
D3	5.62	1.11	19.75	-0.929	0.837	0.000	-0.102	-0.313	0.130

จากตาราง 6 ตัวแปรแฝงความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ การควบคุมสถานการณ์ (C) การรับรู้สาเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา (O₂) การรับรู้ผลกระทบของปัญหา (R) และการอดทนต่อปัญหา (E) มีค่าเฉลี่ยของตัวแปรอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง (4.40 – 5.60) โดยตัวแปรสังเกตได้ การควบคุมสถานการณ์ การรับรู้สาเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา และการอดทนต่อปัญหา มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้ายหรือค่าความเบ้ติดลบ แสดงว่า คะแนนคุณลักษณะทั้งสามด้านดังกล่าวของกลุ่มตัวอย่างมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย ยกเว้นองค์ประกอบด้านการรับรู้ผลกระทบมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ขวาหรือค่าความเบ้เป็นบวก แสดง

ว่าคะแนนด้านการรับรู้ผลกระทบของปัญหาของกลุ่มตัวอย่างมีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจายของข้อมูลมีค่าน้อย แสดงว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย โดยด้านการรับรู้ผลกระทบของปัญหา ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์การกระจายของข้อมูลมีค่ามากที่สุด (20.91) แสดงว่า คะแนนด้านการรับรู้ผลกระทบของปัญหาที่มีการกระจายของข้อมูลมากกว่าด้านอื่น ๆ สำหรับค่าความไถ้มนั้นตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่มีค่าเป็นลบ ยกเว้นด้านการอดทนต่อปัญหาที่มีค่าเป็นบวก (0.170) เมื่อทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร พบว่า การควบคุมสถานการณ์ (C) และการรับรู้ผลกระทบของปัญหา (R) มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ ($\chi^2 \geq .05$) ส่วนการรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา (O₂) และการอดทนต่อปัญหา (E) มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ

ตัวแปรแฝงการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.23 ซึ่งถือว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ พบว่า ค่าความเบ้ติดลบ (-0.263) แสดงว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงกว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปร มีค่าความไถ้มนเป็นลบ (-0.161) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าน้อย (น้อยกว่าร้อยละ 20) แสดงว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเองไม่แตกต่างกัน และเมื่อทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติ พบว่า ค่าไค-สแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองมีการแจกแจงของข้อมูลไม่เป็นโค้งปกติ

ตัวแปรแฝงการมองโลกในแง่ดี ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ มิติแหล่งกำเนิดสาเหตุ (PS) มิติความคงทนถาวร (PN) และมิติความครอบคลุม (PV) มีค่าเฉลี่ยในระดับค่อนข้างสูง (4.82 4.69 และ 4.70 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาการแจกแจงข้อมูล พบว่าตัวแปรทั้งสามมีค่าความเบ้เป็นบวก แสดงว่า คะแนนการมองโลกในแง่ดีของกลุ่มตัวอย่างต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์การกระจายของข้อมูลมีค่าน้อย (น้อยกว่าร้อยละ 20) แสดงว่ามิติทั้งสามของการมองโลกในแง่ดีมีการกระจายของข้อมูลน้อย และเมื่อทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร พบว่า มิติแหล่งกำเนิดสาเหตุ และมิติความคงทนถาวร ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\chi^2 \geq .05$) แสดงว่าข้อมูลมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ สำหรับมิติความครอบคลุม พบว่าค่าไค-สแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ตัวแปรการมองโลกในแง่ดีมิติความครอบคลุมมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ

ตัวแปรแฝงการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ การสนับสนุนด้านอารมณ์ (ES) การสนับสนุนด้านสติปัญญา (CS) การสนับสนุนด้านทรัพยากร (RS) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่างปานกลางถึงมาก (5.26 5.36 และ 5.41 ตามลำดับ) และตัวแปรทั้งสามมีค่าความเบ้ติดลบ แสดงว่า คะแนนการสนับสนุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปร ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าน้อย แสดงว่า ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างกันมาก และเมื่อทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร พบว่า ค่าไค-สแควร์

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมทั้ง 3 ด้าน มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ

ตัวแปรแฝงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ การปฏิบัติต่อเด็กด้วยเหตุผลและความยุติธรรม (D1) การส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในความคิดและการกระทำ (D2) และการให้ความรักและความเอาใจใส่ (D3) มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง (5.54 5.69 และ 5.62 ตามลำดับ) ตัวแปรทั้งสามมีค่าความเบ้ติดลบ แสดงว่า คะแนนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าน้อย แสดงว่าข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างไม่แตกต่างกันมาก เมื่อทดสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร พบว่า ค่าไค-สแควร์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ตัวแปรทั้งสามมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ

กล่าวโดยสรุป ข้อมูลโดยภาพรวม ค่าเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตได้อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง (4.40 – 5.69) และมีแนวโน้มคะแนนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าค่าเฉลี่ยของตัวแปร มีการกระจายข้อมูลต่ำ และมีข้อมูล 10 ตัวแปรที่มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ ได้แก่ O₂ E SE PV ES CS RS D1 D2 และ D3 ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการแปลความหมายที่ได้จากข้อมูลคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงได้แปลงคะแนนของทุกตัวแปรให้อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน เพื่อให้การแจกแจงของข้อมูลเข้าใกล้การแจกแจงของโค้งปกติก่อนนำไปทดสอบความกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยวิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นที่ข้อมูลต้องมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติหลายตัวแปร (Multivariate normal distribution) แต่เนื่องจากการตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติหลายตัวแปรทำได้ยาก จึงตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาจากการแจกแจงของข้อมูลที่ละตัวแปร (Stevens. 1992: 2; citing Gnanadesikan. 1977: 168) ผลการแปลงคะแนนให้อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานแล้วตรวจสอบการแจกแจงเป็นโค้งปกติรายตัวแปร พบว่า ค่าไค-สแควร์ของตัวแปรทั้งหมดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายถึงตัวแปรมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ จึงสรุปได้ว่าข้อมูลจากตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 14 ตัวแปรหลังแปลงเป็นคะแนนมาตรฐานแล้วสามารถนำไปใช้ในการประมาณค่าความน่าจะเป็นโดยวิธี ML ได้ตามข้อตกลงเบื้องต้น

ตอนที่ 2 ผลการตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย

2.1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.118 - 0.728 ยกเว้นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา (O₂) กับมิติแหล่งกำเนิดสาเหตุ (PS) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิดและการกระทำ (D2) กับมิติความ

ครอบคลุม (PV) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยมีค่าเท่ากับ .091 และ .098 ตามลำดับ ซึ่งโดยภาพรวมแล้วค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทั้งหมดจัดอยู่ในระดับต่ำถึงระดับปานกลาง ดังตาราง 7

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่อยู่ภายในองค์ประกอบ ตัวแปรแฝงเดียวกัน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในตัวแปรแฝงความสามารถในการเผชิญ และฟันฝ่าอุปสรรค (C-E) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีค่าอยู่ระหว่าง 0.285 - 0.635 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ ($r < .40$) ถึงสูง ($.60 < r < .80$) ตัวแปรแฝง การรับรู้ความสามารถของตนเองมีตัวแปรสังเกตได้ 1 ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 1.00 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในองค์ประกอบตัวแปรแฝงการมองโลกในแง่ดี (PS-PV) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีค่าระหว่าง 0.513 - 0.612 ซึ่งถือว่าสัมพันธ์กันใน ระดับปานกลาง ($.40 < r < .60$) ถึงสูง ($.60 < r < .80$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในองค์ประกอบ ตัวแปรแฝงการสนับสนุนทางสังคม (ES-RS) สัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีค่า ระหว่าง 0.633 - 0.671 ซึ่งถือว่าสัมพันธ์กันในระดับสูง ($.60 < r < .80$) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ภายในองค์ประกอบตัวแปรแฝงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (D1-D3) สัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีค่าระหว่าง 0.650-0.728 ซึ่งถือว่าสัมพันธ์กันในระดับสูง ($.60 < r < .80$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันพบว่า มีค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .098 - .728 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ได้แก่ การส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิดและการกระทำ (D2) กับการให้ความรักและความเอาใจใส่ (D3) และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือการส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในการคิดและการกระทำ (D2) กับการมองโลกในแง่ดีมีจิตความครอบคลุม (PV)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับความสามารถในการเผชิญ อุปสรรคซึ่งเป็นตัวแปรตาม พบว่า ส่วนใหญ่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีค่าอยู่ระหว่าง .118 - .506 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ ($r < .40$) ถึงปานกลาง ($.40 < r < .60$) โดย พบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการ ควบคุมสถานการณ์ (C) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .506 และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับ ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคน้อยที่สุด ได้แก่ การมองโลกในแง่ดีมีจิตแห่งกานะเนติ สาเหตุ (PS) กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อ ปัญหา (O₂) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .091

ตาราง 7 เมทริกซ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค
(N = 576 คน)

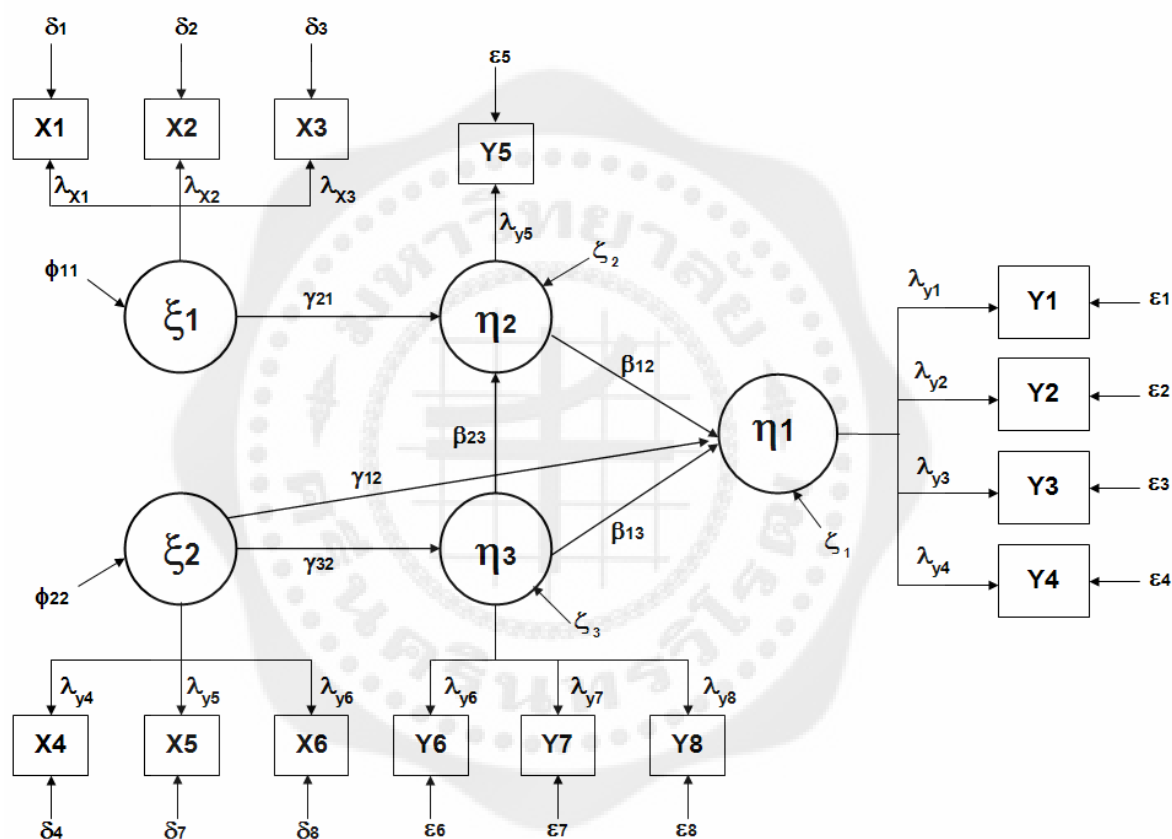
ตัวแปร	C	O2	R	E	S	PS	PN	PV	ES	CS	RS	D1	D2	D3
C	1.000													
O2	.562**	1.000												
R	.511**	.285**	1.000											
E	.591**	.635**	.339**	1.000										
S	.506**	.274**	.343**	.357**	1.000									
PS	.221**	.091*	.151**	.136**	.215**	1.000								
PN	.264**	.126**	.254**	.184**	.294**	.542**	1.000							
PV	.266**	.134**	.319**	.158**	.257**	.513**	.612**	1.000						
ES	.286**	.227**	.270**	.253**	.349**	.139**	.228**	.121**	1.000					
CS	.300**	.249**	.227**	.345**	.347**	.127**	.208**	.124**	.633**	1.000				
RS	.220**	.130**	.178**	.213**	.320**	.161**	.259**	.132**	.651**	.671**	1.000			
D1	.246**	.118**	.147**	.180**	.287**	.156**	.141**	.121**	.584**	.458**	.547**	1.000		
D2	.218**	.174**	.141**	.203**	.323**	.166**	.129**	.098*	.579**	.495**	.507**	.677**	1.000	
D3	.148**	.143**	.143**	.186**	.263**	.146**	.212**	.120**	.669**	.463**	.592**	.650**	.728**	1.000
$\bar{X}$	5.199	5.434	4.396	5.603	5.233	4.822	4.696	4.700	5.259	5.364	5.409	5.535	5.688	5.623
S.D.	0.667	0.712	0.920	0.698	0.780	0.664	0.650	0.675	0.961	0.886	0.961	1.041	0.972	1.107

** p<.01,

* p< .05

2.2 ผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลสมการโครงสร้าง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ผู้วิจัยได้กำหนดโมเดลสมมติฐานการวิจัยและพารามิเตอร์ต่าง ๆ ที่ต้องประมาณค่า เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค โดยการวิเคราะห์อิทธิพลด้วยโปรแกรมลิสเรล ดังภาพประกอบ 14

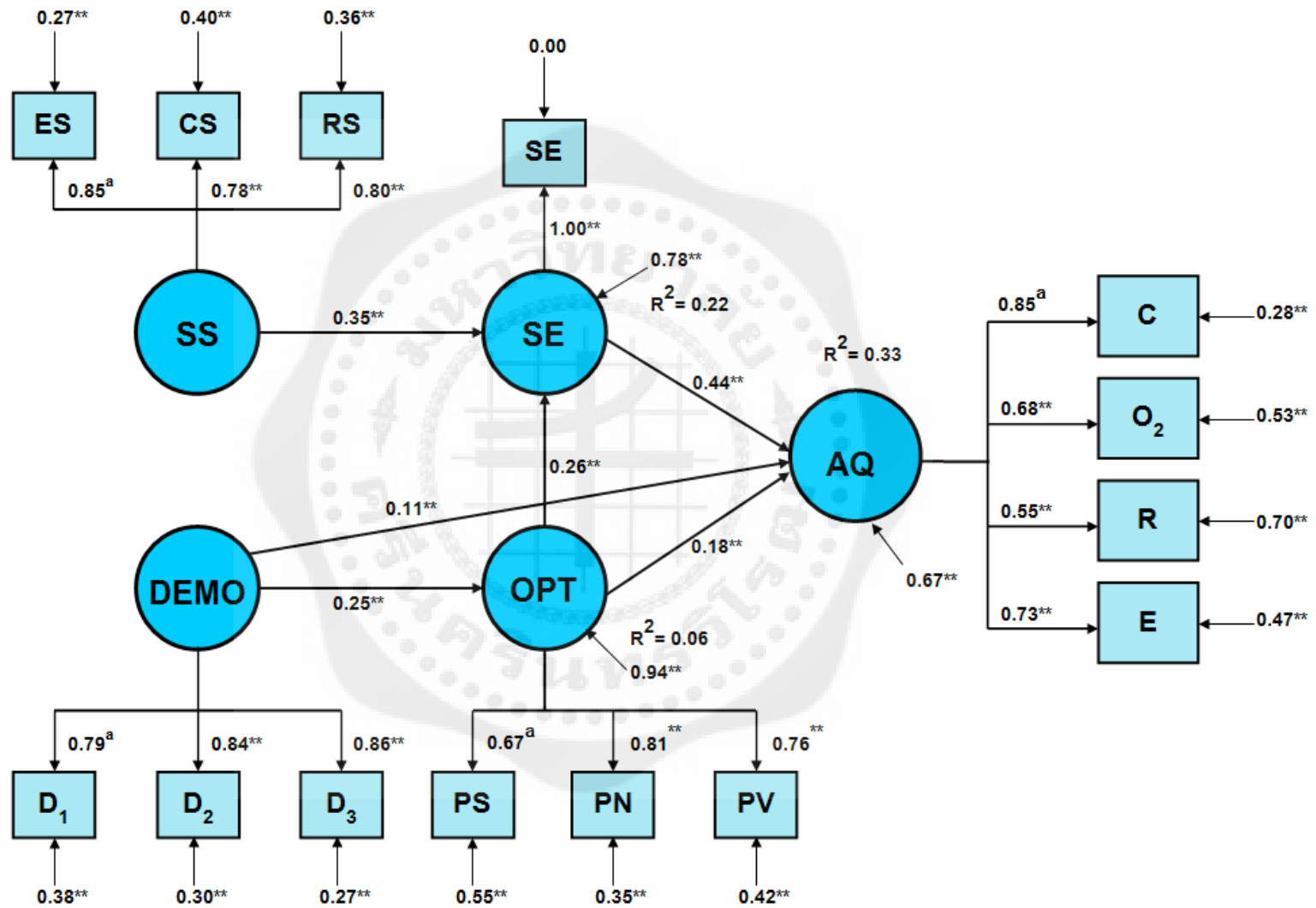
ภาพประกอบ 14 พารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าในโมเดลสมมติฐาน

ผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนและหลังการปรับโมเดล เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลที่สร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยจะแสดงผลดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนที่สำคัญ ดังนี้

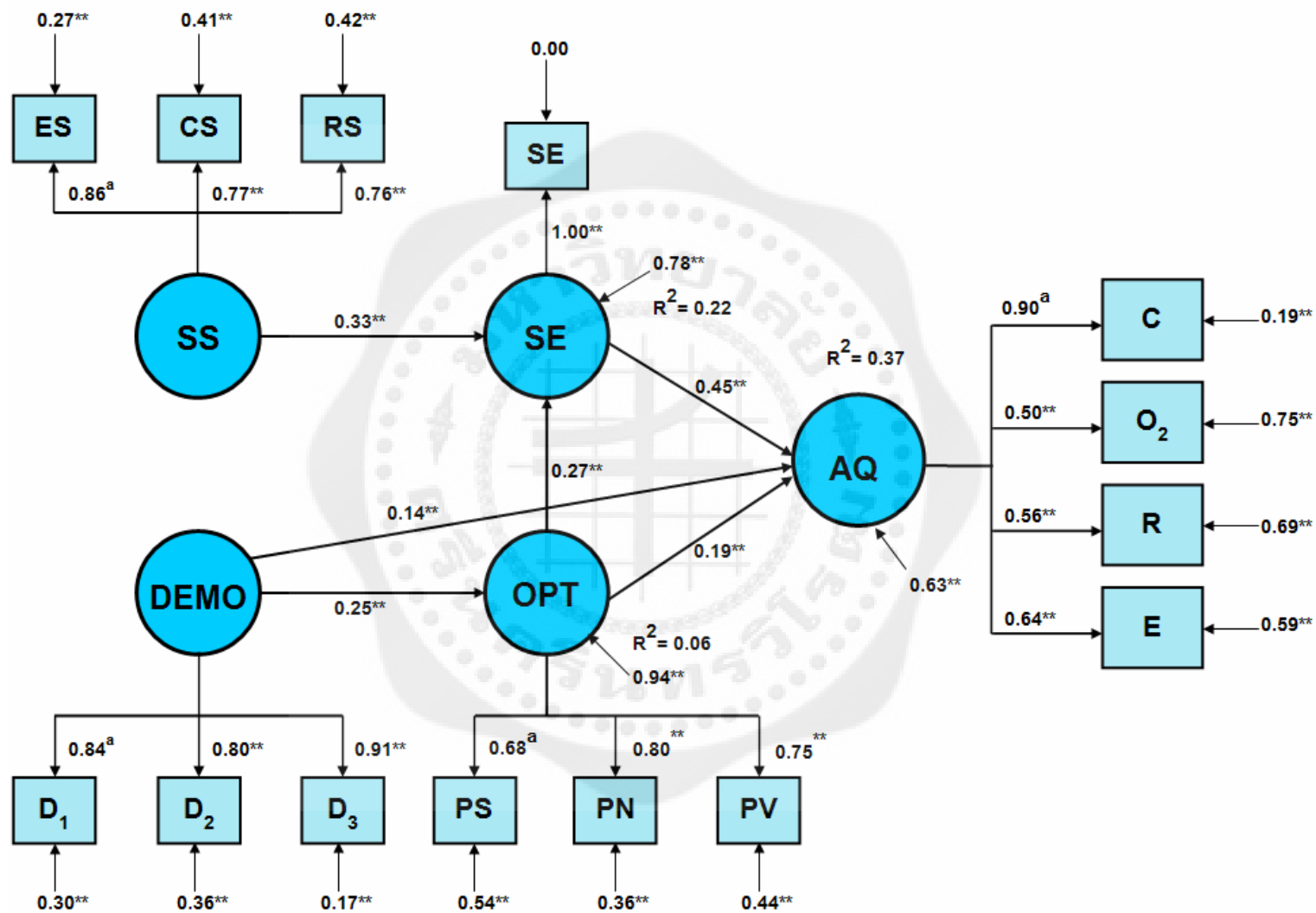
ตาราง 8 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนการปรับโมเดล		หลังการปรับโมเดล	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2/df	< 3	341.51/71 = 4.810	ไม่ผ่านเกณฑ์	69.75/56 = 1.246	ผ่านเกณฑ์
p value of χ^2	> .05	0.000	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.102	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ .05	0.081	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.021	ผ่านเกณฑ์
SRMR	≤ .05	0.052	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.035	ผ่านเกณฑ์
GFI	> .90	0.920	ผ่านเกณฑ์	0.980	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> .90	0.880	ไม่ผ่านเกณฑ์	0.970	ผ่านเกณฑ์
CN	≥ 200	171.31	ไม่ผ่านเกณฑ์	685.66	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง 8 ค่าสถิติ Chi-square ของโมเดลโครงสร้างก่อนการปรับโมเดลมีค่าเท่ากับ 341.51 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .000 แสดงให้เห็นว่าโมเดลยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่เนื่องจาก ค่าไค-สแควร์มีความแปรผันไปตามขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ยิ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ ไค-สแควร์จะมีแนวโน้มที่จะมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงควรพิจารณาอัตราส่วนระหว่างค่าสถิติ ไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระ (χ^2/df) ร่วมด้วย จากการวิเคราะห์พบว่า χ^2/df มีค่าเท่ากับ 4.810 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 3 นอกจากนี้เมื่อพิจารณาดัชนีวัดความกลมกลืนด้านอื่น ๆ ร่วมด้วยจะเห็นได้ว่ามีค่าดัชนีที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่า GFI มีค่าเท่ากับ 0.920 สำหรับค่าดัชนีอื่น ๆ ไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ ดังนี้ SRMR มีค่าเท่ากับ 0.052 และค่า AGFI เท่ากับ 0.880 RMSEA เท่ากับ 0.081 และค่า CN มีค่าเท่ากับ 171.31 โมเดลก่อนปรับแสดงดังภาพประกอบ 15 จึงมีความจำเป็นต้องปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกลมกลืนมากขึ้น โดยผู้วิจัยได้ปรับให้ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันได้ โดยในการปรับโมเดลจะพิจารณาค่าเสนอแนะจากโปรแกรมหรือดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) และค่าการเปลี่ยนแปลงพารามิเตอร์ที่คาดหวังมาตรฐาน (Standardized Expected Parameter Change: SEPC) จนได้โมเดลที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์โมเดลที่ปรับแล้วมีค่าสถิติไค-สแควร์เท่ากับ 69.75 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระ (χ^2/df) มีค่า 1.246 GFI เท่ากับ 0.980 AGFI เท่ากับ 0.970 RMSEA เท่ากับ 0.021 SRMR เท่ากับ 0.035 และค่า CN เท่ากับ 685.66 โดยดัชนีทุกค่าอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด โมเดลสุดท้ายที่ปรับแล้วดังภาพประกอบ 16

ภาพประกอบ 15 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคก่อนการปรับโมเดล

ภาพประกอบ 16 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคหลังปรับโมเดลแล้วประมาณค่าพารามิเตอร์

2.3 ผลการประเมินความสอดคล้องของโมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้าง

ภายหลังจากที่โมเดลสมการโครงสร้างมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว เพื่อให้ได้สารสนเทศในการอธิบายผลการวิจัยเพิ่มขึ้น จึงมีการประเมินความสามารถของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้วัดตัวแปรแฝงในโมเดล โดยพิจารณาจากคามมีนัยสำคัญของน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ประเมินค่าความแปรปรวนที่สกัดได้ และความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงที่ศึกษา เนื่องจากเมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในคราวเดียวกันทั้งหมด ตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดลจะส่งอิทธิพลถึงกันทำให้ค่าต่าง ๆ ที่ได้จากการประเมินโมเดลการวัดโดยอิสระจากตัวแปรอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไป ผลการประเมินโมเดลการวัดแต่ละตัวแปรแฝง ดังตาราง 9

ตาราง 9 การประเมินความสอดคล้องของโมเดลการวัดในโมเดลสมการโครงสร้างความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรสังเกตได้	คุณภาพตัวแปรแฝง		คุณภาพตัวแปรสังเกตได้			
		ความเชื่อมั่น (ρ_c)	ความแปรปรวนที่สกัดได้ (ρ_v)	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน	t value	ความคลาดเคลื่อนจากการวัด (ε, δ)	ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรสังเกตได้ (SMC)
AQ	C	0.75	0.45	0.90 ^a		0.19	0.81
	O2			0.50**	10.53	0.75	0.25
	R			0.56**	12.35	0.69	0.31
	E			0.64**	13.85	0.59	0.41
OPT	PS	0.79	0.55	0.68 ^a		0.54	0.46
	PN			0.80**	14.40	0.36	0.64
	PV			0.75**	14.26	0.44	0.56

ตาราง 9 (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปร สังเกตได้	คุณภาพตัวแปรแฝง		คุณภาพตัวแปรสังเกตได้			
		ความ เชื่อมั่น (ρ_c)	ความ แปรปรวน ที่สกัดได้ (ρ_v)	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ มาตรฐาน	t value	ความคลาด เคลื่อนจาก การวัด (ε, δ)	ค่าความ เชื่อมั่นของตัว แปรสังเกตได้ (SMC)
SS		0.84	0.63				
	ES			0.86 **	24.14	0.27	0.73
	CS			0.77**	19.92	0.41	0.59
	RS			0.76**	20.20	0.42	0.58
DEMO		0.89	0.72				
	D1			0.84**	22.49	0.30	0.70
	D2			0.80**	22.36	0.36	0.64
	D3			0.91**	25.88	0.17	0.83

หมายเหตุ: a ค่าอ้างอิง

จากตาราง 9 ตัวแปรแฝงภายในความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร มีความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.75 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.45 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าตั้งแต่ 0.50 - 0.90 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด คือ การควบคุมสถานการณ์ (C) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน 0.90 มีความคลาดเคลื่อนในการวัด 0.19 และมีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรสังเกตได้เท่ากับ 0.81 ซึ่งมีความคลาดเคลื่อนจากการวัดต่ำกว่าด้านอื่น ๆ และมีความเชื่อมั่นของการวัดสูงกว่าด้านอื่น ๆ สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุด คือ การรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา (O_2) ทั้งนี้เนื่องมาจากตัวแปรดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อนจากการวัดสูงกว่าด้านอื่น ๆ และมีความเชื่อมั่นของการวัดต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

ตัวแปรแฝงภายในการมองโลกในแง่ดี ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร มีความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.79 และมีค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.55 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าตั้งแต่ 0.68 - 0.80 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด คือ การมองโลกในแง่ดีมิติความคงทนถาวร (PN) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน 0.80 มีความคลาดเคลื่อนจากการวัด 0.36 และมีความเชื่อมั่นของการวัด 0.64 สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนัก

องค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุด คือ การมองโลกในแง่ดีมิติแหล่งกำเนิดสาเหตุ (PS) ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อนจากการวัดสูงกว่าด้านอื่น ๆ และความเชื่อมั่นของการวัดต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

ตัวแปรแฝงภายนอกการสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร มีความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.84 และมีความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.63 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าตั้งแต่ 0.76 - 0.86 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุดคือ การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ (ES) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน 0.86 มีความคลาดเคลื่อนจากการวัด 0.27 และมีความเชื่อมั่นของการวัด 0.73 สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุดคือ การสนับสนุนทางสังคมด้านทรัพยากร (RS) ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวมีความคลาดเคลื่อนจากการวัดสูงกว่าด้านอื่น ๆ และความเชื่อมั่นของการวัดต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

ตัวแปรแฝงภายนอกการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปร มีความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.89 และมีความแปรปรวนที่สกัดได้เท่ากับ 0.72 โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้มีค่าตั้งแต่ 0.80 - 0.91 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุดคือ การให้ความรักและความเอาใจใส่ (D1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน 0.91 มีความคลาดเคลื่อนจากการวัด 0.17 และมีความเชื่อมั่นของการวัด 0.83 สำหรับตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานน้อยที่สุดคือ การส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในความคิดและการกระทำ (D2) ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวมีความเชื่อมั่นของการวัดต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

โดยสรุปพบว่า ตัวแปรแฝงที่มีความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงสูงสุด คือ โมเดลการวัดตัวแปรแฝงการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย รองลงมาคือ การสนับสนุนทางสังคม การมองโลกในแง่ดี และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ตามลำดับ ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีความคลาดเคลื่อนในการวัดสูงกว่า 0.70 มีเพียงตัวแปรเดียว คือ การรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา (O₂)

2.4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อม

การพิจารณาเฉพาะอิทธิพลทางตรงระหว่างแต่ละตัวแปรแฝงนั้น ยังไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งตัวแปรต่าง ๆ สามารถส่งอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกัน เพื่อความชัดเจนในการสรุปอิทธิพลของตัวแปรเชิงสาเหตุต่อตัวแปรผล ผู้วิจัยขอนำเสนอผลของอิทธิพลจากตัวแปรเชิงสาเหตุต่อตัวแปรผลออกเป็นสามส่วน ได้แก่ อิทธิพลทางตรง(DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และอิทธิพลรวม (TE) ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 อิทธิพลทางตรง (Direct effects: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE) และอิทธิพลรวม (Total effects: TE)

ตัวแปรผล	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรเชิงสาเหตุ			
			DEMO	SS	OPT	SE
OPT	0.06	DE	0.25**	-	-	-
		IE	-	-	-	-
		TE	0.25**	-	-	-
SE	0.22	DE	-	0.33**	0.27**	-
		IE	0.07**	-	-	-
		TE	0.07**	0.33**	0.27**	-
AQ	0.37	DE	0.14**	-	0.19**	0.45**
		IE	0.08**	0.15**	0.12**	-
		TE	0.21**	0.15**	0.31**	0.45**

** p < .01

จากตาราง 10 พบว่า ตัวแปรปัจจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.45 0.19 และ 0.14 ตามลำดับ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค คือ การสนับสนุนทางสังคมโดยผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดีโดยผ่านการรับรู้ความสามารถของตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยโดยผ่านการมองโลกในแง่ดี มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.15 0.12 และ 0.08 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของตัวแปรภายในแต่ละตัว พบว่า เมื่อตัวแปรแฝงการมองโลกในแง่ดี (OPT) เป็นตัวแปรตามในสมการโครงสร้างที่ 1 จะได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรแฝงภายนอกการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (DEMO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.25 โดยสัดส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรการมองโลกในแง่ดีที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรเชิงสาเหตุภายนอกประมาณร้อยละ 6

เมื่อตัวแปรแฝงการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) เป็นตัวแปรตามในสมการโครงสร้าง 2 จะได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากการสนับสนุนทางสังคม (SS) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.33 โดยเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด รองลงมาเป็นอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรแฝงภายใน

การมองโลกในแง่ดี (OPT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.27 ส่วนตัวแปรแฝงภายนอกการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (DEMO) ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ผ่านทางการมองโลกในแง่ดี (OPT) ด้วยขนาดอิทธิพล 0.07 โดยมีค่าสัดส่วนความแปรปรวนของตัวแปรแฝงการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) ที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้งหมดในสมการประมาณร้อยละ 22

สำหรับสมการโครงสร้างที่ 3 มีตัวแปรความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค (AQ) เป็นตัวแปรตาม พบว่า ได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากตัวแปรแฝงภายในการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) โดยเป็นอิทธิพลทางตรงทั้งหมด มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.45 รองลงมาคือ อิทธิพลรวมจากตัวแปรแฝงภายในการมองโลกในแง่ดี (OPT) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.31 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.19 และเป็นอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) เท่ากับ 0.12 และอิทธิพลรวมจากตัวแปรแฝงภายนอกการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (DEMO) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.21 เป็นอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.14 และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางการมองโลกในแง่ดี (OPT) เท่ากับ 0.08 และได้รับอิทธิพลรวมน้อยสุดจากตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม (SS) มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.15 ซึ่งเป็นอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางการรับรู้ความสามารถของตนเอง (SE) โดยสัดส่วนของความแปรปรวนในตัวแปรแฝงความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค (AQ) ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยตัวแปรอิสระทั้งหมดในสมการโครงสร้างประมาณร้อยละ 37

สรุปได้ว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 4 ตัวแปร ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดมาจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง รองลงมาคือ การมองโลกในแง่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคม ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสนับสนุนทางสังคมผ่านทางการรับรู้ความสามารถของตนเอง ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดีผ่านทางการรับรู้ความสามารถของตนเอง และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยผ่านทางการมองโลกในแง่ดี โดยตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 4 ตัวแปร ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้ ร้อยละ 37 โดยจะเห็นได้ว่า อิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกจะส่งผ่านอิทธิพลถึงความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคผ่านทางตัวแปรปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี และการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งชี้การสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและ

ฟันผุอุปสรรค ได้แก่การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งชี้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันผุอุปสรรค ได้แก่การให้ความรักและความเอาใจใส่ ดังนั้นการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากบุคคลใกล้ชิด และการให้ความรักความเอาใจใส่จากผู้ปกครองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันผุอุปสรรค และส่งผลต่อคุณลักษณะบางประการที่จะส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการเผชิญและฟันผุอุปสรรค ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการมองโลกในแง่ดีอีกด้วย

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนทางสังคม กับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลเชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อวิเคราะห์ขนาดของผลกระทบรวม ผลกระทบทางตรง และผลกระทบทางอ้อมของตัวแปรสาเหตุภายในโมเดลที่มีต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม เขตภาคกลาง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 576 คน จำแนกเป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 218 คน นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 จำนวน 193 คน และนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 165 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) สำหรับเครื่องมือในการวิจัยมีทั้งหมด 5 ฉบับ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ จำนวน 3 ฉบับ และแบบสอบถามสถานการณ์แบบ Bipolar 7 ระดับ จำนวน 2 ฉบับ โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือและคุณภาพ ดังนี้ แบบสอบถามความสามารถในการเผชิญและฟื้นฝ่าอุปสรรค จำนวน 35 ข้อ มี 4 องค์ประกอบ มีค่าความเชื่อมั่นสอดคล้องภายในอยู่ระหว่าง 0.62-0.76 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี จำนวน 36 ข้อ มี 3 องค์ประกอบ มีค่าความเชื่อมั่นสอดคล้องภายในอยู่ระหว่าง 0.63-0.79 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเองจำนวน 11 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 21 ข้อ มี 3 องค์ประกอบ มีค่าความเชื่อมั่นสอดคล้องภายในอยู่ระหว่าง 0.79-0.84 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 และแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จำนวน 17 ข้อ แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ มีค่าความเชื่อมั่นสอดคล้องภายในอยู่ระหว่าง 0.83-0.85 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้ง 5 ฉบับ ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 634 ฉบับ จากนั้นพิจารณาความสมบูรณ์และความตั้งใจตอบแบบสอบถามแล้วคัดเลือกแบบสอบถามไว้จำนวน 576 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.85 ของแบบสอบถามทั้งหมด จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง

และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้น และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL โดยใช้ค่า χ^2 , SRMR, RMSEA, GFI, AGFI และ CN เป็นดัชนีวัดระดับความกลมกลืน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบสมมติฐานการวิจัย มีดังนี้

1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดี การรับรู้ความสามารถของตนเอง การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย กับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค พบว่า ตัวแปรปัจจัยทุกตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าอยู่ระหว่าง 0.091 – 0.506 ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างต่ำ ถึงปานกลาง โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการควบคุมสถานการณ์ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .506 และตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคน้อยที่สุด ได้แก่ การมองโลกในแง่ดีมีมติแหล่งกำเนิดสาเหตุกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคด้านการรับรู้ต้นเหตุและรับผิดชอบต่อปัญหา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .091

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นยังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดลให้มีความสอดคล้องกลมกลืนมากขึ้น โดยปรับให้ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันได้ โดยในการปรับโมเดลจะพิจารณาค่าเสนอแนะจากโปรแกรมหรือดัชนีปรับโมเดล (Model Modification Indices: MI) และค่าการเปลี่ยนแปลงพารามิเตอร์ที่คาดหวังมาตรฐาน (Standardized Expected Parameter Change: SEPC) จนได้โมเดลที่มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์โมเดลที่ปรับแล้วมีค่าสถิติไค-สแควร์เท่ากับ 69.75 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อัตราส่วนระหว่างค่าสถิติไค-สแควร์กับจำนวนองศาอิสระ (χ^2 / df) มีค่า 1.246 GFI เท่ากับ 0.980 AGFI เท่ากับ 0.970 RMSEA เท่ากับ 0.021 SRMR เท่ากับ 0.035 และค่า CN เท่ากับ 685.66 โดยดัชนีทุกค่าอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จึงสรุปได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามภาวะสันนิษฐานมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. เมื่อพิจารณาเส้นทางอิทธิพลจากโมเดลโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.45) รองลงมาคือ การมองโลกในแง่ดี (0.31) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.21) และการสนับสนุนทางสังคม (0.15) ตามลำดับ โดยตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 4 ตัวแปร ร่วมอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้ประมาณร้อยละ 37 เมื่อพิจารณาผลกระทบของอิทธิพล พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.45) การมองโลกในแง่ดี (0.19) และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.14) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมเรียงตามลำดับ ดังนี้ ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสนับสนุนทางสังคมผ่านทาง การรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.15) อิทธิพลทางอ้อมจากการมองโลกในแง่ดีผ่านทาง การรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.12) และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยผ่านทาง การมองโลกในแง่ดี (0.08) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ พบว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุทั้ง 4 ตัวแปร ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้ร้อยละ 37 ส่วนที่เหลือเป็นอิทธิพลของตัวแปรภายนอกที่ไม่ได้นำมาศึกษา โดยพบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคได้รับอิทธิพลสูงสุดมาจากตัวแปรเรียงตามลำดับ ดังนี้ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (0.45) การมองโลกในแง่ดี (0.31) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (0.21) และการสนับสนุนทางสังคม (0.15) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสนับสนุนทางสังคมผ่านทาง การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดีผ่านทาง การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยผ่านทาง การมองโลกในแง่ดี โดยจะเห็นได้ว่า อิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกจะส่งผ่านอิทธิพลถึงความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรคผ่านทางตัวแปรปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี และการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งชี้การสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดในการบ่งชี้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อความสามารถในการ

เผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ได้แก่การให้ความรักและความเอาใจใส่ ดังนั้นการสนับสนุนทางสังคม ด้านอารมณ์จากบุคคลใกล้ชิด และการให้ความรักความเอาใจใส่จากผู้ปกครองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และส่งผลต่อคุณลักษณะบางประการที่จะส่งเสริมให้เกิดความสามารถ ในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการมองโลกในแง่ดี อีกด้วย จากผลการวิจัยอภิปรายได้ ดังนี้

การรับรู้ความสามารถของตนเอง มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของแบนดูรา(Bandura. 1986: 395 -399) ที่เชื่อว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองนั้นมีผลต่อการเลือกกระทำพฤติกรรม มีผลต่อการใช้ความพยายามและความมุ่งมั่นในการทำงาน โดยเมื่อเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับสูงจะมีความกระตือรือร้น พยายาม มุ่งมั่นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มาก เมื่อพบอุปสรรคจะกระตุ้นตนเองให้ใช้ความพยายามเพิ่มขึ้น ส่วนบุคคลที่รับรู้ถึงความสามารถของตนต่ำ มีแนวโน้มการตอบสนองทางอารมณ์ต่อตนเองในทางลบ อาทิเช่น ความเครียด ความวิตกกังวล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภนุช สุทวีไล (2550: 79-82) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และความเครียดในการทำงานของพนักงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ผลการศึกษา พบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัตติยา น้ำยาทอง (2551: 127-129) ซึ่งทำการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของนิสิตนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรค และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านการกำกับตนเอง

การมองโลกในแง่ดี มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคและมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านทาง การรับรู้ความสามารถของตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก คนที่มองโลกในแง่ดีจะเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้เลวร้าย มีพลังโอกาสที่จะพลิกผันสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับคืนดีได้ จึงไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขวางกั้น และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ผู้ที่มองโลกในแง่ดีจะเป็นผู้ที่ม่กำลังใจ ไม่ท้อถอยต่อปัญหา สามารถที่จะปรับตัวและพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหา นอกจากนี้การมองโลกในแง่ดียังมีผลดีช่วยเพิ่มระบบภูมิคุ้มกันต้านทาน ช่วยให้พ้นจากความล้มเหลวได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น และป้องกันความล้มเหลวความตั้งใจในการเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเชียร์ (วิทยา พลายมณี. 2545: 174; อ้างอิงจาก Cheer. n.d.) ศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยคาร์เนกีเมลลินในฟิตส์เบิร์ก กล่าวไว้ว่า คนที่มองโลกในแง่ร้าย มองความล้มเหลวเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะไม่มีวันเหมือนเดิม แต่สำหรับคนที่มองโลกในแง่ดีกลับมองอย่างง่าย ๆ ว่าอุปสรรคต่าง ๆ เป็นเพียง

สิ่งที่ต้องเอาชนะไปให้ได้เท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของทอมป์สันกับเท็นเนและคณะ (อาทิตา กลับเพิ่มพูน. 2550: 106; อ้างอิงจาก Thomson.1985; & Tennen et al. 1991) ที่พบว่าบุคคลที่มองโลกในแง่ดี มีแนวโน้มที่จะมองเห็นประโยชน์จากสถานการณ์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าคนที่มองโลกในแง่ร้าย เนื่องจากคนที่มองโลกในแง่ดีจะมองอนาคต อย่างเต็มไปด้วยความหวัง อีกทั้งผู้ที่มองโลกในแง่ดีจะมีศักยภาพในการจัดการกับปัญหาได้ดี เผชิญปัญหาแบบมุ่งจัดการ และมีความพยายามที่จะเผชิญกับปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตา กลับเพิ่มพูน (2549: บทคัดย่อ) ซึ่งทำการศึกษาเรื่อง การมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่า การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภา อภิญาภิบาล (2550: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรการมองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร แสงใส (2550: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรการมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านทางการมองโลกในแง่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองให้ความรัก ความอบอุ่น โดยการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความยุติธรรม ไม่ตามใจหรือเข้มงวดกวดขันมากเกินไป ยอมรับในความสามารถของเด็ก รับฟังความคิดเห็นและให้ความร่วมมือช่วยเหลือตามสมควร เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันด้วยตนเองภายใต้การแนะนำ และฝึกฝนให้เด็กรู้จักคิด ตัดสินใจ และจัดการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้เด็กมีความเป็นตัวของตัวเอง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์.2520: 27) ส่งผลให้มีความสามารถในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในยามที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก มีจิตใจที่เข้มแข็งไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค สอดคล้องกับงานวิจัยของคาร์รอล เวคค์(Stoltz. 1998:58; citing carol Dweck) ศาสตราจารย์แห่งภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยฮิลลินอยส์ ได้ทำการศึกษาถึงพัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional Development) พบว่ารูปแบบการตอบสนองต่ออุปสรรคและความยากลำบากของมนุษย์มีพื้นฐานและได้รับอิทธิพลมาจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู กลุ่มเพื่อน และบุคคลที่ใกล้ชิดกับบุคคลผู้นั้นในช่วงวัยเด็ก และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกสร ภูมิดี (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฟ้อุปสรรค (AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบ

การอบรมเลี้ยงดูต่างกัน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธาวดี สังขมาน (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาตัวแปรคัดสรรที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2547 ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สามารถพยากรณ์ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคทั้งโดยรวมและรายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของอนันต์ นวลใหม่ (2549: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 คือวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และสัมพันธภาพในครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร พันธุ์พิทักษ์ (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ และการอบรมเลี้ยงดู กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค โดยส่งผ่านทางการรับรู้ความสามารถของตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากการที่นักเรียนรับรู้และประเมินได้ว่า ตนเองได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลในสังคมต่าง ๆ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสาร สิ่งของ เงินทอง การยอมรับ การเห็นคุณค่า การได้รับการชี้แนะ ตลอดจนการได้รับคำแนะนำช่วยเหลือให้กำลังใจจากบุคคลใกล้ชิด จะทำให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่า มีความมั่นใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้มีพฤติกรรมการเผชิญปัญหาที่เหมาะสม และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ ครอฟฟอร์ด (Crawford. 1987: 41) ที่ได้เสนอทฤษฎีการดูดซับความเครียดของการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า การสนับสนุนทางสังคมทำให้บุคคลเผชิญกับภาวะวิกฤตได้ง่ายขึ้นและทำให้วิกฤตนั้นลดความรุนแรงลง โดยการได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ทำให้นักบุคคลรู้สึกว่ามีคุณค่าในตนเอง ทำให้นักบุคคลเกิดความพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของโคเฮน และวิลลิส (Cohen; & Willis. 1985: 310-335) ที่ได้เสนอสมมติฐานเกี่ยวกับบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ว่า ผลกระทบทางตรงของการสนับสนุนทางสังคม คือการเพิ่มแรงช่วยเหลือโดยตรงทำให้นักบุคคลเกิดอารมณ์ที่มั่นคงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตระหนักถึงการมีคุณค่าในตนเองซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมในทางที่ดี นอกจากนี้การสนับสนุนทางสังคมจะเป็นตัวบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากภาวะเครียดเนื่องจากการไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้ โดยการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจะทำให้นักบุคคลประเมิน

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าไม่รุนแรงมาก และเกิดความรู้สึกว่ามีผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ หากต้องเผชิญปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของชาติยา น้ายาทอง (2551: 132) ที่ศึกษาพบว่าการสนับสนุนทางการเรียนจากผู้ปกครองส่งผลทางอ้อมต่อความสามารถในการฝ่าฟันอุปสรรค โดยผ่านทางความเชื่อมั่นในตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงเดือน มุลประดับ (2541: บทคัดย่อ) ที่พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของวัยรุ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของรักชนก คชไกร(2541: 99) ที่พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมและการเผชิญปัญหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ค่าใช้จ่ายที่ได้รับ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา บุคลิกภาพแบบเข้มแข็ง และแรงสนับสนุนทางสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล เรืองรุ่งขจรเดช (2550: 99) ที่ศึกษาพบว่าความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสนับสนุนทางสังคม โดยพบว่าองค์ประกอบของความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการสนับสนุนทางสังคมมากที่สุด คือความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคด้านสาเหตุและความรับผิดชอบกับการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ได้รับอิทธิพลทางตรงจาก การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก การสนับสนุนทางสังคม การมองโลกในแง่ดี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกจะส่งผ่านอิทธิพลถึงความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ผ่านทางตัวแปรปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ดังนั้นการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์จากบุคคลใกล้ชิด และการให้ความรักความเอาใจใส่จากผู้ปกครอง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และส่งผลต่อคุณลักษณะบางประการที่จะส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการมองโลกในแง่ดีอีกด้วย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงที่สุด ดังนั้นหากพ่อแม่ หรือผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ควรส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากขึ้น โดยพ่อแม่ผู้ปกครองควรเอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือตนเอง ให้นักเรียนมีโอกาสได้

ใช้ความคิดริเริ่มและตัดสินใจจากงานเล็กไปสู่งานใหญ่ กล้าตัดสินใจและกล้าเผชิญกับความเป็นจริง คอยให้กำลังใจให้คำปรึกษาหรือชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม พร้อมทั้งพูดชักจูงและให้กำลังใจแก่นักเรียนว่าตนมีความสามารถที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง เมื่อนักเรียนกระทำกิจกรรมใดที่ประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง ผู้ปกครองควรพูดชื่นชมหรือให้รางวัลชมเชย เพื่อให้เด็กนักเรียนมีกำลังใจ มีความภาคภูมิใจ และเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองว่าตนจะสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จได้อีก ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคที่ดีต่อไป

2. จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการมองโลกในแง่ดีส่งผลทางตรงต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนควรตระหนักถึงความสำคัญของตัวแปรดังกล่าว เพื่อที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยครูผู้สอนควรปลูกฝังให้นักเรียนมองสถานการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง ชี้ให้เห็นว่าอุปสรรคเป็นโอกาสที่นักเรียนจะใช้ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ที่เลวร้ายให้กลับเป็นสถานการณ์ที่ดีได้ และควรมีการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองให้สูงขึ้น โดยการให้กำลังใจ ส่งเสริมสนับสนุน และกระตุ้นผู้เรียนตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ มุมานะพยายาม และอดทนเพื่อกระทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จด้วยดี นอกจากนี้ครูผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกคิดแก้ปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการเรียน และในชีวิตประจำวันเพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการส่งเสริมความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคให้แก่เด็กนักเรียนในการที่จะก้าวไปสู่สังคมในอนาคตข้างหน้าอย่างเข้มแข็งในการต่อสู้กับอุปสรรคต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ขึ้นมา โดยบูรณาการทฤษฎีของตัวแปร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค กับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันออกไป เช่น กลุ่มคนทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ ก็จะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของบุคคล ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลประสบผลสำเร็จในชีวิตมากขึ้น

2. การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรปัจจัยครั้งนี้ ตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการมองโลกในแง่ดี กับตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรปัจจัยภายในตัวบุคคลมีอิทธิพลกับ

ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคสูงกว่าตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม โดยตัวแปรปัจจัยทั้ง 4 ตัวแปรที่เลือกมาศึกษาสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ ได้ร้อยละ 37 ส่วนที่เหลือเป็นอิทธิพลของตัวแปรอื่น ๆ ที่ไม่ได้เลือกมาศึกษาในโมเดล แสดงว่ายังมีตัวแปรอื่น ๆ ที่ควรนำมาศึกษาเพิ่มเติม อาทิเช่น บุคลิกภาพ ประสบการณ์ทางสังคม เป็นต้น

3. เนื่องจากการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยช่างศิลป์ และวิทยาลัยนาฏศิลป์ในภาพรวม ซึ่งนักเรียนในแต่ละประเภทวิทยาลัย อาจจะมีรูปแบบหรือประสบการณ์ในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคแตกต่างกัน อีกทั้งจากการศึกษาพบว่ารูปแบบการอธิบายตนเองเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกัน ดังนั้นในการวิจัยในครั้งต่อไป ควรนำประเภทวิทยาลัย และเพศเข้ามาร่วมศึกษาด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สุขสมัย. (2549). การพัฒนามาตรวัดความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคตามทฤษฎีของสตอลทซ์สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการวัดทางการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- เกสร ภูมิดี. (2546). ความสัมพันธ์การศึกษาความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค(AQ) ของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพและรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ชัตติยา น้ายาทอง. (2551). การศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของนิสิตนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรัฐบาลในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- จิตติมา จุมทอง. (2537). ผลของการสอนตนเองต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ใจทิพย์ พวงทอง. (2540). การศึกษาความสอดคล้องระหว่างการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดากับการเลี้ยงดูตามการรับรู้ของบุตรวัยรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เฉลา ประเสริฐสังข์. (2548). 3Q : คุณภาพบัณฑิตที่พึงประสงค์. สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2549, จาก <http://www.rb.ac.th/rambhai/article81.html>
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ไชยงค์ วรรณม. (2549). พัฒนาการการควบคุมตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่สาม ที่มีโนภาพของตนต่างระดับกันในเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต 2. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และเพ็ญแข ประจันปัจฉินก. (2520). จริยธรรมของเยาวชนไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน; อรพินทร์ ชุชม; และงามตา วนินทานนท์. (2528). *ปัจจัยทางจิตวิทยา
นิเวศที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงพร พันธุ์พิทักษ์. (2548). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และการอบรม
เลี้ยงดู กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดบุรีรัมย์ปริญญาณิพนธ์. ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการ
ให้คำปรึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
ถ่ายเอกสาร.*
- ดุขุฎิ โยเหลา. (2535). *รายงานการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู
เด็กในประเทศไทยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เมตา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทัศนากาดี. (2539). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดู ความเชื่ออำนาจ
ในตน และความคิดเกี่ยวกับตนเองของเด็กในเมืองและชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธีระศักดิ์ กำปรรณารักษ์. (2548). *AQ อัดเกินพิกัด*. กรุงเทพฯ: บิสคิด.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2538). *ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (LISREL) สถิติวิเคราะห์สำหรับการ
วิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- . (2542). *โมเดลลิสเรล : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2545). *เปิดโลกวิจัยการศึกษา. รวมการบรรยายและอภิปรายเรื่องการวิจัย : เส้นทางสู่
ความสำเร็จของการปฏิบัติการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นภาพิพย์ ตั้งตรีจักร. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม
และความผาสุกทางจิตวิญญาณ กับเขาว์อารมณ์ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์
วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การบริหารการพยาบาล)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นฤมล เรืองรุ่งขจรเดช. (2550). *ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่า
อุปสรรค การสนับสนุนทางสังคม และความเครียดในการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษาบริษัท
พัฒนาโปรแกรมระบบงานแห่งหนึ่ง*. ปริญญาณิพนธ์. ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและ
องค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- นัยพินิจ คชภักดี. (2544). *พัฒนาบุคลากรภาพเสริมสร้างเขาว์ปัญญา*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). “ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณภาพของเครื่องมือวัด”.
ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา หน่วยที่ 1 – 7.

- กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประทีป ลิขิตเลอสรวง. (2543, ธันวาคม). "AQ ความสามารถสู่ความสำเร็จ", 9 ทันโรค. หน้า 6-9.
- ประสูติ หุ่นวงศ์มาศ. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของการอธิบายและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปิติมา ฉายโอกาส. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความเข้มแข็งในการมองโลก การสนับสนุนทางสังคม กับความสุขสมบูรณ์ของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลรัฐ. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การบริหารพยาบาล). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยะดี ลิ้มพะบำรุง. (2547). การพัฒนาการมองโลกในแง่ดีด้วยโปรแกรมการฝึกทักษะการคิดของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- พรทิพย์ วิศาลสุวรรณกร. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ปัจจัยส่วนบุคคลและความผูกใจมั่นต่อการเปลี่ยนแปลง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร
- พระราชวรมนี. (2540). ความสุขที่แท้จริงของชีวิตกับจิตพิสัย. จิตพิสัย: มิติสำคัญของการพัฒนาคน. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พัชรพร วีรสิทธิ์. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบห้าประการของบุคลิกภาพและความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเจ้าหน้ที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานประกันสังคม. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.
- ภีรนนท์ กล้าหาญ. (2548). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพสำนักงานการอาชีวศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2544, กันยายน). "AQ กับความสำเร็จของชีวิต," วารสารวิชาการ.4(9). 12-17.

- เมธาวดี สังขะมาน. (2548). ตัวแปรคัดสรรที่สัมพันธ์กับความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2547. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา สกุลลิขเรศสีมา. (2542). การอบรมเลี้ยงดูเด็ก. นครราชสีมา: คณะวิทยาศาสตร์สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- วรรณกร หมอยาดี. (2544). ผลของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มคะแนนผลสัมฤทธิ์ที่มีต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ พิตาลพงศ์ และคนอื่น ๆ. (2526). การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดูพัฒนาการทางร่างกายและความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพ. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538, กุมภาพันธ์ – มีนาคม). ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. ข่าวสารการวิจัยการศึกษา. 18(3): 8 – 11.
- วิทยา นาควัชร. (2544). วิธีเลี้ยงลูกให้เก่ง ดี มีสุข IQ EQ MQ AQ. กรุงเทพฯ: Good Book.
- วิทยา พลายมณี. (2545). อานุภาพแห่งความคิดเชิงบวกในโลกธุรกิจ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- วิรัตน์ ธรรมนารถสกุล. (2547). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับของผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและปัจจัยระดับบุคคล. ปรินญาณินพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- วินัส ภัคตินรา. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางบุคลิกภาพกับเชาว์อารมณ์(EQ) และความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค(AQ). ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- ศกลวรรณ กาญจนภักดี. (2549). การศึกษาความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 2. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ศศิธร แสงใส. (2550). การศึกษาคุณลักษณะบางประการที่ส่งผลต่อความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).

- กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
ถ่ายเอกสาร.
- ตันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2545). *เทคนิคการสร้าง IQ EQ AQ 3Q เพื่อความสำเร็จ*. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ บুক เซนเตอร์ จำกัด.
- ตันสนีย์ วรรณางกูร. (2544). *คุณมองโลกแบบไหน. EQ ของคุณเป็นอย่างไร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2541). *โมเดลเชิงสาเหตุ : การสร้างและการวิเคราะห์. รวมบทความทางวิธีวิทยาการวิจัย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิรินันท์ วรรณนกกิจ. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการรับผิดชอบต่อตนเอง และส่วนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์คาโนนิคอล*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริลักษณ์ สุวรรณวงศ์. (2538). *ทฤษฎีและเทคนิคการสุ่มตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2539). *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- ศุภนุช สุทวีไล. (2550). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ความสามารถของตนเอง ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค และความเครียดในการทำงานของพนักงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง*. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม. (จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สกุณี ปานดำ. (2550). *การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างพหุปัญญากับความสามารถในการเผชิญอุปสรรค ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สนิย์ วีระพันธุ์. (2546). *การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีวิทยาการศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สมพร สุทัศน์. (2544). *การทดสอบทางจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2543). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับปรุงพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิโชค วรรณสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาลังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สุภา อภิญญาภิบาล. (2550). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยบางประการกับความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. วิทยานิพนธ์

- นิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุมาลี พัวชู. (2547). การศึกษาพัฒนาการความสามารถในการคิดสังเคราะห์และการมองโลกในแง่ดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 3 ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริพร ไชยฤกษ์. (2550). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการมองโลกในแง่ดี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงาน การศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โดยการวิเคราะห์หุระดับ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณ ก่อสุวรรณวงศ์. (2550). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการมองโลกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต 2 จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- เสาวนิจ รัตนวิจิตร. (2540). การปรับตัวทางสังคมของเยาวชนแรงงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์ (การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร.
- อดิศร อุดรทักษ์. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการเผชิญปัญหาของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- อนันต์ นวลใหม่. (2549). การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (AQ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม. (2544, พฤษภาคม). จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติในการมองโลกในแง่ดี. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. 7(1): 43 - 53.
- อรอนงค์ ทรงสกุล. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนนโยบายแห่งกาย และการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

- อาทิตา กลับเพิ่มพูน. (2549). *การมองโลกในแง่ดี บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค: ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยงานของรัฐแห่งหนึ่ง*. ปรินซ์นิพนธ์. ศศ.ม.(จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- อุไร จักษ์ตรีมงคล. (2545). *การพัฒนาโครงสร้างเซวาร์อารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ด. (การวัดผลและทดสอบทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- Bandura, A. (1977). "Self – Efficacy : Toward A Unifying Theory of Behavioral Change." *Psychological Review*. 84 (2) : 191 – 215.
- (1986). *Social Foundations of Thought and action : A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice – Hall.
- Betz, N.E. (1992, September). " Counseling Uses of Career Self – Efficacy Theory." *The Career Development*. 41: 22 - 26
- Bollen, K.A.(1989). *Structural Equations with Latent Variables*. New York. John Wiley & Sons.
- Brown, G.H.; & Harris, T.J. (1978). *Social Origins of Depression*. London: Tristock.
- Cherrington, D.J. (1994). *Organizational Behavior: The Management of Individual and Organizational Performance*. 2 nd Ed. Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Cobb, S. (1976, January). Social support as moderation of life stress. *Psychosomatic Medicine*. 38(1): 300-314.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985, September). Stress social support and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*. 98, 310-357.
- Diener, C.I.; & Dweck, C.S. (1980) "An Analysis of Learned Helplessness : The Processing of Success". *Journal of Personality and Social Phychology*. 39(5) : 940 – 952.
- Hair, Joseph F. et al. (1995). *Multivariate Date Analysis with Reading fourt Edition*. 4th ed, USA: Prentice Hall.
- House, J. S. (1981). The nature of social support in M.A. Reading (ED). *Work stress and social support*. Philadelphia: Addison Wesley.
- Joreskog, Karl. G. and Sorbom,D. (1993). *LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. USA: Scientific Software International, Inc.
- Jung, Carl G. (1959). *Psychological Types*. London: Routledge's Regan Paul Ltd.
- Kahn, R. L. (1979). *Aging and Social Support, Aging from Birth to Death : Inlet Disciplinary Perspective*. Colorado: Westview Press.

- Middlemist, R.D.; & Hitt, M.A. (1981). *Organizational Behavior: Applied Concepts*. Chicago: Science Research Associates.
- Norbeck, J.S. (1982). *The use of social in clinical practice*. Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Service, 20, 22-29.
- Pedler, M; Burgoyne, J;& Boydell, T. (2001). *A Manager's Guide to Self – Development*. 4 th ed. Glasgow: Bell and Bain.
- Pender, N.J. (1987). *Health Promotion in Nursing Practice*. 2nd ed. California: Appleton and Lange.
- Peterson, C.; & Seligman, M.E.P. (1987). Explanatory style and illness. *Journal of Personality*. 55(2): 237-265.
- Seligman, M.E.P. (1990). *Learning optimism*. New York: Pocket Books.
- (1998). *Learned optimism*. New York: Simon & Schuster Inc.
- Seligman, Martin E.P.; et al. (1997, January). Explanatory style change during cognitive therapy for unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*. 97(1): 13-18.
- Stoltz, P.G. (1997). *Adversity quotient: Turning obstacles into opportunities*. New York: United States of America.
- (1997). *Adversity quotient*. New York: Harper Collines.
- (2000). *Adversity quotient @ Work*. New York: Harper Collines.
- Troits, P. A . (1986). Social support as coping assistance. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 54: 416–423.
- Turner, W.E. (1981). *Patients perception of care under primary and team-nursing*. Research in Nursing and Health. 7: 93-99.
- Wagner, J.A.; & Hollenbeck, J.R.. (1992). *Management of Organizational Behavior Patterns that Keep You from Getting Ahead*. New York: Doubleday.
- Weinert, C. (1988). *Social support and the chronically ill individual*. Nursing Clinics of North America. 22: 613-629.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา วีระวิทยเลิศ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
3. รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ขวลิศ รวยอาจิณ ภาควิชาการวัดผลและวิจัยทางการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ มณฑิรา ราจูเพ็ง ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. อาจารย์ พัทธราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
7. อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข
ผลการวิเคราะห์ข้อความรายชื่อ

ตาราง 11 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินแบบวัดความสามารถในการ
เผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

สถานการณ์	ข้อที่	ค่า IOC
1	1. C	1*
	2. O _r	1*
	3. R	1*
	4. E	1*
2	1. C	1
	2. O _w	0.8*
	3. R	1
	4. E	1
3	1. C	1
	2. O _r	0.8*
	3. O _w	1
	4. R	1
	5. E	1
4	1. C	1
	2. O _r	1
	3. O _w	1
	4. R	1
	5. E	1
5	1. C	1*
	2. O _r	1
	3. O _w	1
	4. R	0.8
	5. E	1
6	1. C	1
	2. O _r	1*
	3. O _w	1
	4. R	1
	5. E	1*

ตาราง 11 (ต่อ)

สถานการณ์	ข้อที่	ค่า IOC
7	1. C	1
	2. O_r	1*
	3. R	0.8
	4. E	1
8	1. C	1
	2. O_r	1
	3. R	1
	4. E	1
9	1. C	0.6*
	2. O_r	0.6*
	3. R	0.6*
	4. O_w	0.6*
10	1. C	1
	2. O_w	1
	3. R	1*
	4. E	1
11	1. C	0.8*
	2. O_w	0.8*
	3. O_r	0.8*
	4. R	0.8*
12	1. C	1*
	2. O_w	0.8*
	3. R	1*
	4. E	1*
13	1. C	1
	2. O_w	1
	3. E	0.8
14	1. C	1
	2. R	1
	3. E	1

ตาราง 11 (ต่อ)

สถานการณ์	ข้อที่	ค่า IOC
15	1. O_r	1*
	2. R	1*
16	1. C	0.8
	2. R	1

หมายเหตุ: * คือข้อที่ตัดออก

ตาราง 12 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบ
 ประชาธิปไตย จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1. การปฏิบัติต่อเด็กด้วย เหตุผลและความยุติธรรม		2. การให้เด็กมีอิสระใน การคิดและการกระทำ		3. การให้ความรักและ ความเอาใจใส่	
1.	1.0	9.	1.0	17.	1.0
2.	1.0	10.	1.0	18.	1.0
3.	1.0	11.	1.0*	19.	1.0
4.	1.0	12.	0.8*	20.	1.0*
5.	1.0	13.	1.0	21.	1.0
6.	1.0	14.	1.0	22.	1.0*
7.	1.0*	15.	1.0	23.	1.0
8.	1.0*	16.	1.0		

หมายเหตุ: * คือข้อที่ตัดออก

ตาราง 13 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1. การสนับสนุนทางสังคม		2. ด้านสติปัญญา		3. ด้านทรัพยากร	
ด้านอารมณ์					
1.	1.0	13.	0.6*	26.	1.0
2.	0.8*	14.	0.6*	27.	0.8
3.	1.0	15.	1.0	28.	1.0
4.	1.0	16.	1.0	29.	1.0*
5.	1.0	17.	1.0	30.	0.8
6.	1.0*	18.	0.6*	31.	1.0
7.	1.0	19.	1.0	32.	0.8*
8.	1.0	20.	0.6*	33.	1.0*
9.	0.8*	21.	0.6*	34.	1.0
10.	0.8*	22.	0.6*	35.	1.0*
11.	1.0*	23.	1.0	36.	1.0
12.	1.0	24.	0.8	37.	0.6*
		25.	1.0		

หมายเหตุ: * คือข้อที่ตัดออก

ตาราง 14 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง
จากประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	ค่า IOC	ผลการพิจารณา
1.	1.0	คัดเลือกไว้
2.	1.0	คัดเลือกไว้
3.	1.0	คัดเลือกไว้
4.	1.0	คัดเลือกไว้
5.	1.0	คัดเลือกไว้
6.	1.0	คัดเลือกไว้
7.	1.0	คัดเลือกไว้
8.	1.0	คัดเลือกไว้
9.	1.0	คัดเลือกไว้
10.	0.6	คัดเลือกไว้
11.	0.8	คัดเลือกไว้

ตาราง 15 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามการการมองโลกในแง่ดีจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

สถานการณ์ทางลบ			สถานการณ์ทางบวก		
สถานการณ์ที่	ข้อที่	ค่า IOC	สถานการณ์ที่	ข้อที่	ค่า IOC
1.	1	1.0	11.	1	1.0
	2	1.0		2	1.0
	3	0.8		3	0.8
2.	1	1.0	12.	1	1.0
	2	1.0		2	1.0
	3	0.8		3	0.8
3.	1	1.0	13.	1	1.0
	2	1.0		2	1.0
	3	0.8		3	0.8
4.	1	1.0	14.	1	1.0
	2	1.0		2	1.0
	3	0.8		3	0.8
5.	1	1.0*	15.	1	1.0
	2	1.0*		2	1.0
	3	0.8*		3	0.8
6.	1	1.0	16.	1	1.0*
	2	1.0		2	1.0*
	3	0.8		3	0.8*
7.	1	1.0	17.	1	1.0
	2	1.0		2	1.0
	3	0.8		3	0.8
8.	1	1.0	18.	1	1.0*
	2	1.0		2	1.0*
	3	0.8		3	0.8*
9.	1	1.0			
	2	1.0			
	3	0.8			
10.	1	1.0			
	2	1.0			
	3	0.8			

หมายเหตุ: * คือข้อที่ตัดออก

ตาราง 16 แสดงค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดความสามารถในการ
เผชิญและฟื้นฟ้อุปสรรค 4 ด้าน

องค์ประกอบด้าน	ค่าอำนาจจำแนก (r)											ความ เชื่อมั่น
	ข้อที่											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1. การควบคุมอารมณ์	0.33	0.35	0.36	0.44	0.33	0.38	0.48	0.48	0.38	0.46	0.47	0.76
2. การรับรู้ต้นเหตุและ ความรับผิดชอบต่อ ปัญหา	0.27	0.41	0.28	0.38	0.34	0.28	0.37					0.62
3. การรับรู้ผลกระทบ ของปัญหา	0.24	0.37	0.27	0.42	0.43	0.49	0.40	0.49				0.70
4. การอดทนต่อ ปัญหา	0.26	0.44	0.28	0.32	0.43	0.39	0.38	0.40	0.46			0.70
ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ												0.88

ตาราง 17 แสดงค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการรับรู้ความสามารถ
ของตนเอง

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1.	0.68
2.	0.67
3.	0.65
4.	0.60
5.	0.55
6.	0.53
7.	0.69
8.	0.71
9.	0.70
10.	0.52
11.	0.54
ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ	0.89

ตาราง 18 แสดงค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)		
	ด้านอารมณ์	ด้านสติปัญญา	ด้านทรัพยากร
1	0.59	0.61	0.43
2	0.63	0.56	0.40
3	0.67	0.63	0.64
4	0.56	0.71	0.63
5	0.59	0.64	0.54
6	0.54	0.48	0.64
7	0.43	0.51	-
8	-	0.49	-
ความเชื่อมั่น	0.83	0.84	0.79

ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = 0.92

ตาราง 19 แสดงค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (r)		
	การปฏิบัติต่อเด็กด้วยเหตุผลและความยุติธรรม	การส่งเสริมให้เด็กมีอิสระในความคิดและการกระทำ	การให้ความรักความเอาใจใส่
1	0.64	0.63	0.70
2	0.52	0.51	0.66
3	0.63	0.70	0.73
4	0.69	0.69	0.49
5	0.65	0.56	0.66
6	0.65	0.54	-
ความเชื่อมั่น	0.85	0.83	0.84

ความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = 0.92

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามการเผชิญปัญหา

คำชี้แจง

- จากข้อคำถามให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ให้เข้าใจ โดยจินตนาการว่าสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นกับนักเรียนจริง ๆ
- ตอบคำถามแต่ละข้อ โดยพิจารณาว่าความรู้สึกหรือความคิดเห็นของนักเรียนก่อนไปทางซ้าย ทางขวา หรือตรงกลาง ซึ่งในแต่ละข้อจะมีตัวเลือกทั้งหมด 7 ตัวเลือก แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับ 1 – 7 ดังนี้

←----->

7	6	5	4	3	2	1
เห็นด้วย กับคำตอบ ทางซ้ายมือ <u>มากที่สุด</u>	เห็นด้วยกับ คำตอบ ทางซ้ายมือ <u>มาก</u>	เห็นด้วยกับ คำตอบ ทางซ้ายมือ <u>ค่อนข้างมาก</u>	เห็นด้วยกับ คำตอบ ทางซ้ายมือ และคำตอบ ทางขวามือ <u>เท่า ๆ กัน</u>	เห็นด้วยกับ คำตอบ ทางขวามือ <u>ค่อนข้างมาก</u>	เห็นด้วยกับ คำตอบ ทางขวามือ <u>มาก</u>	เห็นด้วยกับ คำตอบ ทางขวามือ <u>มากที่สุด</u>

สถานการณ์ตัวอย่าง

นักเรียนจับคู่ได้ทำรายงานกับเพื่อนที่ไม่สนิทกัน และเกิดปัญหาระหว่างการทำรายงานร่วมกัน

คำถาม	1. นักเรียนสามารถแก้ไขสถานการณ์นี้ได้เพียงใด (C)								
คำตอบ	แก้ไขได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถแก้ไขได้

คำถาม	2. นักเรียนคิดว่าปัญหานี้เกิดจากสาเหตุใด(o _r)								
คำตอบ	เพื่อนหรือปัจจัยอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวของนักเรียนเอง

จากสถานการณ์ตัวอย่าง

ในข้อ 1 ถ้านักเรียน กากบาท X ที่ 3

หมายความว่า นักเรียนมั่นใจค่อนข้างมาก ว่าตนเองไม่สามารถแก้ไขปัญหาคำถามได้

ในข้อ 2 ถ้านักเรียน กากบาท X ที่ 6

หมายความว่า นักเรียนมั่นใจมาก ว่าปัญหานี้เกิดจากเพื่อนหรือปัจจัยอื่น

สถานการณ์ 1

ในการทำงานกลุ่มทุกคนเสนอความคิดเห็นเพื่อช่วยกันทำงานที่ได้รับมอบหมาย ถ้านักเรียนกับเพื่อนคนหนึ่งต่างเสนอความคิดเห็นของตน จนทะเลาะกันอย่างรุนแรงถึงกับไม่พูดกัน

คำถาม	1. นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหานี้ได้หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถจัดการได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถจัดการได้

คำถาม	2. ถ้านักเรียนยังมัวงานที่ต้องทำกับเพื่อนคนนี้อยู่ นักเรียนสามารถทำงานกับเพื่อนคนนี้ได้อีกหรือไม่ (R)								
คำตอบ	สามารถร่วมงานกันได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถร่วมงานได้อีก

คำถาม	3. นักเรียนสามารถปรับความเข้าใจกับเพื่อนได้หรือไม่ (E)								
คำตอบ	สามารถทำได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถทำได้

สถานการณ์ 2

ถ้านักเรียนได้มอบหมายจากสมาชิกในกลุ่มให้ออกมานำเสนอรายงานหน้าห้องเรียน แต่เมื่อนำเสนอจบแล้วเพื่อน ๆ ในห้องเรียนบอกว่าไม่เข้าใจในสิ่งที่นักเรียนพูด

คำถาม	1. นักเรียนสามารถยอมรับข้อบกพร่องในการนำเสนอรายงานหน้าห้องเรียนของตัวเองได้ดีเพียงใด (C)								
คำตอบ	ยอมรับได้	7	6	5	4	3	2	1	ยอมรับไม่ได้

คำถาม	2. นักเรียนคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ จะส่งผลต่อการพูดหน้าห้องเรียนของนักเรียนในครั้งต่อไปหรือไม่ (R)								
คำตอบ	ไม่ส่งผล	7	6	5	4	3	2	1	ส่งผล

คำถาม	3. ในการนำเสนอในกลุ่มครั้งต่อไป ถ้านักเรียนได้รับการเสนอชื่อให้ออกไปรายงานหน้าห้องเรียนอีก นักเรียนจะอย่างไร (E)								
คำตอบ	พยายามและเตรียมตัวให้มากขึ้น	7	6	5	4	3	2	1	ไม่ออกไปพูดอีก

สถานการณ์ 3

ถ้าระหว่างเดินทางมาโรงเรียน นักเรียนทำกระเป๋าตังค์หาย และในกระเป๋านั้นมีเงินค่าขนมรายเดือนของนักเรียน

คำถาม	1. นักเรียนต้องรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่ (O_w)								
คำตอบ	ต้องรับผิดชอบ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำถาม	2. นักเรียนถูกพ่อแม่ตำหนิที่ทำกระเป๋าตังค์หาย และลงโทษตัดค่าขนมรายเดือนเหลือเพียงครึ่งเดียว นักเรียนจะอย่างไร (E)								
คำตอบ	ยอมรับการลงโทษ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่ยอมรับการลงโทษ

สถานการณ์ 4

วันกำหนดส่งงาน เพื่อนของนักเรียนป่วยไม่สามารถมาโรงเรียนได้ จึงฝากงานให้นักเรียนนำมาส่งแทน แต่วันนั้นฝนตกหนัก นักเรียนทำงานของเพื่อนเปียก

คำถาม	1. นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้หรือไม่ (C)								
คำตอบ	แก้ไขได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถแก้ไขได้

คำถาม	2. นักเรียนคิดว่านักเรียนต้องรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่ (O_w)								
คำตอบ	ต้องรับผิดชอบ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำถาม	3. ถ้าเพื่อนของนักเรียนโกรธนักเรียนมาก และคอยตำหนินักเรียนทุกครั้งที่มีโอกาสพูดคุยกัน นักเรียนจะอย่างไร (E)								
คำตอบ	อธิบายให้เพื่อนเข้าใจว่าไม่ได้ตั้งใจ	7	6	5	4	3	2	1	เลิกคบหากับเพื่อนคนนี้

สถานการณ์ 5

ทางโรงเรียนกำหนดให้มีกิจกรรมกีฬาสีหลังสอบกลางภาค ถ้านักเรียนได้รับการคัดเลือกจากเพื่อน ๆ และรุ่นพี่ให้เป็นนักกีฬา ช่วงก่อนสอบกลางภาคนักเรียนต้องซ้อมกีฬาอย่างหนักทุกวันหลังเลิกเรียน ทำให้ไม่มีเวลาอ่านหนังสือเตรียมตัวสอบ

คำถาม	1. นักเรียนสามารถจัดการแก้ปัญหานี้ได้หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถจัดการได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถจัดการได้

คำถาม	2. การที่นักเรียนไม่มีเวลาอ่านหนังสือเตรียมสอบ เกิดจากสาเหตุใด (O_r)								
คำตอบ	ตัวนักเรียนเองที่แบ่งเวลาไม่ดี	7	6	5	4	3	2	1	ต้องทุ่มเทกับการซ้อมกีฬา

คำถาม	3. ถ้าผลสอบออกมามักเรียนสอบตก นักเรียนคิดว่า ใครควรเป็นผู้รับผิดชอบ (O_w)								
คำตอบ	ตัวนักเรียน	7	6	5	4	3	2	1	เพื่อน ๆ และรุ่นพี่

คำถาม	4. ผลการสอบกลางภาคครั้งนี้ จะส่งผลต่อการเล่นกีฬาของนักเรียนหรือไม่ (R)								
คำตอบ	ไม่ส่งผล	7	6	5	4	3	2	1	ส่งผล

คำถาม	5. จากการที่นักเรียนสอบตก อาจารย์นัดสอบแก้ตัวหลังสัปดาห์เสร็จสิ้นกีฬาสี นักเรียนจะอย่างไร (E)								
คำตอบ	พยายามหาเวลาอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบ	7	6	5	4	3	2	1	ตัดสินใจไม่ไปสอบ เพราะคงไม่มีเวลาเตรียมตัวสอบ

สถานการณ์ 6

ถ้านักเรียนได้รับหน้าที่ประสานงานกับเพื่อนห้องอื่นในการจัดกิจกรรมงานปีใหม่ แต่นักเรียนไม่ได้รับความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ห้องอื่นในการทำกิจกรรม

คำถาม	1. นักเรียนสามารถหาวิธีการในการสร้างความร่วมมือกับเพื่อน ๆ ห้องอื่นได้หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถหาวิธีการได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถหาวิธีการได้

คำถาม	2. นักเรียนต้องรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่ (O_w)								
คำตอบ	ต้องรับผิดชอบ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำถาม	3. การที่นักเรียนไม่ได้รับความร่วมมือจากเพื่อน ๆ ห้องอื่นในครั้งนี้ จะส่งผลต่อการประสานงานในเรื่องอื่น ๆ หรือไม่ (R)								
คำตอบ	ไม่ส่งผล	7	6	5	4	3	2	1	ส่งผล

สถานการณ์ 7

ถ้านักเรียนตั้งใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และพยายามทำแบบฝึกทักษะเรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติ แต่นักเรียนก็ยังไม่เข้าใจ

คำถาม	1. นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหานี้ได้หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถจัดการได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถจัดการได้

คำถาม	2. การที่นักเรียนไม่เข้าใจเนื้อหาเรื่องนี้ จะมีผลกระทบต่อความตั้งใจในการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องอื่น ๆ หรือไม่ (R)								
คำตอบ	ไม่มีผลกระทบ	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกระทบ

คำถาม	3. ถ้านักเรียนตั้งใจและอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น แต่นักเรียนก็ยังไม่เข้าใจ นักเรียนจะอย่างไร (E)								
คำตอบ	พยายามต่อไป	7	6	5	4	3	2	1	หมดความพยายาม

สถานการณ์ 8

อาจารย์มอบหมายให้นักเรียนในห้องช่วยกันหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลป์ เพื่อนำมาจัดนิทรรศการวิชาการ ทุกคนในห้องตกลงกันว่าจะจับสลากแบ่งหัวข้อกันรับผิดชอบ ปรากฏว่าหัวข้อที่นักเรียนได้เป็นเรื่องที่ทุกคนไม่อยากได้เพราะหาข้อมูลได้ยาก

คำถาม	1. นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหานี้ได้ หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถจัดการได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถจัดการได้

คำถาม	2. นักเรียนคิดว่า ใครควรจะเป็นคนรับผิดชอบผลของปัญหานี้ (O_w)								
คำตอบ	ตัวนักเรียนเอง	7	6	5	4	3	2	1	เพื่อนคนที่เก่งที่สุด

คำถาม	3. ถ้านักเรียนต้องรับผิดชอบหัวข้อดังกล่าว เพราะไม่มีใครยอมเปลี่ยนหัวข้อกับนักเรียน และนักเรียนพยายามค้นในห้องสมุดแล้วแต่ไม่มีข้อมูลนักเรียนจะอย่างไร (E)								
คำตอบ	พยายามต่อไป	7	6	5	4	3	2	1	ล้มเลิกการทำงานดังกล่าว

สถานการณ์ 9

นักเรียนตั้งใจทำงานเป็นอย่างดี ทุ่มเททำงาน อดหลับอดนอนมาหลายคืน เมื่อผลงานออกมามีสีภูมิโงมมาก แต่เมื่อนำงานไปส่งอาจารย์วิจารณ์ว่าผลงานไม่ดี

คำถาม	1. นักเรียนคิดว่า นักเรียนสามารถรับฟังคำวิจารณ์ได้หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถรับฟังได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถรับฟังได้

คำถาม	2. นักเรียนคิดว่า การที่นักเรียนได้รับคำวิจารณ์งานในครั้งนี้ มีผลต่อความตั้งใจและทุ่มเททำงานลักษณะนี้หรือไม่ (R)								
คำตอบ	ไม่มีผลกระทบ	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกระทบ

คำถาม	3. ถ้าอาจารย์ให้นักเรียนทำงานมาส่งใหม่แทนงานชิ้นเก่า นักเรียนจะอย่างไร (E)								
คำตอบ	ทำงานใหม่และปรับปรุงงานตามคำแนะนำของอาจารย์	7	6	5	4	3	2	1	ไม่ทำเพราะงานชิ้นเก่าดีอยู่แล้ว

สถานการณ์ 10

ถ้าวันนี้เป็นวันเกิดของนักเรียน และนักเรียนได้นัดกับเพื่อนสนิทเพื่อไปรับประทานอาหารด้วยกัน แต่เมื่อถึงเวลาเพื่อนไม่มาตามนัด

คำถาม	1. นักเรียนสามารถจัดการกับสถานการณ์นี้ได้หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถจัดการได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถจัดการได้

คำถาม	2. นักเรียนคิดว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนหรือไม่ (R)								
คำตอบ	ไม่มีผล	7	6	5	4	3	2	1	มีผล

สถานการณ์ 11

ถ้าอาจารย์ตำหนิผลงานของนักเรียน ต่อหน้าเพื่อนในชั้นเรียน

คำถาม	1. นักเรียนสามารถรับฟังคำตำหนิได้หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถรับฟังได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถรับฟังได้

คำถาม	2. นักเรียนคิดว่า การที่ถูกตำหนิครั้งนี้ มีสาเหตุจากใคร (O _r)								
คำตอบ	นักเรียน	7	6	5	4	3	2	1	อาจารย์

คำถาม	3. จากการที่อาจารย์ตำหนิ นักเรียนคิดว่าจะอย่างไรกับคำตำหนิ (E)								
คำตอบ	นำคำตำหนิมาปรับปรุงแก้ไข	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สนใจ เพราะทำดีที่สุดแล้ว

สถานการณ์ 12

ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำงาน ซึ่งงานชิ้นนี้เป็นงานที่นักเรียนไม่มีความถนัด

คำถาม	1. นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหานี้ได้ หรือไม่ (C)								
คำตอบ	สามารถจัดการได้	7	6	5	4	3	2	1	ไม่สามารถจัดการได้

คำถาม	2. ถ้าผลงานออกมาไม่ดี นักเรียนคิดว่าผลงานครั้งนี้ จะทำให้นักเรียนกลัวที่จะทำงานในลักษณะนี้อีกหรือไม่ (R)								
คำตอบ	ไม่มีผลกระทบ	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกระทบ

แบบสอบถามการรับรู้ความสามารถของตนเอง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่านักเรียนมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองว่าทำได้ในระดับใด โดยทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องระดับความมั่นใจที่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความมั่นใจ						
		มากที่สุด	←	ปานกลาง	→	น้อยที่สุด		
		7	6	5	4	3	2	1
1	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถทำงานได้สำเร็จ ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้							
2	เมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหาทางการเรียน ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถหาวิธีแก้ไขได้							
3	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถทำงานที่ท้าทายความสามารถของตนเองได้							
4	เมื่อต้องเผชิญกับเรื่องยุ่งยากใด ๆ ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถควบคุมตัวเองได้							
5	แม้ต้องเผชิญกับปัญหาที่ไม่เคยเจอมาก่อน ข้าพเจ้าก็มั่นใจว่าสามารถฟันฝ่าปัญหานั้นไปได้							
6	เมื่อวางแผนว่าจะทำอะไรแล้ว ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถทำได้ตามแผน							
7	งานที่ได้รับมอบหมายไม่ว่าจะยากเพียงใด ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถทำได้							
8	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าสามารถทำงานที่มีระดับความยากเพิ่มขึ้นกว่าเดิมได้							
9	ข้าพเจ้าสามารถจัดการกับปัญหายาก ๆ ได้							
10	ข้าพเจ้าไม่กลัวที่จะทำงานใหม่ ๆ นอกเหนือจากงานที่ทำอยู่							
11	เมื่อเจออุปสรรค ข้าพเจ้ารู้ได้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง							

แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงตรงกับสิ่งที่นักเรียนได้รับการปฏิบัติจากพ่อแม่/ผู้ปกครอง ครู และเพื่อนมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ตรงกับระดับของการช่วยเหลือ/สนับสนุนตามการรับรู้ของนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเป็นจริง						
		มากที่สุด ◀--- ปานกลาง ---▶ น้อยที่สุด						
		7	6	5	4	3	2	1
1	เมื่อกังวลใจ ข้าพเจ้าสามารถพูดคุยกับคนในครอบครัว เพื่อให้หายกังวลได้							
2	สมาชิกในครอบครัวใส่ใจความรู้สึกของข้าพเจ้า							
3	เมื่อรู้ว่าข้าพเจ้ารู้สึกท้อแท้ผิดหวัง พ่อแม่/ผู้ปกครองจะทำให้กำลังใจ							
4	ข้าพเจ้าได้รับการปลอบใจจากเพื่อนเมื่อผิดหวังจากการสอบ							
5	เพื่อนแสดงความห่วงใยเมื่อข้าพเจ้าเจ็บป่วยหรือเดือดร้อน							
6	เพื่อนมักจะเอาใจใส่ตามทุกข์สุขของข้าพเจ้า							
7	ข้าพเจ้าได้รับคำชื่นชมจากครู เมื่อกระทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม							
8	ข้าพเจ้าได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนจากเพื่อน							
9	ข้าพเจ้าได้รับคำเตือนจากเพื่อน หากทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง							
10	ครูช่วย แนะนำแนวทางในการแก้ปัญหาที่ข้าพเจ้าไม่สามารถตัดสินใจได้							
11	ครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวัยรุ่น							
12	ครูให้ข้อมูลในการเลือกอาชีพในอนาคต							
13	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้คำแนะนำข้าพเจ้าในเรื่องการคบเพื่อน							
14	เมื่อข้าพเจ้าต้องการคำอธิบายเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ พ่อแม่/ผู้ปกครองสามารถชี้แจงให้แก่ข้าพเจ้าได้							
15	เพื่อน ๆ ยินดีที่จะให้คำปรึกษา เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาในการทำงานร่วมกัน							
16	มีเพื่อนคอยช่วยเหลือในด้านการเรียน เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา							
17	กรณีที่ข้าพเจ้าไม่สามารถทำงานได้เสร็จตามเวลา เพื่อนมักจะช่วยแบ่งเบาภาระงานข้าพเจ้า							
18	เมื่ออยากได้สิ่งของที่เป็นต่อการเรียน พ่อแม่/ผู้ปกครองสามารถจัดหาให้ข้าพเจ้าได้							
19	ข้าพเจ้าได้รับเงินค่าเล่าเรียนจากพ่อแม่/ผู้ปกครองอย่างเพียงพอ							
20	ครูให้ความช่วยเหลือเมื่อข้าพเจ้ามีความเดือดร้อน							
21	ครอบครัวของข้าพเจ้าให้ความช่วยเหลือ เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาทางการเงิน							

แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อ แล้วพิจารณาว่าข้อความนั้นเป็นจริงสำหรับตัวนักเรียน
 มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาว่าผู้ปกครองได้ปฏิบัติต่อนักเรียนในลักษณะใด
 แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึก ความคิดของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความเป็นจริง						
		มากที่สุด	←--- ปานกลาง ---▶	น้อยที่สุด				
		7	6	5	4	3	2	1
1	ก่อนจะลงโทษข้าพเจ้า พ่อแม่/ผู้ปกครองจะบอกเหตุผลในการทำโทษให้ทราบ							
2	ข้าพเจ้าสามารถโต้แย้งพ่อแม่/ผู้ปกครองได้ถ้ามีเหตุผลเพียงพอ							
3	เมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องทะเลาะกับพี่น้องหรือคนอื่น ๆ พ่อแม่/ผู้ปกครอง จะตัดสินอย่างยุติธรรม							
4	เมื่อทำผิด พ่อแม่/ผู้ปกครองเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าได้อธิบายเหตุผลก่อนที่จะตัดสินใจลงโทษหรือไม่ลงโทษ							
5	เมื่อข้าพเจ้าต้องการสิ่งใด พ่อแม่/ผู้ปกครองจะให้ชี้แจงเหตุผลก่อนที่จะตัดสินใจอนุญาต							
6	ข้าพเจ้ามีสิทธิเรียกร้องจากพ่อแม่/ผู้ปกครอง ถ้าไม่ได้รับความยุติธรรมในเรื่องต่าง ๆ							
7	ข้าพเจ้าสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องในครอบครัวได้							
8	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้อิสระข้าพเจ้าในการเลือกศึกษาต่อตามที่ต้องการ							
9	เมื่อข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็น พ่อแม่/ผู้ปกครองจะรับฟัง							
10	ถ้าข้าพเจ้ามีปัญหา พ่อแม่/ผู้ปกครองจะช่วยให้คำแนะนำและให้ข้าพเจ้า เป็นคนตัดสินใจแก้ปัญหาเอง							
11	เมื่อครอบครัวเกิดปัญหา พ่อแม่/ผู้ปกครองให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมรับรู้กับปัญหานั้น							
12	พ่อแม่/ผู้ปกครองส่งเสริมให้ข้าพเจ้าแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อนที่จะไปขอความช่วยเหลือจากคนอื่น							
13	พ่อแม่/ผู้ปกครองแสดงความรักความอบอุ่นแก่ข้าพเจ้า							
14	เมื่อข้าพเจ้าทำดี พ่อแม่/ผู้ปกครองจะชมเชย							
15	พ่อแม่/ผู้ปกครองให้คำปรึกษาแนะนำ เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา							
16	พ่อแม่/ผู้ปกครองยินดีที่จะให้ข้าพเจ้าเข้าร่วม กิจกรรมพิเศษของโรงเรียน ตามที่ข้าพเจ้าสนใจ							
17	เมื่อมีเวลาว่างพ่อแม่/ผู้ปกครองมักจะร่วมสนทนากับข้าพเจ้าในเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นกันเอง							

แบบสอบถามการระบุสาเหตุพฤติกรรม

คำชี้แจง

- 1) ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ที่กำหนดไว้ โดยให้จินตนาการว่าสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นกับนักเรียนจริง ๆ
- 2) เขียนคำตอบสิ่งที่นักเรียนเชื่อว่าเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของแต่ละสถานการณ์ หากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นกับนักเรียน
- 3) ตอบคำถามเกี่ยวกับสาเหตุ แล้วทำเครื่องหมาย X ลงในช่องระดับ 1 – 7 ที่ตรงกับความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุดเพียงหมายเลขเดียวหลังจากอ่านข้อความแต่ละข้อ ดังนี้

7	6	5	4	3	2	1
เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ	เห็นด้วยกับ
ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ	ข้อความ
ทางซ้าย	ทางซ้าย	ทางซ้าย	ทางซ้าย	ทางขวา	ทางขวา	ทางขวา
<u>มากที่สุด</u>	<u>มาก</u>	<u>ค่อนข้างมาก</u>	และข้อความ	<u>ค่อนข้างมาก</u>	<u>มาก</u>	<u>มากที่สุด</u>
			ทางขวา			
			เท่า ๆ กัน			

ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

สถานการณ์

นักเรียนสอบตกวิชาภาษาอังกฤษ

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนสอบตกวิชาภาษาอังกฤษ : ข้อสอบยาก

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนสอบตกวิชาภาษาอังกฤษเป็นเพราะตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น
คำตอบ	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น 7 6 5 4 3 2 1 ตัวนักเรียนเอง

คำถาม	3. ในอนาคต หากนักเรียนสอบวิชาภาษาอังกฤษอีก สาเหตุในข้อ 1 ที่จะทำให้นักเรียนสอบตก จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่
คำตอบ	ไม่เกิดขึ้นอีก 7 6 5 4 3 2 1 เกิดขึ้นเสมอ

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 เกิดขึ้นเฉพาะสถานการณ์ที่นักเรียนสอบตกวิชาภาษาอังกฤษครั้งนี้ หรือจะเกิดขึ้นกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย
คำตอบ	เกิดขึ้นเฉพาะสถานการณ์นี้ 7 6 5 4 3 2 1 เกิดขึ้นกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

สถานการณ์ 1

นักเรียนและเพื่อน ๆ ตั้งใจฝึกซ้อมบาสเกตบอลมาก แต่ผลการแข่งขันทีมของนักเรียนแพ้

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้ทีมของนักเรียนแพ้ : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้ทีมของนักเรียนแพ้เป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวนักเรียนเอง

คำถาม	3. ในอนาคต หากมีการแข่งขันกีฬาก็ สาเหตุในข้อ 1 ที่จะทำให้ทีมของนักเรียนแพ้ จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	ไม่เกิดขึ้นอีก	7	6	5	4	3	2	1	เกิดขึ้นเสมอ

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการที่มีบาสเกตบอลของนักเรียนแพ้ หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

สถานการณ์ 2

ถ้านักเรียนให้ข้อเสนอในที่ประชุมเรื่องการจัดทำพานไหว้ครู แต่ที่ประชุมปฏิเสธข้อเสนอของนักเรียน

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้ที่ประชุมปฏิเสธข้อเสนอของนักเรียน : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้ที่ประชุมปฏิเสธข้อเสนอของนักเรียนเป็นเพราะตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น/บุคคลอื่น								
คำตอบ	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวนักเรียนเอง

คำถาม	3. ในอนาคต หากนักเรียนให้ข้อเสนอในที่ประชุม แล้วที่ประชุมปฏิเสธข้อเสนอของนักเรียน สาเหตุในข้อ 1 จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	ไม่เกิดขึ้นอีก	7	6	5	4	3	2	1	เกิดขึ้นเสมอ

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการให้ข้อเสนอในที่ประชุม หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

สถานการณ์ 3

ถ้านักเรียนสอบตกในรายวิชาที่ตนเองถนัดที่สุด

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนสอบตก : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนสอบตกวิชาที่ตนเองถนัดที่สุดเป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวนักเรียนเอง

คำถาม	3. ในอนาคต หากนักเรียนสอบตกรายวิชาที่ตนเองถนัดที่สุดอีก สาเหตุในข้อ 1 จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	ไม่เกิดขึ้นอีก	7	6	5	4	3	2	1	เกิดขึ้นเสมอ

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการสอบ หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

สถานการณ์ 4

ถ้านักเรียนทำรายงานส่ง และผลงานได้รับคำชื่นชมจากอาจารย์

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้ผลงานได้รับคำชื่นชมจากอาจารย์ : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้ได้รับคำชื่นชมจากอาจารย์เป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ตัวนักเรียนเอง	7	6	5	4	3	2	1	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น

คำถาม	3. ในอนาคตหากนักเรียนต้องทำรายงานอีก สาเหตุในข้อ 1 จะทำให้ผลงานได้รับคำชมจากอาจารย์จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	เกิดขึ้นเสมอ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่เกิดขึ้นอีก

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการทำรายงาน หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย	7	6	5	4	3	2	1	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้

สถานการณ์ 5

ถ้าในภาคเรียนนี้ นักเรียนได้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมดีขึ้นกว่าภาคเรียนที่แล้ว

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนได้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมดีขึ้น : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนได้ผลการเรียนเฉลี่ยสะสมดีขึ้นเป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ตัวนักเรียนเอง	7	6	5	4	3	2	1	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น

คำถาม	3. ในอนาคตหากผลการเรียนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนดีขึ้นอีก สาเหตุในข้อ 1 จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	เกิดขึ้นเสมอ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่เกิดขึ้นอีก

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะเรื่องผลการเรียน หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย	7	6	5	4	3	2	1	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้

สถานการณ์ 6

ถ้ามีการจัดกิจกรรมวันครบรอบวันสถาปนาโรงเรียน และนักเรียนได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนได้รับเลือกเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรม : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนได้รับเลือกเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ตัวนักเรียนเอง	7	6	5	4	3	2	1	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น

คำถาม	3. ในอนาคตหากโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้อีก สาเหตุในข้อ 1 ที่ทำให้นักเรียนได้รับเลือกเป็นตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมจะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	เกิดขึ้นเสมอ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่เกิดขึ้นอีก

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการคัดเลือกตัวแทนเข้าร่วมกิจกรรมวันสถาปนาโรงเรียน หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย	7	6	5	4	3	2	1	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้

สถานการณ์ 7

ถ้าในวันสอบวัดผลปลายภาคเรียน นักเรียนไปสอบไม่ทันเวลา

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนไปสอบไม่ทันเวลา : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนไปสอบไม่ทันเวลาเป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวนักเรียนเอง

คำถาม	3. ในอนาคต หากนักเรียนไปสอบไม่ทันเวลาอีก สาเหตุในข้อ 1 จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	ไม่เกิดขึ้นอีก	7	6	5	4	3	2	1	เกิดขึ้นเสมอ

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการสอบวัดผลปลายภาค หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

สถานการณ์ 8

ถ้านักเรียนออกไปพูดหน้าชั้นเรียน แต่เพื่อน ๆ ไม่สนใจฟังในสิ่งที่นักเรียนพูด

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้เพื่อนไม่สนใจฟังในสิ่งที่นักเรียนพูด : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้เพื่อนไม่สนใจฟังในสิ่งที่นักเรียนพูดเป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวนักเรียนเอง

คำถาม	3. ในอนาคต หากนักเรียนต้องออกไปพูดหน้าชั้นเรียนอีก สาเหตุในข้อ 1 ที่ทำให้เพื่อนไม่สนใจฟังในสิ่งที่นักเรียนพูด จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	ไม่เกิดขึ้นอีก	7	6	5	4	3	2	1	เกิดขึ้นเสมอ

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการพูดหน้าชั้นเรียน หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

สถานการณ์ 9

ถ้านักเรียนรู้สึกว่เพื่อนสนิทไม่พูดคุยด้วยเหมือนเดิม

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้เพื่อนสนิทไม่พูดคุยด้วยเหมือนเดิม : _____

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้เพื่อนไม่พูดคุยด้วยเหมือนเดิมเป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น	7	6	5	4	3	2	1	ตัวนักเรียนเอง

คำถาม	3. ในอนาคต หากเพื่อนสนิทไม่พูดคุยด้วยเหมือนเดิมอีก สาเหตุในข้อ 1 จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	ไม่เกิดขึ้นอีก	7	6	5	4	3	2	1	เกิดขึ้นเสมอ

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้	7	6	5	4	3	2	1	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย

สถานการณ์ 10

การที่นักเรียนสอบเข้าเรียนในวิทยาลัยช่างศิลป์/นาฏศิลป์ได้

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนสอบเข้าได้ :

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนสอบเข้าเรียนในวิทยาลัยช่างศิลป์/นาฏศิลป์ได้เป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ตัวนักเรียนเอง	7	6	5	4	3	2	1	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น

คำถาม	3. ในอนาคต เมื่อนักเรียนสมัครเรียนในสถานศึกษาที่นักเรียนต้องการอีก สาเหตุในข้อ 1 ที่จะทำให้นักเรียนสอบเข้าศึกษาต่อได้ จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	เกิดขึ้นเสมอ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่เกิดขึ้นอีก

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการสอบเข้าเรียนในวิทยาลัยช่างศิลป์/นาฏศิลป์ หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย	7	6	5	4	3	2	1	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้

สถานการณ์ 11

ถ้านักเรียนเข้าร่วมการประกวดผลงานทางศิลปะ และได้รับรางวัลชนะเลิศ

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ :

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศเป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ตัวนักเรียนเอง	7	6	5	4	3	2	1	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น

คำถาม	3. ในอนาคตหากนักเรียนเข้าร่วมการประกวดผลงานทางศิลปะอีก สาเหตุในข้อ 1 ที่ทำให้นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	เกิดขึ้นเสมอ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่เกิดขึ้นอีก

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการประกวดผลงานทางศิลปะ หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย	7	6	5	4	3	2	1	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้

สถานการณ์ 12

หากนักเรียนรับทำงานพิเศษนอกเวลาเรียน แล้วหัวหน้างานให้เงินค่าจ้างเพิ่มขึ้น

1. เขียนสาเหตุสำคัญหนึ่งข้อที่ทำให้นักเรียนได้เงินค่าจ้างเพิ่มขึ้น :

คำถาม	2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนได้เงินค่าจ้างเพิ่มขึ้นเป็นเพราะ ตัวนักเรียนเอง หรือปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น								
คำตอบ	ตัวนักเรียนเอง	7	6	5	4	3	2	1	ปัจจัยอื่น / บุคคลอื่น

คำถาม	3. ในอนาคตหากนักเรียนรับทำงานพิเศษนอกเวลาเรียนอีก สาเหตุในข้อ 1 ที่ทำให้หัวหน้างานให้เงินค่าจ้างเพิ่มขึ้น จะเกิดขึ้นอีกหรือไม่								
คำตอบ	เกิดขึ้นเสมอ	7	6	5	4	3	2	1	ไม่เกิดขึ้นอีก

คำถาม	4. สาเหตุในข้อ 1 มีผลเฉพาะการทำงานพิเศษ หรือมีอิทธิพลต่อด้านอื่น ๆ ในชีวิตของนักเรียนด้วย								
คำตอบ	มีผลกับสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย	7	6	5	4	3	2	1	มีผลเฉพาะสถานการณ์นี้

ภาคผนวก ง
- ภาพประกอบการตรวจสอบข้อมูลสดโต้่ง

การตรวจสอบข้อมูลสุดโต่ง

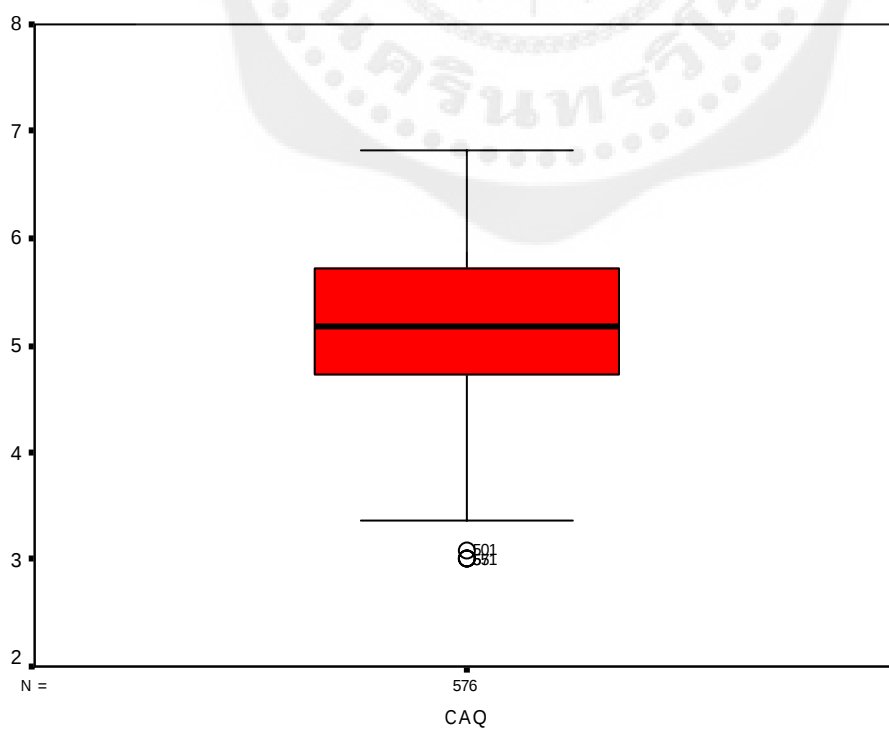
CAQ Stem-and-Leaf Plot

Frequency Stem & Leaf

3.00 Extremes (= <3.1)

1.00	3 . &
.00	3 .
6.00	3 . 67
5.00	3 . 88&
19.00	4 . 000000001
33.00	4 . 2222222222333333
39.00	4 . 444444444444555555
45.00	4 . 66666666666677777777
58.00	4 . 88888888888888889999999999
94.00	5 . 000000000000000000000000000011111111111111111
46.00	5 . 2222222222222233333333
59.00	5 . 444444444444444444445555555555
44.00	5 . 6666666666667777777777
42.00	5 . 8888888899999999999999
51.00	6 . 00000000000000000000000000111111
17.00	6 . 22222333
6.00	6 . 55&
6.00	6 . 667
2.00	6 . 8

Stem width: 1.00
Each leaf: 2 case(s)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวจิราพร สุขेमโอบุ
วัน เดือน ปีเกิด	30 มกราคม 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดชุมพร
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยช่างศิลป์ 60 ถนนหลวงพรต แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2537	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสววิทยา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
พ.ศ. 2540	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสววิทยา อำเภอสวี จังหวัดชุมพร
พ.ศ. 2544	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) เกียรตินิยมอันดับ 2 สาขาวิชาคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ จ.สงขลา
พ.ศ. 2545	ประกาศนียบัตรบัณฑิต (ทางการสอน) มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2552	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ